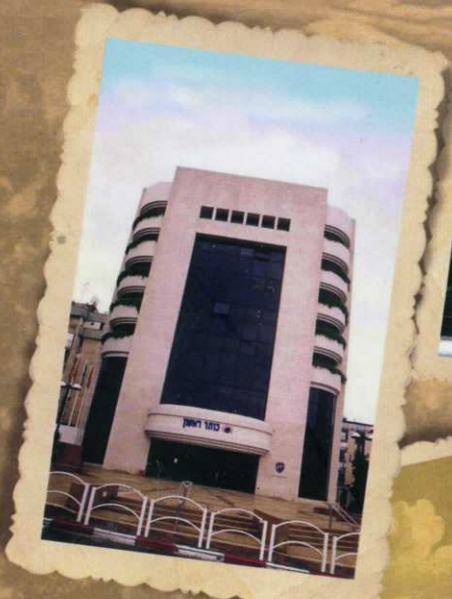
עיריית ראשון-לציון מוזיאון ראשון-לציון רשת הספריות והכותרים החברה העירונית

ראשון-לציון, "דיוקן עיר"

ביבליוגרפיה

עיריית ראשון-לציון
מוזיאון ראשון-לציון רשת הספריות והכותרים החברה העירונית

עיריית ראשון-לציון מוזיאון ראשון-לציון רשת הספריות והכותרים החברה העירונית

ראשון-לציון
"דיוקן עיר"
ביבליוגרפיה

טבת התש"ע
ינואר 2010

עיריית ראשון-לציון
מוזיאון ראשון-לציון רשת הספריות והכותרים
החברה העירונית

חוברת הביבליוגרפיה 'דיוקן-עיר' הופקה על ידי מוזיאון ראשון-לציון ורשת הספריות והכותרים בחברה העירונית לתרבות וספורט שבעיריית ראשון-לציון.

מנהל מוזיאון ראשון-לציון - רפי גלנטה
מנהלת 'כותר ראשון'- רחל לשם
יעוץ אקדמי - ד"ר יוסי לנג
עריכה ותחקיר- לימור יצחק, מידענית ברשת 'כותר ראשון'
- דליה גרפי, תחקירנית ומדריכה במוזיאון ראשון-לציון
רישום ותיעוד - עדי רובין, מנהלת רישום ותיעוד ארכיון מוזיאון ראשון-לציון
הבאה לדפוס - דפוס 'אביב' בע"מ

מוזיאון ראשון לציון
אתר אינטרנט: http://rishonlezion-museum.org.il /
דוא"ל-מוזיאון: ronitm@hironit.co.il

אלבום המשפחות הממוחשב
אתר אינטרנט: http://www.gen-mus.co.il /

רשת הספריות והכותרים
אתר אינטרנט: http://kotar-rishon-lezion.org.il
דוא"ל: kotar@rishon-lezion.org.il

תש"ע- 2010

דבר ראש העירייה

תושבי ראשון-לציון, תלמידים וסטודנטים יקרים,

חוברת הביבליוגרפיה "דיוקן עיר" הינה פרי יוזמה משותפת וברוכה של מוזיאון ראשון-לציון ורשת הספריות והכותרים העירוניים.
שיתוף הפעולה הפורה בין השניים הביא לתוצר סופי בדמות חוברת ביבליוגרפיה עדכנית ומוערת, אודות עירנו ראשון-לציון.
עושר הפריטים הביבליוגרפים מבטא את הוויתה של העיר החל מימיה הראשונים כמושבה חקלאית, עד להפיכתה לעיר משגשגת ומובילה.
"דיוקן עיר" מציג בפני הקורא רשימת פריטים ביבליוגרפים רחבת היקף, הנוגעת בתחומי חיים רבים, על כן משוכנע אני, כי הקורא ימצא עניין רב במגוון הספרותי והתרבותי רחב ההיקף שמציגה רשימה ספרותית זו.

לשירותכם תמיד
דב צור
ראש העירייה

דבר מנכ"ל החברה העירונית

תושבים יקרים,

החברה העירונית לתרבות נופש וספורט גאה להגיש לכם את 'דיוקן-עיר'. לפניכם חוברת ביבליוגרפיה מעודכנת ומוערת המוקדשת כולה לעיר ראשון לציון. בחוברת זו ימצאו וותיקים, מורים, תלמידים וסטודנטים בעיר ומחוצה לה, יריעה רחבה של נושאים הקשורים בעיר. בין התחומים הבולטים המובאים בחוברת, ניתן למצוא היבטים כמו: חברה, רווחה, חקלאות, היסטוריה, גיאוגרפיה, איכות סביבה, שירות לציבור, תרבות, חינוך ועוד. אני מקווה שהשימוש במידע זה יעמיק את אהבתכם אל עירינו ראשון-לציון.

בברכה ובכבוד רב
אלי פולק
מנכ"ל החברה העירונית

הקדמה

הכרות עם עיר ומורשתה התרבותית היא אחד מהשורשים המזינים את הקשר שבין התושב לבין עירו. הביבליוגרפיה ראשון-לציון "דיוקן עיר" מספרת את תולדות העיר על נופיה המתחדשים ומורשתה התרבותית.

הביבליוגרפיה "**ראשון-לציון: ביבליוגרפיה ממוינת**", שהתפרסמה בדפוס בשנת 1992, נחתמה באמירה הבאה:
"אין אנו רואים בביליוגרפיה זו, כמו בכל ביבליוגרפיה אחרת, רשימת נושאים ומראי מקומות מושלמת. אנו רואים אותה כ'רשימה חיה' שתושלם ותעודכן מדי תקופה בעתיד על ידי תוספות וחידושים הנובעים מהתפתחותה של העיר ומהוצאתם של פרסומים חדשים".
הביבליוגרפיה שלפנינו מהווה המשך והרחבה של הביבליוגרפיה הקודמת. היא מיועדת לסטודנטים, חוקרים, תלמידים וכמובן לכל תושב המעוניין להעמיק את הקשר שלו עם עירו ראשון-לציון.

ברצוננו להודות לד"ר יוסי לנג על הערותיו והארותיו כיועץ אקדמי לביבליוגרפיה. ללימור יצחק מרשת "כותר ראשון", על עבודתה המירענית ולדליה גרפי, מדריכה במוזיאון לתולדות ראשון-לציון, על עבודת התחקיר ואיסוף המידע. כמו כן מסורה תודתנו לגב' עדי דרובין, מנהלת רשום ותיעוד ארכיון - מוזיאון ראשון-לציון.

המידע על ראשון-לציון צומח מדי יום ומתעדכן ללא הרף. אנו מזמינים אתכם לאתרי האינטרנט המציגים את ה"ישן" ואת ה"חדש" בכפיפה אחת:

הביבליוגרפיה מתעדכנת באופן שוטף באתר האינטרנט של רשת "כותר ראשון" (www.kotar-rishon-lezion.org.il) - **ביבליוגרפיה ללא הפסקה**

חומר נוסף על ראשון לציון באתר האינטרנט של מוזיאון ראשון-לציון
http://rishonlezion-museum.org.il
ובאתר אלבום המשפחות http://gen-mus.co.il /

רחל לשם
מנהלת רשת "כותר ראשון"

רפי גלנטה
מנהל המוזיאון לתולדות ראשון-לציון

דבר העורכות

מאז שפרסם זלמן דוד לבונטין (זד"ל), מנהיג המייסדים ומראשי ועד 'חלוצי יסוד המעלה' ב-1885 את 'לארץ אבותינו', ותיעד לראשונה את סיפור עלייתם של מייסדי המושבה על הקרקע, נכתבו ונערכו אלפי פרסומים המספרים את סיפורה והתפתחותה של ראשון-לציון.

הביבליוגרפיה שלפנינו, דיוקן עיר, כוללת פרסומים משנות ה-80 של המאה הי"ט ואילך וממויינת לפי נושאים ראשיים ומשניים. הנושאים הראשיים נבחרו לפי חשיבותם ובהתאם לכמות המידע המצוי אודותיהם. כדי להקל על המתעניין את השימוש בביבליוגרפיה זו ריכזנו בסופה, במפתח מרוכז ומסודר לפי אל"ף בית, את כל הנושאים ותתי הנושאים הכלולים בה.

כדי להרחיב ולספק למתעניין מקורות מידע רבים ככל האפשר כללנו בביבליוגרפיה גם הפניות לאתרי אינטרנט שהמידע בהם אינו מופיע בדפוס (כמו מידע סטטיסטי המופיע באתר עיריית ראשון-לציון), וכן הפניות לעבודות מחקר ולמקורות תיעוד המצויים בארכיון ההיסטורי של המוזיאון לתולדות ראשון-לציון.

ראוי לציין, כי פרסומים בעלי מהדורות שונות אוכרו בביבליוגרפיה לפי המהדורה המעודכנת והמזמינה ביותר שלהם.

לצורך הכנת הביבליוגרפיה נעזרנו במאגרי המידע המקצועיים והמקובלים וביניהם: Israel Union List (ULI), המפתח למאמרים בעברית (לשעבר 'מפתח חיפה'), רשימת מקורות במדעי היהדות (רמב"י), קרית ספר, הביבליוגרפיה של הספר העברי, קטלוג רשת כותר ראשון וספריית המוזיאון לתולדות ראשון-לציון.

הגרסה המודפסת של הביבליוגרפיה כוללת פרסומים שיצאו לאור החל משנות ה-80 של המאה ה-19 ועד 2009. מאידך, הביבליוגרפיה האינטרנטית - ביבליוגרפיה ללא הפסקה - מכילה פרסומים שיצאו לאור גם לאחר מכן ומתעדכנת באופן שוטף כל העת באתר:

http://kotar-rishon-lezion.org.il

מקורות נוספים עומדים לרשותך באתרי המוזיאון:

אתר הבית של מוזיאון ראשון-לציון http://rishonlezion-museum.org.il/

אתר אלבום המשפחות- http://www.gen-mus.co.il/

אנו מקוות כי ביבליוגרפיה זו תהיה לעזר לכל אותם חוקרים ומתעניינים ותעודד אותם לחקור את עברה המפואר של ראשון-לציון.

לימוד יצחק
מידענית
רשת הספריות והכותרים

דליה גרפי
תחקירנית ומדריכה
מוזיאון ראשון לציון

מיסדי ראשון לציון
ציון

תוכן עניינים

הנושא	עמ'
אדריכלות	11
בנייה	14
ארכיאולוגיה	15
בטחון	16
גיאוגרפיה	18
איכות הסביבה (קיימות)	19
רשמי מסע	21
שפד"ן	22
דמוגרפיה	22
דת	23
היסטוריה	25
אתרים היסטוריים:	29
אורוות הברון	29
בית הייסמן	29
בית הספרים	30
בית העם	30
בית הפקידות	31
בית פריימן	31
גן העיר	32
יקב	32
הבילויים בראשון לציון	36
הברון רוטשילד ומשטר הפקידות	37
הדגל	41
ההמנון	41
התיישבות	42
ועד חלוצי יסוד המעלה	46
מושבות	47
מייסדים	51

חברה ורווחה 52
חינוך 55
חקלאות 62
מים 64
נשים 66
ספרי הנצחה 68
ספרי יובל וזכרונות 68
קליטת עלייה 72
עולי ארצות המזרח וספרד 73
רפואה 75
שכונות 76
נווה-אליהו (רמת-אליהו) 76
נחלת-יהודה 76
שיבת-ציון - נווה-ציון 77
שיכוני המזרח 78
תחבורה 78
תיירות ואתרים 78
תרבות 80
גלריות ומוזיאונים 82
תזמורת 84
כללי ושונות 84
נספחים
מפתח 87
דף עדכון 97

אדריכלות

1. "אור דו-משפחתי (בית המשפחות בן-גל ויאיר פור)", **עיצוב**, 7, 1990, עמ' 20.

2. "בית החלומות", **עיצוב**, 44, 2000, עמ' 52-54.

3. "בית-הספר למינהל עסקים - המכללה למינהל, ראשון לציון", **ארכיטקטורה: שנתון ישראל לארכיטקטורה ובנוי ערים**, 98, 1996, עמ' 28-33.

4. "בית ספר אוהב ילדים: בית הספר היסודי "כרמים", ראשון לציון", **עיצוב**, 26, 1995, עמ' 80-81.

5. "בית ספר ומרכז-קהילתי, ראשון לציון", **ארכיטקטורה: שנתון ישראל לארכיטקטורה ובנוי ערים**, 22, 1988.

6. "בית-ספר מתוקשב "נוה שקמה", ראשון-לציון", **ארכיטקטורה: שנתון ישראל לארכיטקטורה ובנוי ערים**, 98, 1996, עמ' 56-57.

7. "בניין הפקולטה למינהל עסקים של המכללה למינהל", **אדריכלות ישראלית: רבעון לאדריכלות ועיצוב פנים**, 25, 1996, עמ' 30.

8. ברנד, הרי, "פארק גירון לתעשיות מתוחכמות בראשון לציון", **מבנים**, 72, 1988, עמ' 41-42.

9. ברקוביץ', אריה, "היכל התרבות ראשון לציון", **אקוקה - מגזין אדריכלות ועיצוב פנים**, 17, 2001, עמ' 122-130.

10. ברקנטל, משה, "מדרחוב? גן-רחוב? רחוב ייחודי - בראשון לציון", **גן ונוף**, מ"ג (ה'-ו'): עמודים לא ממוספרים, 1988.

11. בראשי, אפרת, "עם נגיעה אבירית", **בנין ודיור: רבעון לעצוב הבית וסביבתו**, 116, 2008, עמ' 164-170.

12. גורשטין, ולדימיר, "מסורת ומציאות באדריכלות", **מהנדסים, אדריכלים וטכנולוגים**, דצמבר 1994, עמ' 22-23.

13. "דאון-טאון סנטר - פרוייקט מסחרי חדש בראשון לציון (מבנים עכשיו)", **מבנים**, 95, 1990, עמ' 8.

14. דה-וינטר, עמוס, "הגינה של השכונה", **גנים ירוקים**, 85, 2007, עמ' 22-26.

15. דושניק, נחמה, "מיתוג ערים", **מבנים**, 271, 2008, עמ' 22-26

16. דשא, נצה, "כמו בית קיט (על ביתה של העיתונאית בילי מוסקונה לרמן)", **בנין ודיור: רבעון לעצוב הבית וסביבתו**, 47, 1996, עמ' 56-50.

17. "הסתיים שלב בניית שלד קניון קניוכל באזור התעשייה של ראשל"צ", **מבנים**, 98, 1990, עמ' 15.

18. וטורי, אשר, "בין הכביש לים: השביל בין דיונות הזהב - "אנדרטה" לגלידה", **בנין ודיור: רבעון לעצוב הבית וסביבתו**, 14, 1988, עמ' 115-114.

19. "חלל אווירי רענן", **עיצוב**, 19, 1993, עמ' 54, 56.

20. טצה, א', מאיק ז' וסרנה י', "שימוש בפרוצמנט בפארק סופרלנד", **מבנים**, 108, 1991, עמ' 72-73.

21. "יחידת שכנות מגובשת בראשל"צ", **עיצוב**, 10, 1991, עמ' 36.

22. כהן, שלי ועמיר, טולה (עורכים), **צורות מגורים: אדריכלות וחברה בישראל**, תל-אביב: חרגול, תשס"ח.

23. "כוכבים ובתים לעד", **עיצוב**, 51, 2002, עמ' 28-34.

24. "הכפר האורבאני", **עיצוב**, 40, 1999, עמ' 128.

25. "לגעת ביופי", **עיצוב**, 41, 2000, עמ' 8.

26. לוי-פלד, ג'ולי, "קריית חינוך חדשה בראשון לציון - קריה ירוקה", **אדריכלות נוף**, 9, 2003, עמ' 13-14.

27. "מבנה מדורג בן 6 קומות בקרית ראשון", **אדריכלות ישראלית: רבעון לאדריכלות ועיצוב פנים**, 1, 1988, עמ' 43.

28. "מבנה קשתי רב-תכליתי, נוה שאנן חיפה; גן הוורדים, ראשון לציון", **אדריכלות ישראלית: רבעון לאדריכלות ועיצוב פנים**, 1, 1988, עמ' 82.

29. **מידע לתושב בנושאי בנייה**, ראשון לציון: יחסי ציבור והסברה בעיריית ראשל"צ, 1979.

30. "מרכז אומנויות - ראשון לציון מזרח", **מבנים**, 69, 1988, עמ' 46-47.

31. מזור, הילית, "מבת-ים לראשל"צ: בניין עיריית ראשון לציון", **אדריכלות ישראלית: רבעון לאדריכלות ועיצוב פנים**, 69, 2007, עמ' 54-67.

32. "מרכז רוטשילד יוקם בראשון-לציון בהשקעה של 25 מיליון דולר (מה חדש)?", **בנין ואדריכלות**, 36, 1993, עמ' 22.

33. נוה, אבישי, "פארק גירון בראשון-לציון: מבנים מתועשים לתעשייה עתירת-ידע", **ביולטין: בטאון מרכז הבניה הישראלי**, 12, 1989, עמ' 11-14.

34. "עיריית ראשון לציון: ועדה מקומית לתכנון ולבנייה - חריגות בנייה ושימושים חורגים", **דו"ח על הביקורת בשלטון המקומי**, 2005, עמ' 489-522.

35. "עד 100 ועשרים - הפרויקט: מרכז מגורים לאוכלוסיה מבוגרת", **עיצוב**, 55, 2002, עמ' 44-46.

36. "הפקולטה למשפטים של המכללה למנהל", **אדריכלות ישראלית: רבעון לאדריכלות ועיצוב פנים** , 25, 1996, עמ' 32.

37. "פרוייקט דיור מוגן: מבנה "חמדת נוף ים" לגיל הזהב", **מבנים**, 90, 1990, עמ' 57-58.

38. **פרויקט זד"ל**, עיריית ראשון לציון; [מינהלת פרויקט זד"ל: מרכז הפרויקט: ניצה אריאל ; אדריכלים: אלדר שרון, טומס לייטרסדורף... [ואחרים] ראשון לציון: עירית ראשון לציון, משרד מהנדס העיר, ?200

39. "פרוייקט פתוח לציבור: מרכז קהילתי בשכונת קרית גנים ראשון לציון", **עיצוב**, 15, 1992, עמ' 24, 26.

40. "פשטות גיאומטרית איכותית", **עיצוב**, 15, 1992, עמ' 65.

41. "קמפוס מבודד בעיר חדשה", **עיצוב**, 30, 1996, עמ' 100-101.

42. קנולר, ניסן, "פארק תעשייתי - אזור תעשייה ראשון לציון", **אדריכלות**, 10, 1987, עמ' 30-31.

43. "קניון בלבדי למוצרי הבנייה (לראשונה בישראל)", **בנין ואדריכלות**, 28, 1992, עמ' 38.

44. "הקניון הראשון", **עיצוב**, 40, 1999, עמ' 74-76.

45. **ראשון-לציון: תוכנית מתאר - דו"ח ביניים מס' 4**, תל אביב: צ. השמשוני, 1976.

46. "שבחי הצניעות הפונקציונלית", **עיצוב**, 8, 1990, עמ' 70-71.

47. שורק, אמוץ, "ראשונים בחולות", **גן ונוף**, נ' (ז'), 1995, עמ' 22-26.

48. שטינמץ, יגאל, "פיתוח ראשון לציון מערב - עקרונות תכנון", **אדריכלות נוף**, 12, 2003, עמ' 5-6.

49. שטינמץ, יגאל, "ראשון-לציון - עיר בצמיחה: יום-עיון", **גן ונוף**, מ"ח (ח'-ט'), 1993, עמ' 47.

50. "שילוב תרבותי מסחרי", **עיצוב**, 15, 1992, עמ' 14, 16.

51. שילון, נגה, "הבית העגול", **בנין ודיור: רבעון לעצוב הבית וסביבתו**, 48, 1997, עמ' 26-28.

52. "שכונה כמוקד שייכות והזדהות (פרס ראשון בתחרות פומבית לתכנון עיר הווילות בראשון-לציון)", **עיצוב**, 7, 1990, עמ' 27-56.

53. "שכונת וילות, ראשון-לציון", **ארכיטקטורה: שנתון ישראל לארכיטקטורה ובנוי ערים**, 1990, עמ' 44-46.

54. "שכונת וילות, ראשון-לציון", **ארכיטקטורה: שנתון ישראל לארכיטקטורה ובנוי ערים**, 1991, עמ' 58-59.

55. שרון, ארד, "פרויקטים: בניין עיריית ראשון לציון", **אדריכלות ישראלית: רבעון לאדריכלות ועיצוב פנים**, 53, 2003, עמ' 32-33.

56. תבור, אלי, "בונים עגול - בונים כדור", **מהנדסים, אדריכלים וטכנולוגים**, אפריל 1994, עמ' 43-46.

57. "תחנת רכבת "ראשונים", **בנין ואדריכלות**, 87, 2003, עמ' 55-57.

58. "תכנית פיתוח למרכז ראשון לציון", **ארכיטקטורה: שנתון ישראל לארכיטקטורה ובנוי ערים**, 1980, עמ' 56-59.

בניה

59. גבריאלי, איתי, **חומרי גלם למשק הבניה: בתחומי גיליונות: ת"א-יפו (II-7), ראשון לציון (IV-7), כפר סבא (I-8) ולוד (III-8)**, ירושלים: משרד האנרגיה והתשתית, המכון הגיאולוגי, תשנ"ו.

60. חי, יעקב, **ראשון לציון: תכנית אב לתיעול**, חיפה: י' חי, 1970.

61. חי, יעקב, **תכנית-אב כללית לביוב**, חיפה: י' חי, 1961.

62. **מידע לתושב בנושאי בנייה**, ראשון לציון: יחסי ציבור והסברה בעיריית ראשל"צ, 1979.

ארכיאולוגיה

63. אבוטבול, שוש (עורכת), **מורשת וארכיאולוגיה בראשון לציון**, עיריית ראשון לציון, מינהל החינוך, התרבות ההשכלה וההכשרה אגף מורשת וארכיאולוגיה, 2002.

64. אילון, איתן, "ממצאים ארכיאולוגיים בתחומי רחובות, ראשון-לציון ונס-ציונה", אהרוני שרה ומאיר (עורכים), **אישים ומעשים בראשון-לציון, רחובות, נס-ציונה והסביבה: יבנה, גדרה, קריית-עקרון, מזכרת בתיה, גן רווה**, כפר-סבא: מקסם, 1995, עמ' 14-20.

65. בורין, פליקס ופרידמן, אריך, "אתר ניאוליתי חדש במערב שפלת החוף המרכזית", **מתקופת האבן**, ט"ו, 1977/8, עמ' 69-76.

66. גורדלזני, אמיר, "בית קברות מן התקופה הכלקוליתית בפלמחים-צפון", **קדמוניות: רבעון לעתיקות ארץ-ישראל וארצות המקרא**, 39 (132), 2006, עמ' 87-94.

67. גורזלזני, אמיר, "ראשון לציון - הודעות פיקוח (ידיעות בקצרה)", **חדשות ארכיאולוגיות**, ק"ד, 1995, עמ' 125.

68. "חדשות מהפקוח", **חדשות ארכיאולוגיות**, כ"ה, 1968, עמ' 15-16.

69. לוי, יוסי, "בית-הקברות מתקופת הברונזה התיכונה", **א-ב בחולות ראשון-לציון, יבנה, יבנה-ים וסביבתן**, תשס"ה, עמ' 59-68.

70. לוי, יוסי, "חולות ראשון לציון", **חדשות ארכיאולוגיות**, ק', 1993, עמ' 49-50.

71. לוי, יוסי, "מצודה מתקופת הברזל בחולות ראשון לציון", **קדמוניות**, 128, תשס"ה, עמ' 92-94.

72. סגל, אורית, "ראשון לציון", **חדשות ארכיאולוגיות**, 108, 1998, עמ' 92.

73. קן צפור-מירון, טל, **כלי מתכת מתקופת הברונזה התיכונה: הקברים בראשון לציון**, עבודת גמר--אוניברסיטת חיפה, החוג לציוויליזציות ימיות, 2003.

74. שביט, ערן, "ראשון לציון", **חדשות ארכיאולוגיות**, ק', 1993, עמ' 48.

75. אבנרי, אריה ל', **ההתישבות היהודית וטענת הנישול (1878-1948)**, [אפעל]: מכון טבנקין לחקר ולימוד הקיבוץ ותנועת העבודה, תש"מ.

76. אהרנסון, רן, **הבארון והמושבות: ההתיישבות היהודית בארץ ישראל בראשיתה 1882-1890**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, 1990.

77. **אטלס כרטא לתולדות ה"הגנה"**, ירושלים: כרטא, 1991.

78. אלרואי, גור, "משרתי המושבה או רודנים גסי רוח? מאה שנה לאגודת השומר: פרספקטיבה היסטורית", **קתדרה**, 133, ירושלים, תש"ע, עמ' 77-104.

79. אסף, מיכאל, **היחסים בין ערבים ויהודים בארץ ישראל (1860-1948)**, [תל אביב]: תרבות וחינוך, [1970].

80. ארבל, נפתלי (עורך), **"ארץ נושעת בעמל כפיים" 1882-1914**, תל אביב: רביבים, 1980.

81. בלקינד, איתן, **כך זה היה... סיפורו של איש גיל"י**, [תל אביב]: משרד הבטחון, תשל"ט.

82. בלקינד, ישראל, **בנתיב הבילו"ים**, [תל אביב]: משרד הבטחון, תשמ"ג.

83. בלקינד, ישראל, **הערבים אשר בארץ ישראל**, תל אביב: חרמון, 1969.

84. בן הלל הכהן, מרדכי, **מלחמת העמים: יומן**, כרכים א'-ב', ירושלים: יד בן צבי, תשמ"א.

85. גולדשטין, יוסי, **בין ציון לציונות: תולדות התנועה הציונית 1881-1914**, יחידה 11, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, תשל"ט.

86. גולן, ארנון, "שיכונם של פליטים יהודים מתל-אביב בזמן המרד הערבי הגדול", **עלי-זית וחרב**, ה', (תשס"ד), עמ' 57-82.

87. גרא, גרשון, **חמדת אבות**, תל אביב: משרד הבטחון, 1982.

88. דינור, בן-ציון (עורך), **ספר תולדות ההגנה**, כרך א' חלק א', [תל אביב]: מערכות, [1977].

89. דרויאנוב, אלתר (עורך), **כתבים לתולדות חיבת ציון**, כרכים א'-ג', אודיסה [ועוד]: הועד לישוב ארץ ישראל, תרע"ט-תרצ"ב.

90. חביב-לובמן, דב, וחביב, זרובבל, **קורות ראשון לציון: מיום יסודה עד פרוץ מלחמת ששת הימים**, ראשון לציון, תשל"א.

91. חביב-לובמן, דב, **מספורי הראשונים לציון**, תל אביב: [חמו"ל], תרצ"ד.

92. חביב-לובמן, יעקב (עורך), **מרדכי לובמן ז"ל האיש ופועלו ליקוטים מזכרונותיו, מכתביו ומאמריו**, תל אביב: הוצאת העורך, תשכ"ח.

93. חורשי, אריה, **האחד עשר מראשון לציון**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון המחלקה לחינוך ולתרבות, תשכ"ט.

94. חיסין, חיים, **מיומן אחד הבילויים**, פתח תקווה: בית נטע, תשכ"ז.

95. חיסין, חיים, **מסע בארץ המובטחת**, תל אביב: הקבוץ המאוחד, תשמ"ב.

96. חיסין, חיים, **מרשימות אחד הבילויים**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשנ"א.

97. יערי, אברהם (עורך), **זכרונות ארץ ישראל: מאה ועשרים פרקי-זכרונות מחיי הישוב בארץ מהמאה השבע-עשרה ועד ימינו**, כרך א', רמת גן: מסדה, 1974.

98. יפה, בנימין, **דיוקנה של ארץ-ישראל 1840-1914**, [ח"מ]: דביר, תשמ"ג.

99. לבונטין, זלמן דוד, **לארץ אבותינו**, כרך א', תל אביב: מסדה, תשכ"ג.

100. לסקוב, שולמית (עורכת), **כתבים לתולדות חיבת ציון ויישוב ארץ ישראל**, כרכים א'-ז', [תל-אביב]: אוניברסיטת תל-אביב, תשמ"ב-תשנ"ג.

101. מאירוביץ, מנשה, **חבלי תחיה: קבץ מאמרים נבחרים בשאלת הישוב העברי בארץ-ישראל, מלפני 50 שנה ועד פרוץ מלחמת העולם**, תל אביב: הוצאת חברים וידידים של מ' מאירוביץ לחג יובלו השבעים, תרצ"א.

102. נאור, מרדכי וגלעדי, דן, **ארץ ישראל במאה העשרים: מיישוב למדינה, 1900-1950**, [תל אביב]: משרד הבטחון, תש"ן.

103. נחמיאס, יעקב ומלצר, אפי (עורכים), **גדוד 52 של חטיבת גבעתי במלחמת העצמאות תש"ח-1948**, תל אביב, 2001.

104. סלוצקי, יהודה, **ראשונים לשמירה ולהגנה**, [תל אביב]: [מערכות], תשכ"ג.

105. עבר הדני, אהרון, **מאה שנות שמירה**, יהושע צ'צ'יק בע"מ, תל אביב, 1954.

106. פלג, אברהם (עורך), **ראשונים בהגנה: סיפורי הגנה במרחב ראשון לציון**, ראשון לציון: ארגון חברי "ההגנה" בראשון לציון 1990.

107. קורן, דוד, **הגדנ"ע: מההגנה לצה"ל**, תל אביב: תג, תשג"ה.

108. רואי, יעקב, "יחסי יהודים-ערבים במושבות העלייה הראשונה", בתוך: אליאב, מרדכי (עורך), **ספר העלייה הראשונה**, כרך א', ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ב, עמ' 245-268.

109. שוחט, אליעזר ושורר, חיים (עורכים), **פרקי הפועל הצעיר**, כרכים א'-י"ג, תל-אביב: נ.טברסקי, תרצ"ה-תרצ"ט.

גיאוגרפיה

110. אהרנסון, רן, "הקמת שתיים מהמושבות הראשונות: ראשון לציון וזכרון יעקב", **נופים: עיונים בידיעת הארץ**, 9-10, 1977, עמ' 131-135.

111. אפרת, אלישע, **ערים ועיור בישראל**, תל אביב: אחיאסף, 1988.

112. גונן, עמירם, "עיור המושבות בישראל", **מחקרים בגיאוגרפיה של ארץ-ישראל**, ח' תשל"ב, עמ' 141-142.

113. גל, מלי, צבי ורדה ואחרים, **עירי ראשון לציון**, ראשון לציון: עירית ראשון לציון, תשמ"א.

114. גריצר, איריס, **ראשון-לציון - התפתחות מערך המגורים ותפרוסת האוכלוסיה במושבה שהפכה לעיר**, עבודת גמר לתואר "מוסמך", האוניברסיטה העברית, תשל"ג.

115. לונץ, אברהם משה, **מורה דרך בארץ ישראל וסוריה**, ירושלים: אריאל, תרנ"א.

116. ענר, זאב (עורך), **ספורי ערים: סיפורן של שישים וארבע ערים**, תל-אביב: משרד הבטחון, 2001.

117. פיין, צביה, שגב, מאירה ומזרחי, אילה (עורכות), **מישור החוף התיכון והדרומי וצפון הארץ**, תל אביב: מט"ח, 2000.

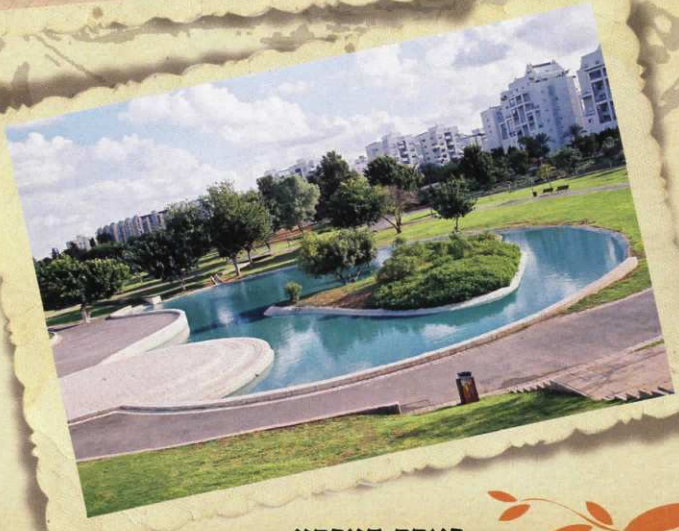
גנים

"גן העיר"

אנדרטת השואה

פארק הזיכרון

גנים

גן ערים תאומות

גן המנהיגים

118. אביב, יוספה, "תחרות "החנות הנאה" בראשון לציון", **הביוספירה**, י"ז (2), 1987, עמ' 4.

119. אהרנסון, רן, "היקף ואופי הגל הראשון של ההתיישבות היהודית החדשה בארץ ישראל (1882-1890)", בתוך: יהושע בן אריה, יוסי בן-ארצי, חיים גורן (עורכים), **מחקרים בגיאוגרפיה היסטורית-ישובית של ארץ ישראל**, ירושלים: יד בן צבי, עמ' 78-95, תשמ"ח.

120. אהרנסון, רן, "התישבות העליה הראשונה-גרעין הישוב החדש בארץ ישראל", בתוך: **דברי ישיבת החוג לתולדות הקרן הקימת לישראל ההתיישבות היהודית בארץ ישראל, (יום שני, ב' בתמוז תש"ן, 25 יוני 1990)**, ירושלים: המכון לחקר תולדות הקרן הקימת לישראל, החוג לתולדות הקרן הקימת לישראל ההתיישבות היהודית בארץ ישראל, תשנ"א.

121. אובליגנהרץ, אבי, "עשר הערים הירוקות בישראל", **גגים ירוקים**, 91, 2008, עמ' 4-8.

122. אילני, גיורא, זו-ארץ, שלום (עורכים), "כח בחולות ראשון לציון <מה חדש בטבע - תצפיות זואולוגיות>", **טבע וארץ: כתב-עת ולטבע לידיעת הארץ**, י"ט [1], 1976, עמ' 39-40.

123. אפלבוים, דוד, "ראש עירייה מודיע על כשל? בראשל"צ זה קרה: סיפור על "שיפור" שלא צלח", **איכות: בטאון האגוד הישראלי לאיכות**, 31, 2003, עמ' 14.

124. אפרת, אלישע, "תהליכי עיור בארבע מושבות ותיקות בישראל", **מרחבים: קובץ מחקרים בגיאוגרפיה של ארץ-ישראל והמזרח התיכון**, 2, תשל"ה, 42-57.

125. בן-ארצי, יוסי, "המושבות וראשיתו של תכנון פיסי כפרי בארץ ישראל: הערכה מחדש", בתוך: בן-אריה, יהושע, בן-ארצי, יוסי וגורן, חיים (עורכים), **מחקרים בגיאוגרפיה היסטורית-ישובית של ארץ ישראל**, ירושלים: יד בן צבי, תשמ"ח, עמ' 96-117.

126. בן-ארצי, יוסי, "שיקולי מיקום ורכישת קרקעות בהקמת המושבות", מתוך: **דברי ישיבת החוג לתולדות הקרן הקימת לישראל ההתיישבות היהודית בארץ ישראל, (יום שני, ב' בתמוז תש"ן, 25 יוני 1990)**, ירושלים: המכון לחקר תולדות הקרן הקימת לישראל, החוג לתולדות הקרן הקימת לישראל ההתיישבות היהודית בארץ ישראל, 1991.

127. "בעיות בריאות הסביבה באזורי התעשייה בראשון לציון", **הביוספירה**, ט"ו (3), 1985, עמ' 6-9.

128. גפן, חנן, "מיחזור חומרים מהאשפה מודל ראשון לציון", **איכות הסביבה**, 1, 1993, עמ' 26-28.

129. דבורי, נועם צח ולישיץ, יעקב (עורכים), **יום עיון בנושא פיתוח, ניצול ושימור מקורות המים באקוויפר החוף: חוברת תקצירים: אולם יד לבנים, ראשון לציון, כ"ה אדר תשס"ז 15 מרץ 2007**, [תל אביב: חמו"ל], תשס"ז 2007.

130. זו-ארץ, שלום, "מעשה בתמירונים", **טבע וארץ: כתב-עת ולטבע לידיעת הארץ**, ט"ז [3], 1974, עמ' 128.

131. זיו, דבורה, **השבת משאבים: מיחזור**, ירושלים: [חמו"ל], תש"ן 1990.

132. "חינוך, הסברה ופעילות ציבורית בעיריית ראשון לציון", **איכות הסביבה בישראל: דו"ח שנתי**, 13-14, 1988, עמ' 348-349.

133. "הטיול המשפחתי לחולות נחל שורק וחוף פלמחים", **טבע וארץ: כתב-עת ולטבע לידיעת הארץ**, ט' [2], 1967, עמ' 106-109.

134. "הטיפול בנושאי איכות האוויר באגף איכות הסביבה בעיריית ראשון לציון", **איכות הסביבה בישראל: דו"ח שנתי**, 16, 1990, עמ' 151-152.

135. "טיפול בשפכים בעיריית ראשון לציון", **איכות הסביבה בישראל: דו"ח שנתי**, 16, 1990, עמ' 302.

136. "טיפול תכנוני בנושאי הסביבה בעיריית ראשון לציון", **איכות הסביבה בישראל: דו"ח שנתי**, 16, 1990, עמ' 531.

137. "יחידה סביבתית - ראשון לציון", **איכות הסביבה בישראל: דו"ח שנתי**, 17-18, 1992, עמ' 128-130.

138. "יחידות סביבתיות באיגודי ערים וברשויות מקומיות", **איכות הסביבה בישראל: דו"ח שנתי לשנים 93/94**, 19-20, 1995, עמ' 647-752.

139. כץ, יוסי, "דיפוזיה של רעיון אורבני: שכונת "תל-אביב" כמודל לתוכניות להקמת פרברים מודרניים בארץ ישראל בסוף העשור הראשון של המאה ועד מלחמת העולם ה- 1", **אופקים בגיאוגרפיה**, 11-12, 1984, עמ' 108-127.

140. "מחוז המרכז", **איכות הסביבה בישראל: דו"ח שנתי**, 22, 1998, עמ' 453-465.

141. "המרכז לחינוך סביבתי בעיריית ראשון לציון", **איכות הסביבה בישראל: דו"ח שנתי**, 16, 1990, עמ' 590-592.

142. "המרכזים לחינוך סביבתי ברשויות המקומיות - סקירת פעילות בתקופת הדיווח", **איכות הסביבה בישראל: דו"ח שנתי**, 15, 1989, עמ' 521-505.

143. "המתרחצים בים תל-אביב כמקור לתחלואה עצמית", **הביוספירה**, י"ח (6-7), 1989, עמ' 21-32.

144. פיגין, אריה וגפן, חנן, "תיכנון וביצוע פרויקט איסוף אשפה ופסולת מאיזורי התעשייה בראשון לציון", **הביוספירה**, י"ד (2), 1984, עמ' 7-5.

145. "פעילות בראשון לציון <בחברה להגנת הטבע>", **טבע וארץ: כתב-עת ולטבע לידיעת הארץ**, ט"ז [5], 1974, עמ' 260.

146. קפלן-דורון, עפרה, "לכל אשפה יש כתובת <לקראת הצעת חק המחזור>" **נעמת: הירחון לאשה ולמשפחה**, אפריל-מאי, 1992, עמ' 36-37.

147. שורק, אמנון, "ראשונים בחולות", **גן ונוף**, נ' (ז'), 1995, עמ' 22-26.

148. "תכנון ועצוב סביבתי בעיריית ראשון לציון", **איכות הסביבה בישראל: דו"ח שנתי**, 13-14, 1988, עמ' 455.

רשמי מסע

149. אהרני, חנה ורון, עדנה, **ללכת בעקבות ראשונים: לתלמיד**, ראשון-לציון: עירית ראשון-לציון, תשמ"א.

150. ברלוביץ, יפה (עורכת), **אעברה נא בארץ: מסעות בארץ ישראל של אנשי העליה הראשונה**, תל-אביב: משרד הבטחון - ההוצאה לאור, תשמ"ה.

151. הירשברג, אברהם שמואל, **בארץ המזרח**, ירושלים, תשל"ז.

152. ויסוצקי, קלונימוס זאב, **קבוצת מכתבים: שנשלחו לאנשי שם בעניין ישוב ארץ ישראל**, ירושלים: יד בן צבי, תשמ"א.

153. חיסין, חיים, **מסע בארץ המובטחת**, תל אביב: אוניברסיטת תל אביב, תשמ"ב.

154. מוצקין, אריה ליב, "היהודים בארץ ישראל", בתוך: ביין, א. (עורך), **ספר מוצקין: כתבים ונאומים נבחרים, ביוגרפיה ודברי הערכה**, ירושלים: ההנהלה הציונית והנהלת הקונגרס היהודי העולמי, תרצ"ט, עמ' 17-48.

155. סוקולוב, נחום, **ארץ חמדה: כולל ידיעת גלילות אה"ק על פי גדולי התיירים**, ורשא, תרמ"ה.

156. קלוזנר, יוסף, **עם וארץ קמים לתחיה-רשמי מסע בארץ ישראל**, כרך א', תל אביב: יבנה, 1944.

157. שור, נתן, **ספר הנוסעים לארץ ישראל במאה הי"ט**, ירושלים: כתר, 1988.

שפד"ן

158. "אחרי מחלוקת של שנים: המינהל יקבל 13.5 מליון שקל עבור קרקעות השפד"ן", **מים והשקיה: ירחון ארגון עובדי המים**, 500, 2008, עמ' 34.

159. מורגנשטרן, דניאל, "שבענו פילים לבנים", **ארץ וטבע: המגזין הגיאוגרפי הישראלי**, 108, 2007, עמ' 22.

160. שניידר, גילה וקנרק, אדם, "דגיגים מוצנחים בחולות; הדברת יתושים בעזרת דגי גמבוזיה", **טבע וארץ**, 263, 1994, עמ' 20.

161. תלם, דוד, "השבת שפכי דן", **הביוספירה**, ט"ז (7), 1987, עמ' 12-13.

דמוגרפיה

להרחבה ראה: שנתון סטטיסטי: http://www.rishonlezion.muni.il/

162. אוני, דוד, **מאפיינים חברתיים-כלכליים ודפוסי הגירה של אוכלוסיית ראשון לציון**, ראשון-לציון: עיריית ראשון לציון, המרכז למידע ולמחקר, תשמ"ט 1989.

163. אוני, דוד, **נחלת-יהודה 1988 - נתוני מפקד האוכלוסין**, ראשון לציון: ראשון לציון: המרכז למידע ולמחקר, תשמ"ט.

164. אוני דוד , **תחזית אוכלוסית ראשון לציון לשנת 2010**, ראשון לציון: המרכז למחקר ולמידע, (1992).

165. גרייצר, איריס, **ראשון לציון-התפתחות מערך המגורים ותפרוסת האוכלוסיה במושבה שהפכה לעיר**, עבודת גמר לתואר "מוסמך", האוניברסיטה העברית, תשל"ג.

166. הראל, רבקה, **ההתפרסות הגאוגרפית של עולי בריה"מ לשעבר בעיר בשולי מטרופולין ראשון לציון 1990-1995**, עבודת גמר לתואר "מוסמך", אוניברסיטת בר אילן, תשנ"ז.

167. הרשקו, שושנה, **פניות עולים, מחבר העמים, לשרות לבריאות נפש בקהילה: נתונים דמוגרפיים ואפידמיולוגים**, ראשון לציון: השרות הקהילתי לבריאות הנפש, 1993.

168. זהבי, אברהם, "איפיוני אוכלוסייה", בתוך: אהרוני, שרה ומאיר (עורכים), **אישים ומעשים בראשון-לציון, רחובות, נס-ציונה והסביבה: יבנה, גדרה, קריית-עקרון, מזכרת בתיה, גן רווה**, כפר-סבא: מקסם, 1995, עמ' 67-70.

169. **ידיעות ראשוניות: ירחון לאינפורמציה על העיר ראשון לציון ועל תושביה**, ראשון לציון: [חמו"ל], 1970-1978.

170. מאירוביץ, מנשה, **המושבות העבריות בארץ ישראל עד המלחמה העולמית**, ירושלים: [חמו"ל], תשל"ח.

171. **ראשון לציון: עובדות ומספרים**, עירית ראשון לציון, 1991.

172. שמואל יבין, מאיר ניצן ואחרים,"קליטת עליה - היבטים, הצעות אלטרנטיביות (יום עיון)", **תכנון סביבתי: רבעון האיגוד לתכנון סביבתי**, 42-43, 1990, עמ' 15-23.

173. **שנתון העיר** [כתב-עת], ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, המרכז למידע ולמחקר, 1987-1995.

174. [כתב עת + כתב עת אלקטרוני], עירית ראשון לציון, מידע שליטה ובקרה ראשון לציון: עירית ראשון לציון, 1986-. http://www.rishonlezion.muni.il

דת

175. אבידור-הכהן, שמואל, "רבה של יפו והמושבות", **עת-מול**, ד' (4), 1979, עמ' 9-10.

176. אהרנסון, רן, **הבארון והמושבות: ההתיישבות היהודית בארץ ישראל בראשיתה 1882-1890**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, 1990.

177. אליאב, מרדכי (עורך) **ספר העלייה הראשונה**, כרכים א'-ב', ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ב.

178. **בית הכנסת הגדול**, ראשון לציון: מוזיאון ראשון לציון, 2005.

179. בלקינד, איתן, **כך זה היה... סיפורו של איש ניל"י**, [תל אביב]: משרד הבטחון, תשל"ט.

180. בן-ארצי, יוסי, **המושבה העברית בנוף-ארץ ישראל 1882-1914**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ח.

181. **דו"ח על הבקרת במועצה הדתית ראשון לציון**, ירושלים: משרד מבקר המדינה, אגף ב' לביקורת הרשויות המקומיות, תשל"ז.

182. דרויאנוב, אלתר (עורך), **כתבים לתולדות חיבת ציון**, כרכים א'-ג', אודיסה [ועוד]: הועד לישוב ארץ ישראל, תרע"ט-תרצ"ב.

183. לסקוב, שולמית (עורכת), **כתבים לתולדות חיבת ציון ויישוב ארץ ישראל**, כרכים א'-ז', [תל-אביב]: אוניברסיטת תל-אביב, תשמ"ב-תשנ"ג.

184. הורביץ (בן זאב), גרטלה, **זכרונותי מראשון לציון**, [ח"מ: חמו"ל], [1973].

185. וילנאי, זאב, **אריאל: אנציקלופדיה לידיעת ארץ ישראל**, כרך ר-ת. [תש"ל].

186. חביב-לובמן, דב וחביב, זרובבל, **קורות ראשון לציון: מיום ייסודה עד פרוץ מלחמת ששת הימים**, ראשון לציון: [חמו"ל], תשל"א.

187. חביב-לובמן, דב, **ראשון לציון**, תל-אביב: אמנות, תרצ"ב.

188. חיסין, חיים, **מסע בארץ המובטחת**, תל אביב: הקבוץ המאוחד, תשמ"ב.

189. חרל"פ, עמרם, **בתי כנסת בארץ ישראל**, [תל אביב]: משרד הבטחון, תשמ"ה.

190. יודילוביץ, דוד (עורך), **ראשון לציון התרמ"ב-התש"א**, ראשון לציון: כרמל מזרחי, תש"א.

191. יצחקי, אריה (עורך), **מדריך ישראל: אנציקלופדיה שימושית לידיעת הארץ**, כרך ו', תל אביב: הוצאת משרד הביטחון, 1979.

192. **לקט דיני פסח: הלכות, הליכות ומנהגים**, ראשון לציון: הענף לתרבות תורנית, ארשת, תשמ"ח.

193. "המשרד לענייני דתות: המועצה הדתית ראשון לציון", בתוך: **מבקר המדינה: דו"ח שנתי**, 48, 1998, עמ' 277-296.

194. פריימן, אהרון מרדכי, **ספר היובל לקורות המושבה "ראשון לציון"**, ירושלים: [חמו"ל], תרס"ז-תרע"ג 1907-1913.

195. ראשון לציון, **פנה ויתד: להנהגת המושבה ראשון לציון**, ירושלים: [חמו"ל], תרס"א.

196. רוזנסון, ישראל, "בית הכנסת הגדול בראשון-לציון", **דרך אגדה**, ט', תשס"ו, 83-97.

197. שייד, אליהו, **זכרונות: על המושבות היהודיות והמסעות בארץ-ישראל ובסוריה 1883-1899**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ג.

198. שמש, אברהם אופיר, "פסיקות של הרא"יה קוק בסוגיות סביבה בחיי המושבות בארץ-ישראל: הלכה אידיאולוגיה ומציאות", **מחקרי יהודה ושומרון**, 15, 2006, עמ' 227-244.

היסטוריה

199. אבוטבול, שלמה (עורך), **ראשון לציון עירנו**, ראשון לציון: עירייה, תשמ"ז.

200. אהרנסון, רן, "הקמת שתיים מהמושבות הראשונות: ראשון לציון וזכרון יעקב", **נופים: עיונים בידיעת הארץ**, 9-10, 1977, עמ' 131-135.

201. אהרנסון, רן, **הקמתן וראשיתן של זכרון יעקב וראשון לציון כמושבות חקלאיות**, עבודת גמר לתואר "מוסמך", האוניברסיטה העברית, תשל"ט.

202. אחד העם, **כל כתבי אחד העם**, תל אביב: דביר, [תשי"ט].

203. אטיאש, משה (עורך), **ספר התעודות של הועד הלאומי לכנסת ישראל בארץ ישראל תרע"ח-תש"ח 1918-1948**, ירושלים: דפוס רפאל חיים הכהן, 1963.

204. אליאב, מרדכי (עורך), **ספר העלייה הראשונה**, כרכים: א'-ב', ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ב.

205. אמיר, אהרון (עורך), **אבשלום-כתבים ומכתבים של אבשלום פיינברג**, תל אביב: שקמונה, 1971.

206. אפרתי, נתן, **ממשבר לתקוה: היישוב היהודי בארץ ישראל במלחמת העולם הראשונה**, ירושלים: יד בן צבי, 1991.

207. בריל, יחיאל, **יסוד המעלה**, ירושלים, יד יצחק בן צבי, תשל"ח.

208. ברמן, אריאל, "מדלית הקולוניא ראשון לציון", **עלון החברה הנומיסמטית לישראל**, 4, 1969-1973, עמ' 73-74.

209. גוברין, נורית, **שורשים וצמרות: רישומה של העלייה הראשונה בספרות העברית**, תל אביב, 1981.

210. גור (גרזובסקי), יהודה, **על סף מאה חדשה: ארץ ישראל בשנים 1897-1902**, תל אביב: משרד הבטחון, תש"ם.

211. גרא, גרשון, **חמדת אבות**, תל-אביב: משרד הבטחון, תשמ"ב 1982.

212. גרא, גרשון, **כל ההתחלות**, תל אביב: ספרית מעריב, 1984.

213. דרויאנוב, אלתר (עורך), **כתבים לתולדות חיבת ציון**, כרכים א'-ג', אודיסה [ועוד]: הועד לישוב ארץ ישראל, תרע"ט-תרצ"ב.

214. הירשברג, אברהם שמואל, **משפט היישוב החדש בארץ ישראל**, ירושלים: יד בן צבי, תשל"ט.

215. "התקבלו במערכת (ספרים)", **טבע וארץ: כתב-עת לטבע ולידיעת הארץ**, 262, 1993, עמ' 11.

216. זיו-אב, יצחק, **אומרים ישנה ארץ**, [תל אביב]: ספרית מעריב, 1980.

217. זינגרוב, ישראל, **"להיות עם חופשי..."**, כרך א', ירושלים: כנה, 1986.

218. זרובבל, חביב, "לידתה של ראשון-לציון", **תמורות: ירחון לענייני מדיניות וחברה**, מרץ 1978, עמ' 36-38.

219. חביב-גרין, תרצה, **קרן קיימת הראשונה-לציון**, ירושלים: המכון לחקר תולדות קרן קיימת לישראל, הקרקע ויישוב הארץ, 1996.

220. חביב-לובמן, דב, וחביב זרובבל, **קורות ראשון לציון: מיום יסודה עד פרוץ מלחמת ששת הימים**, ראשון לציון: הוצאת המחבר, 1965.

221. חביב-לובמן, דב, **בני דורי: זכרונות, מאמרים, נאומים, אישים**, ראשון לציון: הוצאת ידידים, תש"ו.

222. חביב-לובמן, דב, **ראשון לציון**, תל אביב: אמנות, תרצ"ב. (מסדרת "לנוער": ספרית א"י של הקק"ל. חוב' ד').

223. חורשי, אריה, **האחד עשר מראשון לציון**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, תשכ"ט.

224. חיסין, חיים, **מסע בארץ המובטחת**, תל אביב: אוניברסיטת תל אביב, תשמ"ב.

225. יבנאלי, שמואל (עורך), **ספר הציונות: תקופת חיבת ציון**, כרכים א'-ב', ירושלים: ביאליק, תשכ"א.

226. יודילוביץ, דוד (עורך), **ראשון לציון התרמ"ב-התש"א**, ראשון לציון: כרמל מזרחי, תש"א.

227. יפה, בנימין, **דיוקנה של ארץ ישראל 1840-1914**, [ח"מ]: דביר, תשמ"ג.

228. יערי, אברהם (עורך), **זכרונות ארץ ישראל: מאה ועשרים פרקי-זכרונות מחיי הישוב בארץ מהמאה השבע-עשרה ועד ימינו**, כרך א', רמת גן: מסדה, 1974.

229. יערי-פולסקין, יעקב, **חולמים ומגשימים: מגילת חייהם ופעלם של רוקמי חזון תקומת מדינת ישראל בליווי 101 תמונות**, תל אביב: הוצאת מזרחי, 1967.

230. לסקוב, שולמית (עורכת), **כתבים לתולדות חיבת ציון ויישוב ארץ ישראל**, כרכים א'-ז', [תל-אביב]: אוניברסיטת תל-אביב, תשמ"ב-תשנ"ג.

231. מאירוביץ, מנשה, **חבלי תחיה: קבץ מאמרים נבחרים בשאלת הישוב העברי בארץ-ישראל, מלפני 50 שנה ועד פרוץ מלחמת העולם**, תל אביב: הוצאת חברים וידידים של מ' מאירוביץ לחג יובלו השבעים, תרצ"א.

232. מאירוביץ, מנשה, **מהשביל אל הדרך: קובץ מאמרים ומכתבים בשאלות הישוב העברי בארץ ישראל**, תל אביב: שטיבל, תרצ"ו.

233. מאירוביץ, מנשה, **מנחת ערב**, ראשון לציון: הוצאת ידידים וחברים, 1941.

234. נאור, מרדכי, "איך הגיע החשמל לראשון לציון?", **אתרים**, 21, 2001, עמ' 6.

235. נאור, מרדכי, **טעם של פעם: הסיפורים הגדולים והקטנים של "הימים הטובים ההם"**, תל אביב: שרברק, תשמ"ד.

236. נאור, מרדכי, **הראשונים: ספורים מן העליה הראשונה לארץ-ישראל**, תל-אביב: עם עובד, 1983.

237. סטמפלר, שמואל (עורך), **היישוב בעת החדשה: ציוני דרך בטרם מדינה**, [תל אביב]: משרד הבטחון, תשמ"ג.

238. סמילנסקי, משה, **משפחת האדמה**, כרך ב', תל אביב: עם עובד, תשי"ד.

239. סמילנסקי, משה, **פרקים בתולדות הישוב**, תל-אביב: דביר, תשל"ט.

240. פורן, זבולון (עורך), **נחשונים בהתישבות**, ירושלים: מועצת המורים למען הקרן הקיימת לישראל, המחלקה לחינוך ולנוער, (תשל"ט).

241. פלג, אברהם (עורך), **ראשונים: פרקים בתולדות ציבור פועלי ראשון לציון**, תל אביב: אמיר, 1972.

242. פלג, יובל, "ארכאולוגיה ארץ ישראלית - סיפורן של שתי דמויות", **מבוע: ליצירה דתית בספרות, בחברה ובמחשבה**, 49, 2008, עמ' 95-91.

243. ציטרון, שמואל ליב, **תולדות חיבת ציון: מראשית ימי התנועה עד שנתאשר ועד חובבי ציון באודסה**, אודיסה: ועד חובבי **ציון**, תרע"ד.

244. קלנר, יעקב, **למען ציון: ההתערבות הכלל-יהודית במצוקת היישוב, תר"ל-תרמ"ב, 1869-1882**, ירושלים: יד בן צבי, 1976.

245. קלנר, יעקב, "מרד המתיישבים בראשון-לציון ב- 1887 ומרד המהגרים היהודים בניו-יורק ב- 1882", **קתדרה**, 5, 1977, עמ' 3-29.

246. קלנר, יעקב, **העליות הראשונות מיתוס ומציאות**, ירושלים: האוניברסיטה העברית, תשמ"ב.

247. קניאל, יהושע, **המשך ותמורה: הישוב הישן והישוב החדש בתקופת העליה הראשונה והשניה**, ירושלים: יד בן צבי, תשמ"ב.

248. שבא, שלמה, ובן אמוץ, דן, (עורכים), **ארץ ציון וירושלים**, תל אביב: בית מודן, 1973.

ישן מול חדש

בית הספר "חביב"

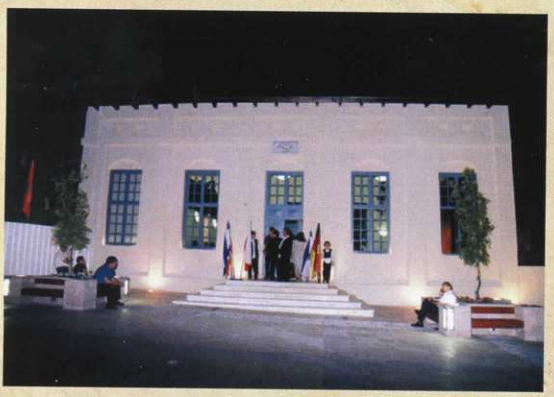

בית הכנסת "הגדול"

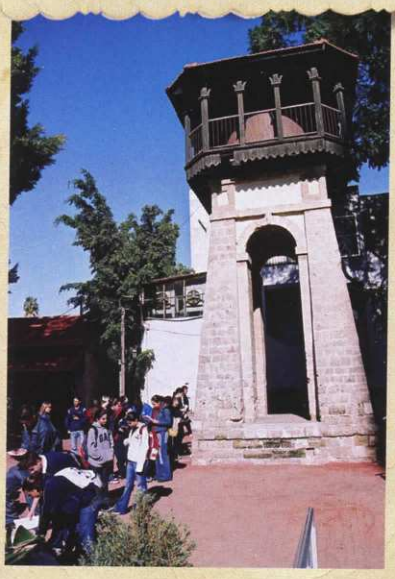
ישן מול חדש

בית העם

מגדל המים

249. שטוסל, צפורה, אייזנברג, רחל והימן, אביבה, **אחדות העם במולדתו**, ראשון לציון: המרכז הפדגוגי, [1980].

250. שי, מנחם, **ראשון לציון: תרמ"ב – תשמ"ב**, [**ראשון לציון**]: עירית **ראשון לציון**, [תשמ"ב].

251. שפירא, יונה (אוצרת), **רגע היסטורי מזווית אישית: ביקור הרצל בראשון לציון י'-י"א בחשוון תרנ"ט, 26-27 באוקטובר 1898**, מוזיאון ראשון לציון ועיריית ראשל"צ, 2005.

אתרים היסטוריים

252. "אתר החודש: מוזיאון ראשון לציון משמר את עברה של העיר", **אתרים**, 36, ינואר 2007, עמ' 7.

253. **אתרים היסטוריים...**, ראשון לציון: עירית ראשון לציון, [תשי"-].

254. "חדש במוזיאון ראשון לציון: מבנים שאינם עוד-קמים לתחיה", **אתרים**, 31, מאי 2005, עמ' 8.

255. פלדמן, יוסי, "סיכום פעילות המועצה לשימור", **אתרים**, 4, ינואר 1997, עמ' 5.

256. נובנשטרן, נחמה וחבר, יעל (עורכות), **מדריך לאתרי התיישבות: אתרים, מבנים, מוזיאונים**, ירושלים: שירות הפרסומים במרכז ההסברה, תשמ"ט.

אורוות הברון

257. פריימן, אהרון מרדכי, **ספר היובל לקורות המושבה "ראשון לציון"**, כרכים א-ב, ירושלים: [חמו"ל], תרס"ז-תרע"ג 1907-1913.

258. שייד, אליהו, **זכרונות: על המושבות היהודיות והמסעות בארץ ישראל ובסוריה 1883-1899**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ג.

259. "תחייה מחודשת לאורוות הברון", **עיצוב**, 16, 1993, עמ' 26.

בית הייסמן

260. ענר, זאב (עורך), **ספורי בתים: סיפורם של שבעים בתים בתולדות ההתיישבות**, תל-אביב: משרד הבטחון-ההוצאה לאור, 1988.

בית הספרים

261. אהרנסון, רן, **הבארון והמושבות: ההתיישבות היהודית בארץ ישראל בראשיתה 1882-1890**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, 1990.

262. בן-ארצי, יוסי, **המושבה העברית בנוף ארץ ישראל 1882-1914**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ח.

263. חביב-לובמן, דב, **ראשון לציון**, תל אביב: אמנות, תרצ"ב.

264. יודילוביץ, דוד (עורך), **ראשון לציון התרמ"ב-התש"א**, ראשון לציון: כרמל מזרחי, תש"א.

265. פריימן, אהרון מרדכי, **ספר היובל לקורות המושבה "ראשון לציון"**, ירושלים: [חמו"ל], תרס"ז-תרע"ג 1907-1913.

266. שידורסקי , דב, "הספריות הציבוריות בימי העלייה הראשונה", בתוך: מרדכי אליאב (עורך), **ספר העלייה הראשונה**, כרך א', ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ב, 1981, עמ' 465-482.

267. שידורסקי, דב, **ספרייה וספר בארץ ישראל בשלהי התקופה העותומאנית**, ירושלים: מאגנס, תש"ן.

בית העם

268. בלקינד, איתן, **כך זה היה... סיפורו של איש גיל"י**, [תל אביב]: משרד הבטחון, תשל"ט.

269. בלקינד, איתן, **ראשון לציון – המדינה בדרך למדינה: 90 שנה לראשון לציון, תרמ"ב-תשל"ב (1882-1972)**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, תשל"ב.

270. בן-הלל הכהן, מרדכי, **מלחמת העמים: יומן**, כרך א', ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"א.

271. גלעדי, דן, "ראשון לציון בחסות הברון רוטשילד (1882-1900)", **קתדרה**, 9, תשל"ט, עמ' 144-149.

272. גרא, גרשון, **כל ההתחלות**, תל אביב: ספרית מעריב, 1984.

273. וילנאי, זאב, **אריאל: אנציקלופדיה לידיעת ארץ ישראל**, כרך ר-ת. [תש"ל].

274. וולחונסקי, דב, **...ראשון לציון: מזכרת ראשון לציון ליובל החמישים: ט"ו אב תרמ"ב – ט"ו אב תרצ"ב: ראשון לציון - ועד יובל החמישים לראשון לציון**, תל אביב: דפוס אמנות ארץ ישראל, תרצ"ב.

275. חביב-לובמן, דב וחביב, זרבבל, **קורות ראשון לציון: מיום ייסודה עד פרוץ מלחמת ששת הימים**, ראשון לציון: [חמו"ל], תשל"א.

276. חביב-לובמן, דב, **ראשון לציון**, תל אביב: אמנות, תרצ"ב.

277. יודילוביץ, דוד (עורך), **ראשון לציון התרמ"ב-התש"א**, ראשון לציון: כרמל מזרחי, תש"א.

278. ירדני, גליה (עורכת), **דיליז'אנס לשנים ראשונות**, [ירושלים]: המכון להוצאה לאור בישראל, [1965].

279. **מדריך ישראל: אנציקלופדיה שימושית לידיעת הארץ**, כרך ו', 1979.

280. פריימן, אהרון מרדכי, **ספר היובל לקורות המושבה "ראשון לציון**, ירושלים: [חמו"ל], תרס"ז-תרע"ג 1907-1913.

281. שלמון, אברהם, **ראשון לציון בת שבעים**, תל אביב: טברסקי, תשי"ב.

בית הפקידות

282. בן-ארצי, יוסי, **המושבה העברית בנוף ארץ ישראל 1882-1914**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ח.

283. הורביץ (בן זאב), גרטלה, **זכרונותי מראשון לציון**, [חמו"ל], [1973].

284. חיסין, חיים, **מיומן אחד הבילויים**, פתח תקווה: בית נטע, תשכ"ז.

285. יודילוביץ, דוד (עורך), **ראשון לציון התרמ"ב-התש"א**, ראשון לציון: כרמל מזרחי, תש"א.

בית פריימן

286. יודילוביץ, דוד (עורך), **ראשון לציון התרמ"ב-התש"א**, ראשון לציון: כרמל מזרחי, תש"א.

287. ענר, זאב (עורך), **ספורי בתים: סיפורם של שבעים בתים בתולדות ההתיישבות**, תל-אביב: משרד הבטחון-ההוצאה לאור, 1988.

288. פריימן, אהרון מרדכי, **ספר היובל לקורות המושבה "ראשון לציון"**, ירושלים: [חמו"ל], תרס"ז-תרע"ג 1907-1913.

גן העיר

289. אהרנסון, רן, **הבארון והמושבות: ההתיישבות היהודית בארץ ישראל בראשיתה 1882-1890**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, 1990.

290. חביב-לובמן, דב וחביב, זרובבל, **קורות ראשון לציון: מיום ייסודה עד פרוץ מלחמת ששת הימים**, ראשון לציון: [חמו"ל], תשל"א.

291. חיסין, חיים, **מסע בארץ המובטחת**, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, תשמ"ב.

292. יודילוביץ, דוד (עורך), **ראשון לציון התרמ"ב-התש"א**, ראשון לציון: כרמל מזרחי, תש"א.

293. לבונטין, זלמן דוד, **לארץ אבותינו**, כרכים א'-ג', תל אביב: מסדה, תשכ"ג.

294. לסקוב, שולמית, **קודם כל: מספורי ראשונים**, [תל אביב]: משרד הבטחון, תשמ"ו.

295. מאירוביץ, מנשה, **מנחת ערב: זכרונות מכתבים ותעודות לתולדות חיבת ציון והציונות**, ראשון לציון: ידידים וחברים, תש"א.

296. רוז'נסקי, מ' (עורך), **ראשון לציון: ספר השנה 1946-1947: דין וחשבון מפעולות המועצה לשנת הכספים 1946/47**, ראשון לציון: המועצה המקומית, תש"ח.

יקב

297. אביצור, שמואל, **חיי יום יום בארץ ישראל במאה התשע עשרה**, [תל אביב]: עם הספר, [תשל"ו].

298. אביצור, שמואל, **ממציאים ומאמצים: מחוללי המהפיכה בדרכי הייצור בארץ**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ו.

299. אבני, יעקב, **דע את כרמך**, (תל-אביב): אגודת הכורמים הקואופרטיבית של יקבי ראשון לציון וזכרון יעקב, 1944.

300. אגודת הכורמים הקואופרטיבית של יקבי ראשון-לציון וזכרון-יעקב, **ספר התקנות לאגדת הכורמים המשתפת של יקבי ראשון לציון וזכרון יעקב**, [ירושלים, תל-אביב]: [י. רובינזון, תל אביב], [תשל"ח].

301. אגודת הכורמים המשותפת של יקבי ראשון לציון וזכרון יעקב, **יקב ראשון לציון**, [תל-אביב: דפוס איתן ושושני], [תרפ-].

302. אהרנסון, רן, הבארון והמושבות: ההתיישבות היהודית בארץ ישראל בראשיתה 1882-1890, ירושלים: יד יצחק בן צבי, 1990.

303. אהרנסון, רן, "דרך היין: אור חדש על תצלומיו של ראובן גרוס (1898-1958)", **עת-מול**, 25 (5): (151), 2000, עמ' 24-27.

304. אטיאש, משה (עורך), **ספר התעודות של הועד הלאומי לכנסת ישראל בארץ ישראל תרע"ח-תש"ח 1918-1948**, ירושלים: דפוס רפאל חיים הכהן, 1963.

305. אליאב, מרדכי (עורך), **ספר העלייה הראשונה**, כרכים א'-ב', ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ב.

306. בלקינד, איתן, **כך זה היה... סיפורו של איש ניל"י**, [תל אביב]: משרד הבטחון, תשל"ט.

307. בן-ארצי, יוסי, **המושבה העברית בנוף ארץ-ישראל 1882-1914**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ח.

308. בן-הלל הכהן, מרדכי, **מלחמת העמים**, כרך ב', ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"א.

309. גור (גרזובסקי), יהודה, **על סף מאה חדשה: ארץ ישראל בשנים 1897-1902**, תל אביב: משרד הבטחון, תש"ם.

310. גלוסקין, זאב, **זכרונות**, תל-אביב: אגודת הכורמים הקואופרטיבית של יקבי ראשון-לציון וזכרון-יעקב, תש"ו 1946.

311. גלוסקין, זאב, **השביתה ביקבי ראשון לציון**, [יפו: חמו"ל, תרפ"א].

312. גלעדי, דן, "ענפי הייצור בראשון לציון בשנים 1882-1900", **נופים**, 1, 1975, עמ' 7-21.

313. גלעדי, דן, "פועלים יהודים ועבודה עברית בראשון לציון (עד 1914)", **מאסף**, ו', תשל"ד, עמ' 66-81.

314. גלעדי, דן, "ראשון לציון בחסות הברון רוטשילד (1882-1900)", **קתדרה**, 9, תשל"ט, עמ' 144-149.

315. הורביץ (בן זאב), גרטלה, **זכרונותי מראשון לציון**, [חמו"ל], [1973].

316. הירשברג, אברהם שמואל, **משפט היישוב החדש בארץ ישראל**, ירושלים: יד בן צבי, תשל"ט.

317. וולחונסקי, דב, **...ראשון לציון: מזכרת ראשון לציון ליובל החמישים: ט"ו אב תרמ"ב – ט"ו אב תרצ"ב: ראשון לציון - ועד יובל החמישים לראשון לציון**, תל אביב: דפוס אמנות ארץ ישראל, תרצ"ב.

318. חביב-לובמן, דב וחביב, זרבבל, **קורות ראשון לציון: מיום ייסודה עד פרוץ מלחמת ששת הימים**, ראשון לציון: [חמו"ל], תשל"א.

319. חבס, ברכה (עורכת), **ספר העליה השניה**, תל אביב: עם עובד, תש"ז.

320. חיסין, חיים, **מסע בארץ המובטחת**, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, תשמ"ב.

321. יודילוביץ, דוד (עורך), **ראשון לציון התרמ"ב-תש"א**, ראשון לציון: כרמל מזרחי, תש"א.

322. כץ, דוד (עורך) **או לינדה!: כמה יפים חופיה של ברזיל!: תערוכת ציירים ביקב**, [ראשון לציון]: עיריית ראשון לציון, (תשנ"ז 1996).

323. כץ, דוד (עורך), **גביע ייני: תערוכת ציירים ביקב**, ראשון לציון: עיריית ראשון-לציון, תשס"ב 2001.

324. כץ, דוד (עורך), **יין וצבע: תערוכת ציירים ביקב**, [ראשון-לציון]: עירית ראשון לציון, (תשנ"ד 1993).

325. כץ, דוד (עורך), **לחיים: תערוכת ציורים ביקב**, [ראשון לציון]: עיריית ראשון לציון, (תשנ"ו 1995).

326. כץ, דוד (עורך), **תוסס בגון ספרדי: תערוכת ציירים ביקב**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, תשנ"ה 1994.

327. כרמל מזרחי (חברה), **לוח מחירים: ייגות, קוניאק, אראק וליקרים של היקבים ... ראשון לציון וזכרון יעקב כרמל מזרחי ירושלים**, ירושלים: דפוס עזריאל, 1925.

328. כרמל מזרחי (חברה), **תזכיר ההתאגדות: תקנות ההתאגדות**, ראשון לציון; תל אביב: דפוס הארץ, תרפ"ז.

329. **כתב התקשרות בין באי כח הברון ראטשילד ויק"א מצד אחד ובין באי כח המושבות ראשון לציון, רחובות, פתח תקוה, ודי אל חנין, גדרה, זכרון יעקב וחדרה בתור מורשי החברה אגודת הכורמים המשותפת של יקבי ראשון לציון וזכרון יעקב מצד שני: הנעשה בראשון לציון ביום ח"י תשרי תרס"ז**, תל-אביב: י. רובינזון, תשל"ח.

330. לונץ, אברהם משה (עורך), **לוח ארץ-ישראל: מבחר מאמרים בידיעת הארץ שלוקטו מכרכי "לוח ארץ-ישראל" 15-21 (1909-1916) תר"ע-תרע"ו)**, ירושלים: אריאל, 1980.

331. מונטיפיורי, אדם ורומן, ידין, "יין בצבע מקומי", **ארץ היעל**, ה' (3), 1991, <עמודים לא ממוספרים בסוף החוברת>.

332. סופר, ארנון, **גאוגרפיה כלכלית של תעשיית היין וחומר הגלם שלה בישראל**, עבודת גמר לתואר "מוסמך", האוניברסיטה העברית, 1964.

333. סמילנסקי, משה, **כתבי משה סמילנסקי**, כרך ט', תל אביב: התאחדות האיכרים בארץ ישראל, תרצ"ה, עמ' 28-36.

334. עבר-הדני, אהרון, **תולדות אגודת הכורמים**, תל אביב: אגודת הכורמים הקואופרטיבית של יקבי ראשון לציון וזכרון יעקב, [1966].

335. פלג, אברהם (עורך), **ראשונים: פרקים בתולדות ציבור פועלי ראשון לציון**, תל אביב: אמיר, 1972.

336. "פרויקט "היקב", ראשון לציון", **עיצוב**, 32, 1997, עמ' 76.

337. פריימן, אהרון מרדכי, **ספר היובל לקורות המושבה "ראשון לציון"**,ירושלים: [חמו"ל], תרס"ז-תרע"ג 1907-1913.

338. צמח, שלמה, **שנה ראשונה**, תל אביב, עם עובד, תשכ"ה.

339. קניאל, יהושע, **המשך ותמורה: הישוב הישן והישוב החדש בתקופת העליה הראשונה והשניה**, ירושלים: יד בן צבי, תשמ"ב.

340. רז, גיא, "הבציר העברי הראשון", **צלול: מגזין לנופש, טיול ופנאי בישראל**, 20, 2000, עמ' 70-74.

341. שאמה, שמעון, **בית רוטשילד וארץ ישראל: מפעלם של אדמונד וג'יימס רוטשילד בארץ ישראל**, ירושלים: מאגנס, תש"ם.

342. "שוחזר אולם תיירות יוצא דופן בחצר היקב בראשון לציון (כדאי לבקר!)", **הד המח"ר**, 2, 1991, עמ' 5.

343. שייד, אליהו, **זכרונות: על המושבות היהודיות והמסעות בארץ ישראל ובסוריה 1883-1899**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ג.

344. שלמון, אברהם, **ראשון לציון בת שבעים**, תל אביב: טברסקי, תשי"ב.

345. "שרה ברנרד מפרסמת יינות הארץ", **עת-מול**, ט"ז, 1 (93),1990, עמ' 21.

346. ROMAN, YADIN, MONTIFIORE ,ADAM, "DRINKING IN THE LOCAL COLOR: EXPLORING ISRAEL'S WINERIES AND VINEYARD", ERETZ: MAGAZINE , 6 [3] (1991) NO PAGING.

הבילויים בראשון-לציון

347. אליאב, מרדכי (עורך), **ספר העלייה הראשונה**, כרך א', ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ב.

348. בלקינד, ישראל, **בנתיב הבילויים: זכרונות ישראל בלקינד**, [תל אביב]: משרד הבטחון, תשמ"ג.

349. בן-ארצי, יוסף, "עצה ותושיה" - תכניתו של מ' מאירוביץ ומקומה בתולדות ההתיישבות הכפרית היהודית, **ציון**, נ"ג (ג), תשמ"ח, עמ' 290-273.

350. בן-ציון, קרן, **ישראל בלקינד חייו ומאבקיו**, ירושלים: הסתדרות ציונית עולמית, 1978.

351. בן-ציון, שמחה, **בני בילו: פרשות וציורים מדברי ימי החלוצים הראשונים בארץ-ישראל (בשנת ה'תרמ"ב-תרמ"ה)**, תל אביב: אמנות, תר"ץ.

352. דרויאנוב, אלתר (עורך), **כתבים לתולדות חיבת ציון**, כרכים א'-ג', אודיסה [ועוד]: הועד לישוב ארץ ישראל, תרע"ט-תרצ"ב.

353. זרחי, ישראל, **ארץ לא זרועה**, תל אביב ,עם עובד, תש"ו.

354. חיסין, חיים, **מיומן אחד הבילויים**, פתח תקווה: בית נטע, תשכ"ז.

355. חיסין, חיים, "עליית בני ביל"ו והתאחזותם בארץ", בתוך: א' יערי (עורך), **זכרונות ארץ ישראל**, א', מסדה, רמת גן 1974, עמ' 446-473.

356. תרמוני, אהרון, **בעקבות הביל"ויים: פרקי זכרונות**, ירושלים: ר' מס, 1952.

357. לסקוב, שולמית, **הבילי"ויים**, ירושלים: ספריה ציונית, תשל"ט.

358. לסקוב, שולמית (עורכת), **כתבים לתולדות חיבת ציון וייסוד ארץ ישראל**, כרכים א'-ז', [תל-אביב]: אוניברסיטת תל-אביב, תשמ"ב-תשנ"ג.

359. מאירוביץ, מנשה, **בימי בילו: שישים שנה לעלייתם**, ירושלים: ראובן מס, 1942.

360. מאירוביץ, מנשה, **מ"בילו" עד ו"יעפילו"**, ראשון לציון: התחיה, תש"ז.

361. מאירוביץ, מנשה, **מזכרונותיו של אחרון הבילו"ים**, ירושלים: הקרן הקימת לישראל, תש"ו.

362. מאירוביץ, מנשה, "קומץ הזרעונים הראשון", בתוך : א' יערי (עורך), **זכרונות ארץ ישראל**, א', מסדה, רמת גן 1974, עמ' 482-484.

363. **מנשה מאירוביץ - תר"ך-תש"ט 1860-1949: חייו ופעלו**, ראשון לציון: עירית ראשון לציון, תש"י.

364. ענר, זאב (עורך), **סיפורי משפחות: סיפורן של חמישים משפחות בתולדות היישוב**, תל אביב: משרד הבטחון, 1990.

365. רפל, יואל, "כפר הנוער הראשון", **עת-מול**, י"ח (3), 1993, עמ' 9-10.

366. שלמון, יוסף, "אידיאולוגיה ומציאות בעליית הביל"ויים", **שלם**, ג', תשמ"א, עמ' 149-184.

הברון רוטשילד ומשטר הפקידות

367. אהרנסון, רן, **הבארון והמושבות: ההתיישבות היהודית בארץ-ישראל בראשיתה 1882-1890**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, 1990.

368. אהרנסון, רן, **הקמתן וראשיתן של זכרון יעקב וראשון לציון כמושבות חקלאיות**, עבודת גמר לתואר "מוסמך", ירושלים: האוניברסיטה העברית, תשל"ט.

369. אהרנסון, רן, "תכנית נטר-רוטשילד: תחילת פעולתו היישובית של הבארון רוטשילד בארץ ישראל", **קתדרה**, 44, יד בן צבי, תשמ"ז, עמ' 55-79.

370. אחד העם, **כל כתבי אחד העם**, תל אביב: דביר, [תשי"ט].

371. אליאב, מרדכי, **ארץ ישראל ויישובה במאה הי"ט 1777-1917**, ירושלים: כתר, 1978.

372. אליאב, מרדכי (עורך), **ספר העלייה הראשונה**, כרכים א'- ב', ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ב.

373. ארבל, נפתלי (עורך), **"ארץ נושעת בעמל כפיים", 1882-1914**, תל אביב: רביבים, 1980. (מסדרת **התקופות הגדולות בהיסטוריה של ארץ ישראל**. כרך 3).

374. ארנון, יוחנן, "הברון הציוני", **עת-מול**, ט' (6), 1984, עמ' 8-9.

375. בלקינד, איתן, **כך זה היה... סיפורו של איש ניל"י**, [תל אביב]: משרד הבטחון, תשל"ט.

376. בן-ארצי, יוסי, **המושבה העברית בנוף ארץ ישראל 1882-1914**, ירושלים: יד בן צבי, תשמ"ח.

377. בן-גוריון, דוד, **"ראשונים": אכרי ישראל**, ספר שישי, תשכ"ב/כ"ג.

378. בן-הלל הכהן, מרדכי, **מלחמת העמים: יומן**, כרכים א'-ב', ירושלים: יד בן צבי, תשמ"א.

379. בן צבי (מאירוביץ, מנשה), "ראשון לציון וסיור הברון והברונה עדמנד דע ראטהשילד", בתוך: לונץ, אברהם משה (עורך), **לוח ארץ ישראל** לשנת התר"ס, שנה חמישית , ירושלים תרנ"ט, עמ' 97-117.

380. גור (גרזובסקי), יהודה, **על סף מאה חדשה: ארץ ישראל בשנים 1897-1902**, תל אביב: משרד הבטחון, תש"ם.

381. גלעדי, דן, "הבארון, הפקידות והמושבות הראשונות בארץ ישראל-הערכה מחדש", **קתדרה**, 2 (תשל"ז), עמ' 59-68.

382. גלעדי, דן, "בין אזרחים ותושבים בראשון לציון (1900-1914)", **קשת**, ג', 1974, עמ' 148-163.

383. גלעדי, דן, "מפעלו של הברון רוטשילד בתקופת העלייה הראשונה", **כיוונים**, 15, 1982, עמ' 55-82.

384. גלעדי, דן, "ראשון-לציון בחסות הברון רוטשילד (1882-1900)", **קתדרה**, 9, תשל"ט, עמ' 127-152.

385. גלעדי, דן ונאור, מרדכי, **רוטשילד: אבי היישוב ומפעלו בארץ ישראל**, ירושלים: כתר, 1982.

386. גרוסמן, חיים, "מרש ציוני בראשון לציון", **עת-מול**, 190, 2006, עמ' 26-28.

387. דרויאנוב, אלתר (עורך), **כתבים לתולדות חיבת ציון**, כרכים א'-ג', אודיסה [ועוד]: הועד לישוב ארץ ישראל, תרע"ט-תרצ"ב.

388. וילסון, דרק, **רוטשילד: העושר והעוצמה**, ירושלים:דומינו, 1991.

389. זיו-אב, יצחק, **אומרים ישנה ארץ**, תל אביב: ספרית מעריב, 1980.

390. חביב-לובמן, דב, **ראשון לציון**, תל אביב: אמנות, תרצ"ב.

391. חיסין, חיים איסר, **מרשומות אחד הבילויים**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשנ"א.

392. חרמוני, אהרן, **אבי הישוב**, תל-אביב: אגודת הכורמים הקואופרטיבית ראשון לציון וזכרון יעקב, תרצ"ו.

393. חרמוני, אהרן, **הרוטשילדים**, כרך ב', תל אביב: מפיץ הספר, תרצ"ו.

394. יבנאלי, שמואל (עורך), **ספר הציונות: תקופת חיבת ציון**, כרך ב', ירושלים: ביאליק, תשכ"א.

395. יודילוביץ, דוד (עורך), **ראשון לציון התרמ"ב-התש"א**, ראשון לציון: כרמל מזרחי, תש"א.

396. כץ, שאול, "השתרשות גידול תפוח הזהב בראשית ההתישבות הציונית", **נופים: עיונים בידיעת הארץ**, 5, 1976, עמ' 8-26. [המאמר התפרסם גם ב"אריאל" 165-166, 2004, עמ' 173-189.]

397. **כתב התקשרות בין באי כח הברון ראטשילד ויק"א מצד אחד ובין באי כח המושבות ראשון לציון, רחובות, פתח תקוה, ודי אל חנין, גדרה, זכרון יעקב וחדרה בתור מורשי החברה אגודת הכורמים המשותפת של יקבי ראשון לציון וזכרון יעקב מצד שני: הנעשה בראשון לציון ביום ח"י תשרי תרס"ז**, תל-אביב: י. רובינזון, תשל"ח.

398. לבונטין, זלמן דוד, **לארץ אבותינו**, כרך א', תל אביב: מסדה, תשכ"ג.

399. ליסק, משה וכהן, גבריאל (עורכים), **תולדות היישוב היהודי בארץ ישראל מאז העלייה הראשונה**, כרך א', ירושלים: מוסד ביאליק, תש"ן.

400. לסקוב, שולמית (עורכת), **כתבים לתולדות חיבת ציון ויישוב ארץ ישראל**, כרכים א'-ז', [תל-אביב]: אוניברסיטת תל-אביב, תשמ"ב-תשנ"ג.

401. מאירוביץ, מנשה, "ראשון לציון", בתוך: לונץ, אברהם משה (עורך), **לוח ארץ ישראל**, שנה חמישית, ירושלים תרנ"ט, עמ' 97-117.

402. נאור, מרדכי, וגלעדי, דן, **ארץ ישראל במאה העשרים: מיישוב למדינה, 1900-1950**, תל אביב: משרד הבטחון, תש"ן.

403. סמילנסקי, משה, **כתבי משה סמילנסקי**, כרך ט', תל אביב: התאחדות האכרים בארץ ישראל, תרצ"ה.

404. עבר-הדני, אהרון, **ברוח ובחיל: שרשרת חוליות ומעשים בקורות היישוב מגירוש ספרד (1492) עד הזמן הזה**, תל אביב: שרברק, תשי"ב.

405. קלויזנר, ישראל, **מקטוביץ עד באזל תרמ"ה – תרנ"ז**, כרך ב', ירושלים: הספריה הציונית, תשכ"ה.

406. קלנר, יעקב, "הגישה האנטי-פילאנתרופית בימי העליה הראשונה", **קתדרה**, 10, תשל"ז, עמ' 3-33.

407. קלנר, יעקב, "מרד המתישבים בראשון לציון ב-1887 ומרד המהגרים בניו יורק 1882", **קתדרה**, 5, תשל"ח, עמ' 3-29.

408. קלנר, יעקב, **העליות הראשונות מיתוס ומציאות**, ירושלים: האוניברסיטה העברית, תשמ"ב.

409. קניאל, יהושע, "הוויכוח בין פתח-תקוה לראשון-לציון על הראשוניות בהתישבות ומשמעותו ההיסטורית", **קתדרה, 12**, תשל"ט, עמ' 26-53.

410. קרסל, גצל, **אבי הישוב: הברון אדמונד דה רוטשילד ופעלו**, חיפה: מגן, 1954.

411. שאמה, שמעון, **בית רוטשילד וארץ ישראל: מפעלם של אדמונד וג'יימס רוטשילד בארץ ישראל**, ירושלים: מאגנס, תש"ם.

412. שטרן, מנחם, **בין הכרזת כורש להצהרת בלפור: [שיבת ציון הקדומה והמחודשת]**, [תל-אביב]: ש. פרידמן, תשס"ו.

413. שייד, אליהו, **זכרונות: על המושבות היהודיות והמסעות בארץ-ישראל ובסוריה 1883-1899**, ירושלים: יד בן צבי, 1983.

414. Schama, Simon, **The Two Rothschilds and the Land of Israel**, New York, 1978.

הדגל

415. אופז, חיים (עורך), **סמלי מדינת ישראל**, ירושלים: משרד החינוך והתרבות, תשמ"ז.

416. אליאב, מרדכי, "לקורותיו של הדגל הציוני", **כיוונים**,3, 1979, עמ' 59-49.

417. ביין, אלכס, "הולדתו של דגל", **עת-מול**, ג' (3), 1978, עמ' 14.

418. בלקינד, איתן, **ראשון לציון – המדינה בדרך למדינה: 90 שנה לראשון לציון, תרמ"ב-תשל"ב (1882-1972)**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, תשל"ב.

419. גילוני מ', **דגל המדינה: עלון חד פעמי: כ' תמוז התרצ"ד**, [ירושלים]: הסתדרות העובדים הלאומית בארץ ישראל: דפוס הסולל, תרצ"ד.

420. חביב-לובמן, דב וחביב, זרובבל, **קורות ראשון לציון: מיום ייסודה עד פרוץ מלחמת ששת הימים**, ראשון לציון: [חמו"ל], תשל"א.

421. כהן, אשר, **הטלית והדגל: הציונות הדתית וחזון מדינת התורה בימי ראשית המדינה**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשנ"ח.

422. ליב, יפה (עורך), **ספר הקונגרס למלאות חמש ועשרים שנה לקונגרס הציוני הראשון**, ירושלים: הסוכנות היהודית, תרפ"ג.

423. רפל, יואל, "משורר חולם על דגל: גלגוליו של דגל המדינה ומדוע שולב בו מגן דוד סמלם של סטודנטים", **עת-מול** ט' (3), 1984, עמ' 9-10.

ההמנון

424. אופז, חיים (עורך), **סמלי מדינת ישראל**, ירושלים: משרד החינוך והתרבות, תשמ"ז.

425. אימבר, נפתלי הרץ, **ברקאי: כולל שירים על ישראל ועל ישוב ארץ ישראל ועל המושבות**, ירושלים: דפוס מ. מיוחס, תרמ"ו.

426. אימבר, נפתלי הרץ, **כל שירי נפתלי הרץ אימבר**, תל אביב: מ' ניומן, 1950.

427. אימבר, נפתלי הרץ, **מבחר כתבי נפתלי הרץ אימבר**, תל אביב: ועד יובל החמשים להכתב "התקוה", תרפ"ט.

428. אימבר, נפתלי הרץ, **עוד לא אבדה**, [ירושלים?: חמו"ל, תרנ"ו].

429. בלצן, אסתרית, **התקוה-עבר,הווה עתיד: מסע רב תחומי בעקבות ההמנון הלאומי-מדרים למורים מלווה בשני תקליטורי שמע**, משרד החינוך, ירושלים, תשס"ט.

430. הכהן, אליהו, "כיצד הפכה "התקוה" להימנון", **עת-מול**, ד' (2), 1978, עמ' 3-5.

431. זינגרוב, ישראל, **"להיות עם חופשי..."**, כרך א', ירושלים: כנה, 1986.

432. ירדני, גליה, **העיתונות העברית בארץ ישראל בשנים 1863-1904**, תל אביב: אוניברסיטת תל אביב: הקיבוץ המאוחד, תשכ"ט.

433. כהן, שמואל, **"התפשטות שיר "התקוה" בימי יסוד רחובות"**, בתוך : א' יערי (עורך), **זכרונות ארץ ישראל**, ב', מסדה, רמת גן' 1974, עמ' 671-673.

434. קבקוב, יעקב, "אימבר בארץ", **עת-מול**, ט"ז (6) 1991, עמ' 9-11.

435. ר' בנימין (רדלר-פלדמן יהושע), "אימבר", **התקופה**, ספר שמונה -עשר (טבת –אדר תרפ"ג), ברלין-שרלוטנבורג: הוצאת א.י. שטיבל ח' בע"מ, תר"ץ, עמ' 414-423.

436. רבינא, מנשה, **התקווה: מקורו של ההימנון, תולדותיו ותפוצותיו בהשוואה להימנונים של אומות אחרות**, הוצאת המחבר, תל אביב תשכ"ט.

437. רוגל, נקדימון, "גילגולי המחילות של בעל "התקוה"" **עת-מול**, י"ט (6), 1994, עמ' 3-5.

438. רוגל, נקדימון, "להיות איש מעשי: יותר מארבע שנים שהה נפתלי הרץ אימבר בארץ..."**, עת-מול**, י"ד, (6) 1989, עמ' 9-11.

439. רוגל, נקדימון, **תיק אימבר-בעקבות נפתלי הרץ אימבר בארץ ישראל**, ירושלים: הוצאת הספריה הציונית, 1997.

התיישבות

440. אבנרי, אריה ל', **ההתישבות היהודית וטענת הנישול (1878-1948)**, [אפעל]: מכון טבנקין לחקר ולימוד הקיבוץ ותנועת העבודה, תש"ם.

441. אהרנסון, רן, "מדיניות הקרקע ומדיניות ההתיישבות של הברון רוטשילד", בתוך :קרק, רות (עורכת), **גאולת הקרקע בארץ ישראל: רעיון ומעשה: קובץ מחקרים**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, 1990, עמ' 80-95.

442. אהרנסון, רן, **הבארון והמושבות: ההתישבות היהודית בארץ ישראל בראשיתה 1882-1890**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, 1990.

443. אליאב, מרדכי (עורך), **ספר העלייה הראשונה**, כרכים א'-ב', ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ב.

444. ארבל, נפתלי (עורך), **"ארץ נושעת בעמל כפיים" 1882-1914**, תל אביב: רביבים, 1980 (מסדרת **התקופות הגדולות של ארץ ישראל**, כרך 3).

445. ביין, אלכס, **עלייה והתיישבות במדינת ישראל**, עם עובד, 1982.

446. בן-ארצי, יוסף, "עצה ותושיה" - תכניתו של מ' מאירוביץ ומקומה בתולדות ההתיישבות הכפרית היהודית, **ציון**, נ"ג (ג'), תשמ"ח, עמ' 273-290.

447. בן-גוריון, דוד, "ראשונים", **אכרי ישראל**, ספר שישי, תשכ"ב/כ"ג.

448. בן-יוסף, אריה, "ראשון לציון כראי לראשית התיישבות ולמניעיה הרוחניים", **האומה**, 67/66, תשמ"ב, עמ' 96-104.

449. בריל, יחיאל, **יסוד המעלה**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשל"ח.

450. גבתי, חיים, **מאה שנות התיישבות**, כרך א', [תל אביב]: הקיבוץ המאוחד, תשמ"א.

451. גור (גרזובסקי), יהודה, **על סף מאה חדשה: ארץ ישראל בשנים 1897-1902**, תל אביב: משרד הבטחון, תש"ם.

452. גרזובסקי, יהודה, "ייסוד "קרן קיימת" לשם גאולת הארץ", בתוך : א' יערי (עורך), **זכרונות ארץ ישראל**, א', מסדה, רמת גן, 1974, עמ' 579-580.

453. גזית, דב, **תולדות ההתישבות החקלאית בארץ ישראל**, תל אביב: המרכז החקלאי, תשי"ח.

454. גלעדי, דן, "פועלים יהודים ועבודה עברית בראשון לציון (עד 1914)", **מאסף - לחקר תנועת העבודה הציונית והסוציאליזם**, ו', תשל"ד, עמ' 66-81.

455. גרא, גרשון, **כל ההתחלות**, תל אביב: ספרית מעריב, 1984.

456. דרויאנוב, אלתר (עורך), **כתבים לתולדות חיבת ציון וישוב ארץ ישראל**, כרך ג', תל אביב: דפוס "אחדות", תרצ"ב.

457. הירשברג, אברהם שמואל, **משפט הישוב החדש בארץ ישראל**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשל"ט.

458. הלפרין, ירמיהו, **אבי - מיכאל הלפרין**, תל אביב, הוצאת הדר, תשכ"ד.

459. זיו-אב, יצחק, **אומרים ישנה ארץ**, תל אביב: ספרית מעריב, 1980.

460. זינגרוב, ישראל, **"להיות עם חופשי..."**, כרך א', ירושלים: כנה, 1986.

461. חביב, זרובבל, **ציר שלוח: מארץ ישראל לפולין בשליחות קרן קימת לישראל**, תרצ"ז 1937.

462. חביב-לובמן, דב וחביב, זרובבל, **קורות ראשון לציון: מיום ייסודה ועד פרוץ מלחמת ששת הימים**, ראשון לציון: [חמו"ל], תשל"א.

463. חבס, ברכה (עורכת), **ספר העליה השניה**, תל אביב: עם עובד, תש"ז.

464. יבנאלי, שמואל (עורך), **ספר הציונות: תקופת חיבת ציון**, כרך א', ירושלים: ביאליק, תשכ"א.

465. יערי-פולסקין, יעקב, **יהושע חנקין: האיש ומפעלו**, תל אביב: מסדה, תרצ"ג.

466. ירושלמי, אליעזר, "אוהלים על גבעה חשופה", **סלעית: ירחון לבני הנעורים**, י"א (3), 1982, עמ' 14-17.

467. כץ, יוסף, **גאולה תתנו לארץ: חברת "גאולה" לרכישת קרקעות 1902-1904**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ז.

468. לבונטין, זלמן דוד, **לארץ אבותינו**, כרך א', תל אביב: מסדה, תשכ"ג.

469. לינברג-נבון, מזל, "כשהציונות נקנתה ב... פרנקים (90 שנה לחנוכת מסילת הרכבת ירושלים-יפו ו- 100 שנה להתישבות **ראשון לציון**)", **בולטין לשכת המסחר ירושלים**, 1982, עמ' 55-58.

470. ליסק, משה וכהן, גבריאל (עורכים), **תולדות היישוב היהודי בארץ ישראל מאז העלייה הראשונה**, כרך א', ירושלים: מוסד ביאליק, תש"ן.

471. לסקוב, שולמית (עורכת), **כתבים לתולדות חיבת ציון ויישוב ארץ ישראל**, כרכים א'-ז', [תל-אביב]: אוניברסיטת תל-אביב, תשמ"ב-תשנ"ג.

472. לסקוב, שולמית, **קודם כל: מסיפורי ראשונים**, [תל אביב]: משרד הבטחון, תשמ"ו.

473. לסקוב, שולמית, **קול קורא: חייו וזמנו של יוסף ויתקין**, תל-אביב: פפירוס, 1986.

474. מאירוביץ, מנשה, **מ"בילו" עד ו"יעפילו"**, ראשון לציון: התחיה, תש"ז.

475. מאירוביץ, מנשה, **מנחת ערב: זכרונות מכתבים ותעודות לתולדות חיבת ציון והציונות**, ראשון לציון: ידידם וחברים, תש"א.

476. נאור, מרדכי, **עוד מסיפורי ארץ אהבתי**, תל אביב: כנרת, 1994.

477. נאור, מרדכי, **הראשונים: ספורים מן העליה הראשונה לארץ-ישראל**, תל-אביב: עם עובד, 1983.

478. נאור, מרדכי וגלעדי, דן, **ארץ ישראל במאה העשרים: מיישוב למדינה, 1900-1950**, [תל אביב]: משרד הבטחון, תש"ן.

479. סטמפלר, שמואל (עורך), **היישוב בעת החדשה: ציוני דרך בטרם מדינה**, [תל אביב]: משרד הבטחון, תשמ"ג.

480. ענר, זאב (עורך), **סיפורי משפחות: סיפורן של חמישים משפחות בתולדות היישוב**, תל אביב: משרד הבטחון, 1990.

481. פוחצ'בסקי, נחמה, **ביהודה החדשה: קובץ ציורים**, יפו: דפוס א' אתין, תרע"א.

482. פלג, אברהם (עורך), **ראשונים: פרקים בתולדות פועלי ראשון לציון**, תל אביב: אמיר, 1972.

483. קניאל, יהושע, **במעבר: היהודים בארץ-ישראל במאה הי"ט בין ישן לחדש ובין יישוב ארץ הקודש לבין ציונות**, ירושלים: יד יצחק בן-צבי, תש"ס.

484. רבינוביץ, א"ז (עורך), **יזכר מצבת זכרון לחללי הפועלים העבריים בא"י**, יפו, תרע"ב 1912.

485. רוזנטל, ימימה, **פרקים על ראשית ההתישבות החקלאית היהודית החדשה בארץ-ישראל תקצ"ט-תר"ן**, ירושלים: ישראל. משרד החינוך והתרבות. האגף לחנוך הדתי, תשל"ט.

486. שבא, שלמה, ובן-אמוץ, דן (עורכים), **ארץ ציון ירושלים**, ירושלים: זמורה, ביתן מודן, 1973.

487. שבא, שלמה, **הימים היפים**, ירושלים: המחלקה לחינוך ולתרבות בגולה של ההסתדרות הציונית העולמית, תשל"ט 1979.

488. שוחט, אליעזר ושורר, חיים (עורכים), **פרקי הפועל הצעיר**, כרך ד', תל אביב: טברסקי, תרצ"ה.

489. שילוני, צבי, **הקרן הקיימת לישראל וההתיישבות הציונית 1914-1903**, ירושלים: יד בן צבי, 1990.

490. שמיר, בונים, **בנתיב השליחות:השומר הצעיר בכור הפעילות הפוליטית בשנים 1932-1939**, [תל-אביב]: המרכז לתיעוד וחקר של השומר הצעיר, 1990.

ועד חלוצי יסוד המעלה

491. אהרנסון, רן, "הקמת שתיים מהמושבות הראשונות: ראשון לציון וזכרון יעקב", **נופים: עיונים בידיעת הארץ**, 9-10, 1977, עמ' 131-135.

492. אהרנסון, רן, הקמתן וראשיתן של זכרון יעקב וראשון לציון כמושבות חקלאיות, עבודת גמר לתואר "מוסמך", ירושלים: האוניברסיטה העברית, תשל"ט.

493. אילן, צבי, "הפנקס הנסתר" על פנקס ההכנסות וההוצאות שנתגלה עתה, המוסר פרטים לא ידועים על ימיה הראשונים של ראשון לציון", **עת-מול**, ו', (5), תשמ"א, עמ' 8-10.

494. אליאב, מרדכי (עורך), **ספר העלייה הראשונה**, כרכים א'-ב', ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ב.

495. בן-ארצי, יוסי, **המושבה העברית בנוף ארץ ישראל 1882-1914**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ח.

496. גבתי, חיים, **מאה שנות התיישבות**, כרך א', [תל אביב]: הקיבוץ המאוחד, תשמ"א.

497. גיסין, רחל והימן, אביבה (עורכות), **מסע אל השרשים: כ"ח באדר תרמ"ב**, [ראשון לציון], תש"ן.

498. דרויאנוב, אלתר (עורך), **כתבים לתולדות חיבת ציון וישוב ארץ ישראל**, כרך א', אודיסה: דפוס "אמנות", תרע"ט.

499. חביב-לובמן, דב וחביב, זרובבל, **קורות ראשון לציון: מיום ייסודה ועד פרוץ מלחמת ששת הימים**, ראשון לציון: [חמו"ל], תשל"א.

500. חיסין, חיים, **מיומן אחד הבילויים**, פתח תקווה: בית נטע, תשכ"ז.

501. יבנאלי, שמואל (עורך), **ספר הציונות: תקופת חיבת ציון**, כרך א', ירושלים: ביאליק, תשכ"א.

502. יערי, אברהם (עורך), **זכרונות ארץ ישראל: מאה ועשרים פרקי-זכרונות מחיי הישוב בארץ מהמאה השבע-עשרה ועד ימינו**, כרך א', רמת גן: מסדה, 1974.

503. לבונטין, זלמן דוד, **לארץ אבותינו**, כרך א', תל אביב: מסדה, תשכ"ג.

504. לבונטין, זלמן דוד, "לבונטין מסביר ענייני הבנק בלשון יפה" **עת-מול**, ה' (1): 23, 1979, עמ' 23.

505. לסקוב, שולמית (עורכת), **כתבים לתולדות חיבת ציון ויישוב ארץ ישראל**, כרכים א'-ז', [תל-אביב]: אוניברסיטת תל-אביב, תשמ"ב-תשנ"ג.

506. פריד, רחל, **יחסם של חובבי ציון ליישוב הישן 1882-1890**, עבודת גמר לתואר "מוסמך", ירושלים: האוניברסיטה העברית, תשל"ו, 1976.

507. ציטרון, שמואל ליב, **תולדות חיבת ציון: מראשית ימי התנועה עד שנתאשר ועד חובבי ציון באודסה**, אודיסה: ועד חובבי ציון, תרע"ד.

508. קלויזנר, ישראל, **בהתעורר עם: העלייה הראשונה מרוסיה**, ירושלים: הספריה הציונית, תשכ"ב.

509. קרק, רות וגלס, יוסף, **יזמים ספרדיים בארץ ישראל- משפחת אמזלג 1816-1918**, ירושלים: י"ל מאגנס, תשנ"ג 1993.

מושבות

510. אבוטבול, שלמה (עורך), **ראשון לציון עירנו**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, תשמ"ז.

511. אהרנסון, רן, "הקמת שתיים מהמושבות הראשונות: ראשון לציון וזכרון יעקב", **נופים: עיונים בידיעת הארץ**, 9-10, 1977, עמ' 131-135.

512. אהרנסון, רן, **הקמתן וראשיתן של זכרון יעקב וראשון לציון כמושבות חקלאיות**, עבודת גמר לתואר "מוסמך", ירושלים: האוניברסיטה העברית, תשל"ט.

513. אקרמן, אדם, **מושבות ראשונות, אישים ראשונים**, ירושלים: מועצת המורים למען הקרן הקיימת לישראל, 1980.

514. בלקינד, איתן, **ראשון לציון המדינה בדרך למדינה: 90 שנה לראשון לציון, תרמ"ב-תשל"ב (1882-1972)**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, תשל"ב.

515. בן ארצי, יוסי, "30 המושבות הראשונות", **עת-מול**, ט"ז, (5), 1991, עמ' 14-16.

516. בן הלל הכהן, מרדכי, **עולמי**, ספר שני, ירושלים:דפוס הפועלים, תרפ"ז.

517. גור (גרזובסקי), יהודה, **על סף מאה חדשה: ארץ ישראל בשנים 1897-1902**, תל אביב: משרד הבטחון, תש"ם.

518. גיסין, רחל והימן, אביבה (עורכות), **מסע אל השרשים: כ"ח באדר תרמ"ב**, [ראשון לציון], תש"ן.

519. גלעדי, דן, "בין אזרחים ו"תושבים בראשון לציון (1900-1914)", **קשת**, ג', 1974, עמ' 148.

520. גלעדי, דן, **הישוב בתקופת העליה הרביעית 1924-1929: בחינה כלכלית ופוליטית**, תל אביב: עם עובד, תשל"ג 1973.

521. גלעדי, דן, "פועלים יהודים ועבודה עברית בראשון לציון (עד 1914)", **מאסף**, ו', תשל"ד, עמ' 66-81.

522. גריבסקי, פנחס בן צבי, **מכתבים על מושבות ארץ ישראל**, דואר היום תרפ"ז, חוברת א', ירושלים: דפוס ציון, תרפ"ז.

523. דגן, שאול ורות, **בדרך הראשונה לציון: מסיפורי מושבות העלייה הראשונה**, [ישראל], 1998.

524. הלפרן, ירמיהו, **אבי מיכאל הלפרן**, תל אביב: הדר, תשכ"ד.

525. ויסוצקי, קלונימוס זאב, **קבוצת מכתבים: שנשלחו לאנשי שם בענין ישוב ארץ ישראל**, ירושלים: יד בן צבי, תשמ"א.

526. זגורודסקי, מלך, "המושבות", בתוך: צפרוני, אברהם (עורך), **ספר השנה של ארץ ישראל**, א', תל אביב: הוצאת הסתדרות הסופרים העברים בארץ ישראל, תרפ"ג, עמ' 328-341.

527. זרחי, ישראל, **ארץ לא זרועה**, תל אביב ,עם עובד, תש"ו.

528. חביב-לובמן, דב וחביב, זרובבל, **קורות ראשון לציון: מיום ייסודה עד פרוץ מלחמת ששת הימים**, ראשון לציון: [חמו"ל], תשל"א.

529. חבר, יעל (עורכת), **ראשונים: לקט עדויות מימי המושבות הראשונות**, ירושלים: מרכז ההסברה. שרות הפרסומים, תשמ"ב.

530. חיסין, חיים, **מיומן אחד הבילויים**, פתח תקווה: בית נטע, תשכ"ז.

531. חיסין, חיים, **מסע בארץ המובטחת**, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, תשמ"ב.

532. חסון, שלמה, **מעבר מגורים במושבות שהפכו לערים: ראשון לציון וכפר סבא**, עבודת גמר לתואר "מוסמך", האוניברסיטה העברית, 1973.

533. יבנאלי, שמואל (עורך), **ספר הציונות: תקופת חיבת ציון**, כרך ב', ירושלים: ביאליק, תשכ"א.

534. יודילוביץ, דוד (עורך), **ראשון לציון התרמ"ב-התש"א**, ראשון לציון: כרמל מזרחי, תש"א.

535. ירדני, גליה, **סל הענבים-סיפורים ארצישראליים בתקופת העליה הראשונה**, ירושלים: מוסד ביאליק, 1967.

536. לבונטין, זלמן דוד, "ייסוד המושבה ראשון לציון", בתוך: א' יערי (עורך), **זכרונות ארץ ישראל**, א', מסדה, רמת גן 1974, עמ' 404-445.

537. לונץ, אברהם משה (עורך), **לוח ארץ-ישראל: מבחר מאמרים בידיעת הארץ שלוקטו מכרכי "לוח ארץ-ישראל" 15-21 (1909-1916) תר"ע-תרע"ו)**, ירושלים: אריאל, תש"ם.

538. לינדבאום, אריה, ה"פוסטה" של המושבות (כתוצאה מהתחרות בין המעצמות זכו המושבות לבולים וחותמות)", עת-מול, ז', (1), 1981, עמ' 9-10.

539. לסקוב, שולמית, "כעניים בפתח: האירועים שהתרחשו ב- 1900 בעקבות מסירת הטיפול במושבות הברון רוטשילד לחברת יק"א", **עת-מול**, י"א, (2), 1985, עמ' 6-8.

540. לרמן, סרג'יו, **המושבות: ראשית היצירה**, מרחב, 2002.

541. מאירוביץ, מנשה, **המושבות העבריות בארץ ישראל עד המלחמה העולמית**, ירושלים: [חמו"ל], תשל"ח.

542. מוצקין, ליאו, "היהודים בארץ ישראל", בתוך: ביין, א' (עורך), **ספר מוצקין: כתבים ונאומים נבחרים, ביוגרפיה ודברי הערכה**, ירושלים: ההנהלה הציונית והנהלת הקונגרס היהודי העולמי, תרצ"ט, עמ' 17-48.

543. נאור, מרדכי וגלעדי, דן, **ארץ ישראל במאה העשרים: מיישוב למדינה, 1900-1950**, [תל אביב]: משרד הבטחון, תש"ן.

544. נאור, מרדכי, טעם של פעם: הסיפורים הגדולים והקטנים של "הימים הטובים ההם", תל אביב: שרברק, תשמ"ד.

545. ענר, זאב (עורך), **ספורי מושבות: סיפורן של חמישים ושתיים המושבות בא"י**, תל-אביב: משרד הבטחון - ההוצאה לאור, 1996.

546. קולת, ישראל, **המושבות העבריות ערב מלחמת העולם הראשונה: מקורות לסמינר**, האוניברסיטה העברית: המכון ליהדות זמננו, תשכ"ח.

547. קיסטר, יוסף, "ימי בראשית <של ראשון לציון>", **בארץ ישראל: מדיניות, חברה, כלכלה**, נובמבר 1981, 18-19.

548. קלוזנר, יוסף, **עם וארץ קמים לתחיה-רשמי מסע בארץ ישראל**, כרך א', תל אביב: יבנה, 1944.

549. קלויזנר, ישראל, **מקטוביץ עד באזל תרמ"ה-תרנ"ז**, כרך ב', ירושלים: הספרייה הציונית, תשכ"ה.

550. ראב, יהודה, **התלם הראשון: זכרונות 1862-1936**, ירושלים: הספרייה הציונית, תשמ"ח.

551. רייזן, אסתר, **תקוות גדולות-ראשית דרכו הציבורית של משה סמילנסקי**, עבודת גמר לתואר "מוסמך", אוניברסיטת תל אביב, 1982.

552. רייכר, מרדכי, **מיכאל הלפרין-מחולמי ולוחמי הגאולים**, פתח תקוה: הוצאת בית נטע (הרפז), 1970.

553. רפאלוביץ, ישעיהו, **ארץ ישראל והמושבות**, ירושלים: אריאל, 1979.

554. שבא, שלמה, "איך נראו המושבות <שצוירו ע"י פקיד הברון בסוף המאה ה- 19>", **עת-מול**, י"א, (5), 1986, עמ' 12-13.

555. שבא, שלמה, **הימים היפים**, ירושלים: המחלקה לחינוך ולתרבות בגולה של ההסתדרות הציונית העולמית, תשל"ט 1979.

556. שיבי, יעקב, המושבות הראשונות, ירושלים: מרכז זלמן שזר, 1980.

557. שילה, מרגלית, "סיסילי איילנד (1881) וראשון לציון (1882) - דמיון ושוני", **ציון**, נ"ט, א, תשנ"ד, עמ' 65-95.

558. שפירא, יונה (אוצרת), **מושבות העלייה הראשונה תרמ"ב-תרס"ד, 1882-1904: תמונות ורשמים: קטלוג**, ראשון-לציון: מוזיאון ראשון-לציון, תשס"ב.

559. Shilo, Margalit, Sicily Island and Rishon Le-Zion: a comparative analysis, American Jewish Archives, 1995, 47(2): 182-212.

מיסדים

560. אהרוני, שרה ומאיר, **אישים ומעשים בראשון-לציון, רחובות, נס-ציונה והסביבה: יבנה, גדרה, קריית-עקרון, מזכרת בתיה, גן רווה**, כפר-סבא: מקסם, 1995.

561. ברנר, יצחק, שפירא, יונה ואחרים, **מייסדי ראשון לציון: קטלוג**, מוזיאון ראשון לציון, 2006.

562. גבאי, מרדכי, **את מי משרת הממסד הישראלי**, כפר קדימה: תושיה עם, 1984.

563. גיסין, רחל והימן, אביבה (עורכות), **מסע אל השרשים: כ"ח באדר תרמ"ב**, [ראשון לציון], תש"ן.

564. גרפי, דליה, "יוסילי החלבן", **עת-מול**, 30, (180), 2005, עמ' 26-29.

565. חביב, זרובבל, **חיבת ציון שיבת ציון - ראשון לציון: לקט של רעיונות, ציוני דרך, מאורעות ודמויות של אישים בדרך לציונות מגשימה**, ראשון-לציון: עירית ראשון-לציון, תשמ"ב.

566. קרק, רות וגלס, יוסף, **יזמים ספרדיים בארץ-ישראל: משפחת אמזלאג, 1816-1918**, הוצאת י"ל מאגנס , 1993.

567. ראב, יהודה, **התלם הראשון: זכרונות 1862-1936**, ירושלים: הספרייה הציונית, תשמ"ח.

568. ראשון לציון, **ספר התקנות לעדת ראשון לציון בארץ-ישראל**, ירושלים: מערכת הצבי, תרנ"ח.

569. רוגל, נקדימון, "מי היה נפתלי חסיד?" **עת-מול**, י"ז, 2 (100), 1991, עמ' 14.

570. אוני, דוד, **יחידות חברתיות ואקולוגיות בנחלת יהודה**, ראשון-לציון: [חמו"ל], תשמ"ט 1989.

571. אוני, דוד (עורך), **קשרים חברתיים ועמדות בקרב תושבי נחלת-יהודה: סקר 1988**, ראשון-לציון: עיריית ראשון לציון, המרכז למידע ולמחקר, תשמ"ט 1989.

572. "אופיה וצביונה של ראשון לציון בת המאה", **בארץ ישראל: מדיניות, חברה, כלכלה**, דצמבר 1981, עמ' 13.

573. אלון, לאה, "אזרחות כבוד של ראשון לציון לראש הממשלה, מר יצחק שמיר", **בארץ ישראל: מדיניות, חברה, כלכלה**, אוגוסט-ספטמבר 1988, עמ' 19.

574. בטיטו, רחל (עורכת), **שירותים לזקנים בראשון לציון: מדריך**, ראשון לציון: אשל - אגדה לתכנון ופיתוח שרותים למען הזקן בישראל, תשנ"ג 1992.

575. בן-משולם, דפנה ווינברגר, טלי, "המרכז לתשושי נפש בראשון לציון", **הזמן השלישי: מגזין הגמלאים בישראל** , 50, 2006, עמ' 24.

576. בן-צבי [מנשה מאירוביץ], "ראשון לציון", לונץ, אברהם משה (עורך), **לוח ארץ ישראל**, שנה רביעית, ירושלים, תרנ"ח, עמ' 117-128.

577. ברלוביץ, יפה, "חגים חדשים", **עת-מול**, י"ד (3), 1989, עמ' 3-5.

578. גולדשטין, דב (עורך), **ידיעות ראשון לציון: בטאון עירית ראשון-לציון יובל ה-75 של ראשון לציון**, גליון מס' 1, ראשון לציון, תשי"ז.

579. גיבשטין, חנניה, אחיגל, דן ובן-אהרן, יוסף, "עיר בתנופה על יסודות ראשונים (ראיון עם עו"ד חנניה גיבשטיין, ראש עירית ראשון לציון בת ה- 100)", **בארץ ישראל: מדיניות, חברה, כלכלה**, נובמבר 1981, עמ' 16-17.

580. גינדין, יעקב, סנדלר, אלכסנדר, שילוח, אלי ואוחיון, רגינה, "אשפוז בית בראשון לציון וברמלה-לוד: שלוש שנות ניסיון בשירות חולים חריפים בקהילה", **גרונטולוגיה: כתב-עת לנושאי זיקנה**, 75, 1996, עמ' 51-58.

581. **גישה קהילתית כשיטת התערבות טיפולית ותרומתה בפיתוח תוכניות לקידום האוכלוסיה בקהילה**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, האגף לשרותים חברתיים, תשמ"ט 1988.

582. **דו"ח 5 על הביקורת בעיריית ראשון לציון**, ירושלים: משרד מבקר המדינה, אגף ב' לביקורת הרשויות המקומיות, תשל"ז.

583. **דוח מיוחד**, ראשון לציון: מבקר העירייה, תשנ"ד 1994-2001. [כל חוברת מוקדשת לנושא אחר: [1]. ביקורת מבקר המדינה בעירית ראשון לציון בשנים 1983-1993 [2]. הצפות ברחבי העיר בתאריכים 15.11.1994-16 [3]. מעקב אחר ממצאי ביקורת מבקר המדינה התשנ"ה 1995 [4]. האפקטיביות של הביקורת ורשימות המעקב 1995-2000 [5]. רשימות המעקב]

584. **דין וחשבון כספי של ועד המושבה ראשון לציון ומוסדותיו לשנת תר"ף**, יפו: א. איתן וס. שושני, תרפ"א 1921.

585. **דין וחשבון מפעולות המועצה המקומית ראשון לציון לשנות 1935-1933**, תל אביב: ז. ריבלין, 1936.

586. דרורי, יגאל, **בין ימין לשמאל-החוגים האזרחיים בשנות העשרים**, תל אביב, 1990.

587. השמשוני, ציון, **ראשון-לציון: תוכנית מתאר - דו"ח ביניים מס' 4**, תל אביב: צ. השמשוני, 1976.

588. **התאחדות המושבות ביהודה-תקנות**, ח"מ [א אתון:יפו], תרע"ד.

589. ווילינין, ש, "לשאלת הבחירות", **הד המושבות: התאחדות המושבות ביהודה**, חוב' ב', תמוז -אב, ראשון לציון: והמ"י, תרע"ט, 1919, עמ' 7-9.

590. חובב, ש, "המשלחת הבין לאומית ביפו ובראשון לציון", **הד המושבות: התאחדות המושבות ביהודה**, חוב' א', אייר –סיון, ראשון לציון: והמ"י, תרע"ט, 1919, עמ' 17-20.

591. יודילוביץ, דוד, "עולם קטן", בתוך: יודלוביץ, דוד (עורך), **קבץ מאמרים לדברי ימי העיתונות בארץ ישראל**, כרך ב', תל אביב: הוצאת ועד התערוכה, תרצ"ו.

592. לוטן, יורם, "תחנת יעוץ לנערות - ראשון לציון (רמת אליהו)", **בטאון האגודה הישראלית לתכנון המשפחה**, 14, 1985, עמ' 17.

593. לסר, חנוך וסאקי, שמריז, **היחידה לרווחה בראשות המקומית: המודל של ראשון לציון**, ירושלים:המרכז לפיתוח ארגוני-משרד הפנים, תשנ"ב.

594. לסר, חנוך, **היחידה לתברואה ברשות המקומית: המודל של ראשון לציון-המחלקה לתברואה באגף לאיכות הסביבה ותברואה**, משרד הפנים: המרכז לפיתוח ארגוני, תש"ן.

595. **מידע ראשון: מידע לתושבים אודות השירותים בעיר**, עיריית ראשון לציון, תשנ"ב.

596. מקוגון, יהודה וברקמן, אלי, "ראשון-לציון: עיר של הישגים (שיחה עם מאיר ניצן)", **ספר השנה של העורכים והעתונאים בכתבי-העת בישראל**, תשנ"ד, עמ' 470-473.

597. ניר-גולדפדר, לאה ורקטור, יואב, **מחקר דרישות אנוש במרכזים גריאטריים - המרכז הגריאטרי ראשון לציון: חקר משתמשים USER'S STUDY**, תל-אביב: משרד הבריאות, תש"ן.

598. **נכונות התושבים לקבל ביטוח רפואי לניתוחים בחו"ל במקום הנחה במיסים: (סקר טלפוני)**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, תשמ"ט.

599. נסים, זכי, "שני דורות של מובטלים בעיירות הפיתוח", **עתון 77: לספרות ולתרבות**, 108-109, 1989, עמ' 20.

600. עיריית ראשון לציון, "הודעה בדבר שיעורי ארנונה: היטל ארנונה כללית לשנת 2004", **עדכוני מסים**, 106, 2004, עמ' 118-140.

601. ענר, זאב (עורך), **סיפורי משפחות: סיפורן של חמישים משפחות בתולדות היישוב**, תל אביב: משרד הבטחון, 1990.

602. פלג, אברהם, "תולדות ראשון-לציון", בתוך: **אישים ומעשים בראשון-לציון, רחובות, נס-ציונה והסביבה: יבנה, גדרה, קריית-עקרון, מזכרת בתיה, גן רווה**, כפר-סבא: מקסם, 1995, עמ' 24-32.

603. פפר, אנשיל, "הראשונה לציון", **ארץ אחרת**, 33, 2006, עמ' 60-63.

604. **פרוטוקול המועצה**, ראשון לציון: העיריה, 1984- נפסק.

605. קומפטון, ישראלה, "יום-יום בראשית המאה", **עת-מול**, ט"ו (3), 1990, עמ' 21-23.

606. קופ, יעקב, בלנקט, יואל ושרון, דלית, "מאפייני רווחה בערים הגדולות: אוכלוסייה, עלייה ומשאבים", **הקצאת משאבים לשרותים חברתיים**, יולי 1992-93, 153-181.

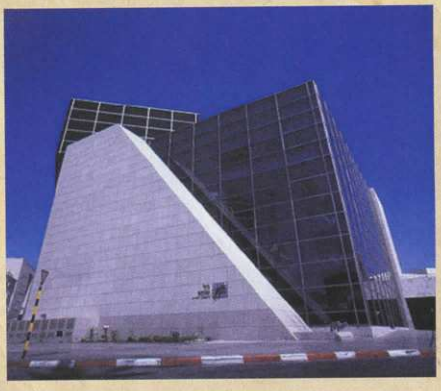
607. **ראשון לציון: אנשים בראש**, ראשון לציון: עירית ראשון לציון, 1997.

מוסדות

תחנת רכבת
"ראשונים"

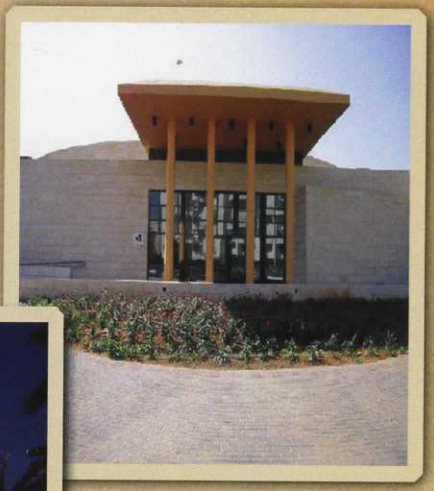
היכל התרבות

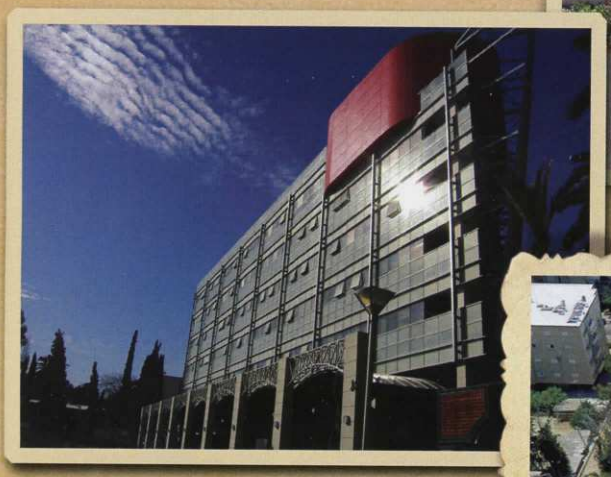
"כותר ראשון"

בניין החברה הכלכלית (חכ"ר)

מוסדות

כותר אלון

בית העירייה

Centrum in Rischon-le-Zion

מוזיאון ראשון-לציון

תצלום אויר וצילום מתחילת המאה ה-20

608. "ראשון לציון: מועדון עקרת הבית (ניצוצות)", **שחר: שירותי חברה ורווחה**, 6, 1989, עמ' 23.

609. "ראשון לציון: תרפיה באמצעות מתוך (ניצוצות)", **שחר: שירותי חברה ורווחה**, 6, 1989, עמ' 23.

610. **ראשון לציון בת ששים: תרמ"ב-תש"ב**, תל-אביב: מעון, תש"ב 1942.

611. רוגל, נקדימון, "מעשה באב, בבן ובמסיון", **עת-מול**, ט"ו (3), 1990, עמ' 9-11.

612. **תושב יקר: דע זכויותיך וחובותיך בתשלומי מיסים ומים ...**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, מחלקת ההסברה ויחסי ציבור, תשל"ט.

613. **תכנית אב לשרותים לזקן בראשון-לציון: דו"ח הוועדה הכלל-עיונית לפיתוח שירותים לזקן לקראת שנת 2000 והמלצות הוועדה**, ראשון-לציון: עיריית ראשון-לציון, תשנ"ג.

614. **תכנית הרווחה החינוכית ושיקום שכונות: לשנת הלימודים תשמ"ה <מבוא הצעת תקציב>**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, תשמ"ד.

חינוך

615. אביטל-עוזרי, עינת, כחלון, ג'קי ואחרים, **בדרך לשילוב מחדש: פיתוח סביבה לימודית ייחודית לתלמידים עם הפרעות התנהגות כשלב מעבר בדרך לשילובם מחדש במערכת החינוך הנורמטיבית: ספר הניסוי תשנ"ט-תשס"ג, 1999-2003**, ירושלים: משרד החינוך, מחלקת הפרסומים, תשס"ד.

616. אברמסון, אמנון, "השגנו את יעדינו <על פרשת הרפורמה בראשון לציון>", **הד החינוך**, אוקטובר 1983, עמ' 4.

617. אהרני, חנה, **הקמת מרכז מורים אזורי למדעים וטכנולוגיה: במסגרת יישום דו"ח הררי - "מחר 98" במרכז הפדגוגי ראשון-לציון: תוכנית עבודה - יולי 1996**, [ראשון לציון]: [חמו"ל], 1996.

618. אהרני, חנה וסגל, רות, **ראשון לציון על המפה: חוברת לתלמידי כתה ד'**, ראשון לציון: מרפ"ד, תשנ"ה.

619. אוחנה, שרה, "מורים בקהילה מתוקשבת", **מרכזי מורים - קו ורשת**, 2, 2000, עמ' 26-28.

620. אוני, דוד, **עליתו של נושא חינוכי לסדר היום הציבורי ברשות מקומית: קריות החינוך בראשון-לציון**, עבודת גמר לתואר "מוסמך", אוניברסיטת תל-אביב, 1988.

621. אופק, אתי לוין, נירה ואחרים, **חדוות תעשייה**, ראשון לציון: (המדור לחינוך מיוחד-ראשון לציון), [תשנ"ו].

622. איל, דרורה, "הכשרה מקצועית לבני נוער הנושרים ממסגרות פורמאליות בעיריית ראשל"צ ו"בבזק" מרכז", **מפגש לעבודה חינוכית-סוציאלית**, 10-11, 1998, עמ' 283-286.

623. אלבוים, דרור, רחל, **החינוך העברי בארץ ישראל**, כרך א', ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ז.

624. אליאב, מרדכי, **ארץ ישראל ויישובה במאה הי"ט 1777-1917**, ירושלים: כתר, 1978.

625. אסלן, משה, "תלמידי ביה"ס ע"ש רוזן מראשון לציון מכנים את הקק"ל בשם: "קרן קיימת שלי"", **שרשים: בטאון האגף לחנוך ולנוער ותנועת הורים למען הקק"ל**, 3, 1994, עמ' 28-29.

626. בן ציון, קרן, **ישראל בלקינד חייו ומאבקיו**, ירושלים: הסתדרות ציונית עולמית, 1978.

627. בנש, ציפי, "ראשון לציון - קורות הכותרות", **הד החינוך**, אוקטובר 1983, עמ' 6-7.

628. ברק, סמדר, "איך לומר זה בעברית", **עתמול**, כ"ז, גל' 2 (160), טבת תשס"ב, ינואר 2002, עמ' 26-27

629. גוזז, ציפי, **יש לי מושג: מושגים מתחום המורשת, הציונות והדמוקרטיה השזורים בסיפורה של ראשון-לציון וראשית ההתיישבות בארץ ישראל בין השנים 1882-1952**, ראשון לציון: מוזיאון ראשון לציון, [2005].

630. גולדשטיין, דב (עורך), **75 שנה לביה"ס חביב: ביה"ס העברי הראשון בארץ - חוברת היובל**, ראשון לציון: ב. כ. שור, תשכ"ב.

631. גור (גרזובסקי), יהודה, **על סף מאה חדשה: ארץ ישראל בשנים 1897-1902**, תל אביב: משרד הבטחון, תש"ם.

632. גלוטמן, שוקה, **רגע... מצלמים!: המדריך לשפה הצילומית בבית-הספר**, תל-אביב: מפעלים אוניברסיטאיים להוצאה לאור, 1996.

633. גרוס-פריבס, עדי, "רוקדים ללא הרף <בביה"ס "אשכולות" בראשון לציון>", **החינוך הגופני והספורט**, 4-5, תשמ"ט, עמ' 23-25.

634. "החלטת שר החינוך והתרבות בעניין חטיבות הביניים בראשון לציון", **הד החינוך**, אוקטובר 1983, עמ' 5.

635. "המר מינה ועדה שתלווה האינטגרציה בראשון לציון", **הד החינוך**, דצמבר 1983, עמ' 51.

636. "הסתדרות המורים מקדמת בברכה את פני השר", **הד החינוך**, אוקטובר 1983, עמ' 5.

637. הכט, עודד, "מפעל ביה"ס הרוקד ראשל"צ - מרכז דרומי", **החינוך הגופני והספורט**, 4-5, 1984, עמ' 36.

638. הרמתי, שלמה, "המורים החלוצים", **פנים**, 11, 1999, עמ' 96-102.

639. הרמתי, שלמה, **המורים החלוצים**, תל אביב משרד הבטחון, תש"ס.

640. הרמתי, שלמה, "עברית בעברית ההתחלה", **עת-מול**, ו', גל' 1 (33), תשרי תשמ"א-ספט' 1980. עמ' 6-7.

641. הרמתי, שלמה, **ראשית החינוך העברי בארץ ותרומתו להחייאת הלשון, תרמ"ג – תרע"ד**, ירושלים: ראובן מס, תשל"ט.

642. ולק, זאב, "צמיחת החינוך הלאומי במושבות", בתוך: אליאב, מרדכי (עורך) וימימה רוזנטל (עורכת משנה), **ספר העלייה הראשונה**, כרך א', ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ב, עמ' 407-426.

643. וקשטיין, דוד, "פרויקט נ.צ. - נבחרת ציור", **ירחון מכון מופת**, 33, 2008, עמ' 30-31.

644. חורשי, אריה, **ראשון לציון**, המחלקה לחינוך ותרבות עיריית ראשון לציון, [1950].

645. חורשי, אריה, "ראשון לציון", **ארצנו**, מס' 3, כתובת המערכת: בית ספר כצנלסון חולון, [אין שנת הוצאה].

646. חן, דוד (עורך), **בתי-ספר ניסויים: בית היוצר לחדשנות בחינוך**, חלק ראשון, תל-אביב: רמות, תשס"ו.

647. חן, דוד וספורטה, אסנת (עורכים), **בתי-ספר ניסויים: בית היוצר לחדשנות בחינוך**, חלק שני, תל-אביב: רמות, תשס"ח.

648. חן, דוד, **בית הספר העתידי כרמים: בין תיאוריה למעשה**, תל-אביב: רמות - אוניברסיטת תל-אביב, תש"ס.

649. טלמור, מירי, "אנו אוהבים אותך מולדת", **הד הגן**, 73 (1), 2008, עמ' 50-51.

650. יודילוביץ דוד, "בית הספר העברי בראשון לציון", בתוך: א' יערי (עורך), **זכרונות ארץ ישראל**, א, מסדה, רמת גן 1974, עמ' 484-486.

651. יודילוביץ, דוד, "עולם קטן", בתוך: יודלוביץ, דוד (עורך), **קבץ מאמרים לדברי ימי העיתונות בארץ ישראל**, תל אביב: הוצאת ועד התערוכה, כרך ב', תרצ"ו.

652. יודילוביץ, דוד (עורך), **ראשון לציון התרמ"ב-התש"א**, ראשון לציון: כרמל מזרחי, תש"א.

653. ידיד, שולה, "הדובי רוצה להיות בריא: כבוד לגופך ולסביבתך", **הד הגן**, 71 (1), 2006, עמ' 43-45.

654. יפין, מאיר, "הקתדרה העממית בראשון לציון", **הקתדרה העממית**, 3, 1991, עמ' 9-11.

655. כרמי, שלמה, **תלמים ראשונים בחינוך העברי: "אסיפת המורים העברים בארץ ישראל" ומקומה בתולדות החינוך. תרנ"ב-תרנ"ו**, ירושלים: ראובן מס, תשמ"ו.

656. לוצקי, נילי, "חביב וראשון בראשון לציון", **הד החינוך**, כרך ס"א (גליון א'), 1986. עמ' 4-6.

657. לנג, יוסף, "המאבקים על דמותם של בתי הספר הלאומיים והשתקפותם בדיוני אספות המורים-תרנ"ב-תרנ"ו", בתוך: **דור לדור: קבצים לחקר תולדות החינוך היהודי בישראל ובתפוצות**, י', 1996, עמ' 97-156.

658. לנג, יוסף, "תחיית הלשון העברית בראשון לציון 1882-1914", **קתדרה**, 103, תשס"ב 2002, עמ' 85-130.

659. לסקוב, שולמית, "כל האניות נשרפו: יוסף ויתקין איש העליה הראשונה היה מורה דרך לעליה השניה", **עתמול**, ז', גל' 5 (43) סיון תשמ"ב, עמ' 6-8.

660. **100 שנים לקונגרס הציוני הראשון: קטלוג חומרי לימוד לנושא**, עיריית ראשל"צ, אגף החינוך, המרכז הפדגוגי. ראשון-לציון: עיריית ראשל"צ, אגף החינוך, תשנ"ז.

661. מאירוביץ, מנשה ויודילוביץ, דוד (עורכים), **בשדה החכמה והמדעים: תגלית הימים האחרונים**, ירושלים:דפוס מערכת הצבי, תרנ"ח.

662. מושון, לבנה, "התלמידים עולים במעלות המידות", **אתרוג: כתב-עת לעניני חנוך, יהדות וחברה**, 41, 2008, עמ' 10-13.

663. "מעון יום לילדים ע"ש ליפשה ז'מסון ברמת אליהו", **בארץ ישראל: מדיניות, חברה, כלכלה**, נובמבר 1989, עמ' 6.

664. "מרכז פדגוגי לחינוך המיוחד בראשון לציון", **הד החינוך**, יולי-אוגוסט 1989, עמ' 57.

665. נאור, מרדכי, **מחזון להגשמה-מנהיגות בונה יישוב: 120 שנה לראשון לציון**, ראשון לציון, תשס"ג.

666. נוימן-סטון, תמר, **הערכת תכנית "מחויבות אישית" בתיכון מקיף ה' ראשל"צ**, עבודת גמר לתואר "מוסמך", אוניברסיטת תל-אביב, 2006.

667. ניסימוב-נחום, עדנה, "שילוב גישות טיפוליות בעבודתו של המטפל באמנות, על פי מודל שפותח בבית ספר "ארזים" ראשון לציון", **סוגיות בחינוך מיוחד ובשיקום**, 14 (1), 1999, עמ' 99-103.

668. סויה, ריקי וויסמן, מרק, **מועדונית "בני ארזים": תשס"ג-תשס"ד, ירושלים: המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון**, תשס"ה.

669. **עטרץ: סדנת ילדים לכתיבה**, ראשון לציון: אגף החינוך, היחידה לתרבות ולספריות, תשנ"א.

670. עין-יה, פלדמן וגנדלמן, מנחם (עורכים), **ספר היובל: פרקים בחיי הגימנסיה, 1939-1989 - גמנסיה ריאלית 50 שנות חינוך**, עיריית ראשון לציון 1989.

671. **עירי ראשון לציון בת 120: לקט לגני הילדים ולכיתות היסוד**, עיריית ראשון לציון, 2002.

672. ערבה פלג, נילי, **משחקים במושבה ראשון לציון**, ראשון לציון: מוזיאון ראשון לציון, 2005.

673. **עשור למחלקה למען הנוער**, ראשון-לציון: המחלקה למען הנוער, תשמ"ח.

674. "פותחים-סוגרים", **בספריות: עלון מרכז ההדרכה לספריות בישראל**, 17, 1998, עמ' 15-17.

675. פישר, יעל והיימן, רויטל, **הדרך למצוינות: סיפורי הצלחה של בתי ספר**, (ירושלים): מכון הנרייטה סאלד, המכון הארצי למחקר במדעי ההתנהגות, תשס"ט.

676. פקין, חן, **השוואת "שיטת התהליכים" של מרדכי סגל מקיבוץ המאוחד לבתי-הספר היסודיים הפעלתניים במערב ראשון-לציון**, עבודת גמר לתואר "מוסמך", אוניברסיטת תל-אביב, 2005.

677. צור, רלי, "שבוע הספר בראשל"צ", **יד לקורא: כתב-עת לספרנות, לביבליוגרפיה ולארכיונאות**, כ"א, 1984, עמ' 151.

678. קמחי, דב (עורך), **ספר היובל של הסתדרות המורים: תרס"ג – תרפ"ח**, כרך א', ירושלים: הסתדרות המורים, תרפ"ט.

679. קמחי, דב וריקליס, לוי יצחק (עורכים), **ספר היובל של הסתדרות המורים: תרס"ג – תשי"ג**, כרך ב', ירושלים: הסתדרות המורים, תשט"ז.

680. קריבוי, אורית, "לראות את הנולד ללמוד על חיים בעולם בר קיימא", **הד הגן**, 71 (1), 2006, עמ' 38-40.

681. קררי, אליעזר, **כה לחי: מסות בענייני חינוך ותרבות**, ראשון-לציון: המחלקה לחינוך ולתרבות של עירית ראשון לציון וועד ההורים של הגמנסיה הריאלית, תשכ"ח.

682. **ראשון ראשון חביב: 100 לחביב: 1986-1988**, ראשון לציון: אגודת ידידי חביב, תשמ"ו.

683. רוזנצוויג-אלוני, גלילה ואלוני, לאה ודב, **סיפור חיים**, ירושלים תנועת המורים למען קרן קימת לישראל, הוצאת האגף לחינוך ולנוער, תשנ"ב.

684. רון, חיים, "המדבר בלשון ערב", **עת-מול**, י' (1), 1984, עמ' 3-5.

685. שטיניץ, עמי, **גלריה ואוצרות בבית הספר**, ירושלים: מחלקת הפרסומים, משרד החינוך, התרבות והספורט, [2000?].

686. שידורסקי, דב, "הספריות הציבוריות בימי העלייה הראשונה", בתוך: מרדכי אליאב (עורך), **ספר העלייה הראשונה**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ב, 1981, עמ' 465-482.

687. שידורסקי, דב, ספרייה וספר בארץ ישראל בשלהי התקופה העותומנית, ירושלים: מאגנס, תש"ן.

688. שמש, אבי, "אינטגרציה <על הפרשה בראשון לציון>", **הורים**, 5, 1983, עמ' 42-43, 46, 50.

689. **שנתון אגף החינוך**, ראשון לציון: המחלקה לחינוך ולתרבות, תשמ"ו-תשמ"ח.

690. שפירא, יונה (אוצרת), **ילדות עברית: 120 שנה לבית הספר העברי הראשון "חביב"- תערוכה**, מוזיאון ראשון לציון, 2008.

691. שפירא, יונה (אוצרת), **ראשון לציון ערש החינוך העברי: 120 שנה לבית הספר העברי הראשון חביב**, ראשון לציון: מוזיאון ראשון לציון, [תשס"ז].

692. שרפשטין, צבי, **תולדות החינוך העברי בארץ ישראל מראשית הישוב החדש עד תקומת המדינה**, ירושלים: ראובן מס, תשכ"ה. ["כרך רביעי מן הסדרה - **תולדות החינוך בישראל בדורות האחרונים**."]

693. **תעוד ספורי וטרנים תושבי ראשון- לציון: פרוייקט מחוייבות אישית**, ראשון לציון: מנהל החינוך, אגף הנוער, תש"ס.

694. תרשיש, צבי, **ישראל בלקינד ו"קרית ספר": פרק בתולדות החינוך העברי בארץ ישראל תרס"ג-תרפ"ט (1903-1929)**, עבודת גמר לתואר "מוסמך", אוניברסיטת בר אילן, תשמ"ד.

695. Barzilay, Peled, **The history of Hebrew Education in the Settlement of Rishon Le Zion Comparison to the Settlement of Gedera and Rehovot** (Ph.D), University el de rolando eotvos lorand, Budapest: Hungary, 2002.

696. Chen, David, **The School of the future: a design for a working model - Keramim school in rishon le Zion**, [**Rishon Le Zion**]: [s.n.], 1995.

697. Davidson, Roei, **Language shift in the Zionist settlement of Rishon Le Zion (1882-1914): Idelogical and pragmatic elements of language revitalization in a national movement**, A dissertation submitted to the department of Government, the London School of Economics and Political Science, in part completion of the requirements for the M.SC. IN Comparative Politics, sep. 1999.

698. אביצור, שמואל, **חיי יום יום בארץ ישראל במאה התשע עשרה**, [תל אביב]: עם הספר, [תשל"ו].

699. אביצור, שמואל, **המחרשה הארץ ישראלית: תולדותיה והתפתחותה**, תל אביב: ספרית השדה, תשכ"ה.

700. אביצור, שמואל, **ממציאים ומאמצים: מחוללי המהפכה בדרכי הייצור בארץ**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ו.

701. **האדמה לחלקיה**, [ראשון לציון: חמו"ל, 1930 לערך].

702. אהרנסון, רן, **הקמתן וראשיתן של זכרון יעקב וראשון לציון כמושבות חקלאות**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, 1990.

703. אהרנסון, רן, "הקמת שתיים מהמושבות הראשונות: ראשון לציון וזכרון יעקב", **נופים: עיונים בידיעת הארץ**, 9-10, 1977, עמ' 131-135.

704. אהרנסון, רן, **הבארון והמושבות: ההתיישבות היהודית בארץ ישראל בראשיתה 1882-1890**, ירושלים: המחלקה לגיאוגרפיה באוניברסיטה העברית, תשל"ט.

705. אורן, עמירם, **הנסיונות והניסויים החקלאיים בהתיישבות היהודית מראשיתה ועד מלחמת העולם הראשונה**, בית דגן: יד בן צבי ,מרכז וולקני , תשנ"ג.

706. אטינגר, עקיבא, **עם חקלאים עברים בארצנו**, תל אביב: עם עובד, תש"ה.

707. אליאב, מרדכי, **ארץ ישראל ויישובה במאה הי"ט 1777-1917**, ירושלים: כתר, 1978.

708. אליאב, מרדכי (עורך), **ספר העלייה הראשונה**, כרכים א'- ב', ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ב.

709. גלעדי, דן, "פועלים יהודים ועבודה עברית בראשון לציון (עד 1914)", **מאסף: לחקר תנועת העבודה הציונית והסוציאליזם. גבעת חביבה**, 6, 1974, עמ' 66-81.

710. דודזון, מנשה, **משק ההדרים היהודי בארץ-ישראל**, ירושלים: אריאל, 2003.

711. דודזון, מנשה, "משק ההדרים היהודי בארץ-ישראל במאה ה-20", **אופקים בגיאוגרפיה**, 64-65, 2005, עמ' 425-437.

712. דודזון, מנשה, **משק ההדרים היהודי בארץ ישראל והשתלבותו במרחב**, עבודה לתואר שלישי, אוניברסיטת חיפה, 2000.

713. הירשברג, אברהם שמואל, **משפט הישוב החדש בארץ ישראל**, ירושלים: יד יצחק-בן צבי, תשל"ט.

714. הלוי, יוסף, "שירת תולעת המשי ביהודה", לונץ, אברהם משה (עורך), **לוח ארץ ישראל**, שנה ראשונה, ירושלים, תרנ"ה, עמ' 105-108.

715. השולמי, יאיר, **עולם הולך ונעלם: החקלאות במושבה העברית בשנות העשרים של המאה העשרים**, תל אביב: מלוא, תשנ"ה 1995.

716. חביב-לובמן, דב וחביב, זרובבל, **קורות ראשון לציון: מיום ייסודה עד פרוץ מלחמת ששת הימים**, ראשון לציון: [חמו"ל], תשל"א.

717. חביב-לובמן, דב, **ראשון לציון**, תל אביב: אמנות, תרצ"ב. (מסדרת "**לנוער**": ספרית א"י של הקק"ל. חוב' ד').

718. יודילוביץ, דוד (עורך), **ראשון לציון התרמ"ב-התש"א**, ראשון לציון: כרמל מזרחי, תש"א.

719. כץ, שאול, "השתרשות גידול תפוח הזהב בראשית ההתישבות הציונית", **נופים: עיונים בידיעת הארץ**, 5, 1976, עמ' 8-26. [המאמר התפרסם גם ב"אריאל" 165-166, 2004, עמ' 173-189.]

720. לבונטין, זלמן דוד, **לארץ אבותינו**, כרך א', תל אביב: מסדה, תשכ"ג.

721. מאירוביץ, מנשה, **גדול תולעת המשי בארץ ישראל**, ירושלים:דפוס לונץ, תרנ"ו.

722. מאירוביץ, מנשה, **הנטיעות בראשון לציון**, (ראשון לציון: דפוס מרכז ז' ינקלביץ, תרצ"ט).

723. מאירוביץ, מנשה, **סקירה על מצב הישוב החקלאי**, תל אביב: (דפוס שושני), 1939.

724. מאירוביץ, מנשה, **עצה ותושיה: הצעה על דבר מטע כרמים וגדול גפנים בארץ ישראל**, ווארשא: דפוס קעלטאר, תרמ"ה.

725. מאירוביץ, מנשה, **ראשון לציון ותעשיית היין**, [תל אביב: חמו"ל, 1933].

726. נחמיאס, יעקב (עורך), **משפחות חקלאיות בראשון-לציון**, [ראשון לציון]: א' מלצר - מחקר, עיתונאות והוצאה לאור, [הקד' תש"ס] 1999.

727. סמילנסקי, משה, **כתבי משה סמילנסקי**, כרך ט', תל אביב: התאחדות האיכרים בארץ ישראל, תרצ"ה.

728. עבר-הדני, אהרון (עורך), **אגודת "פרדס" בת 70: תר"ס 1900-תש"ל 1970**, תל אביב: אגודת "פרדס", תש"ל.

729. עבר-הדני, אהרון, **50 שנות אגודת "פרדס" שנות פרדסנות עברית תר"ס-תש"י 1900-1950**, [ח"מ]: הוצאת היובל של אגודת "פרדס", [תש"י].

730. עבר-הדני, אהרון, **תולדות אגודת הכורמים**, תל אביב: אגודת הכורמים הקואופרטיבית של יקבי ראשון לציון וזכרון יעקב, [1966].

731. צוונג, רזיאל, "החולם על גבי היען", **עת-מול**, י"ח (3), 1993, עמ' 14-11.

732. קרלינסקי, נחום, **פריחת ההדר: יזמות פרטית ביישוב, 1890-1939**, ירושלים: הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, 2001.

733. רפל, יואל, "הארבה בא <**על הארבה בארץ ישראל, במיוחד בזמן מלחמת העולם הראשונה**>", **עת-מול**, י', (5), 1985, עמ' 14-16.

734. שטין, אשר, **פלחים, מכונות ואיכרים:תולדות הטכניקה החקלאית מתחילתה ועד סוף המאה ה-19**, תל אביב: ספרית פועלים, תשנ"א.

735. שפר, אורי, "מושב עובדים בנחלת יהודה (תרע"ג-1913)", **קתדרה**, 53, תש"ן, עמ' 85-106.

מים

736. אהרנסון, רן, **הבארון והמושבות: ההתיישבות היהודית בארץ ישראל בראשיתה 1882-1890**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, 1990.

737. אהרנסון, רן, **הקמתן וראשיתן של זכרון יעקב וראשון לציון כמושבות חקלאיות**, עבודת גמר לתואר "מוסמך", ירושלים: האוניברסיטה העברית, תשל"ט.

738. אפרת, אלישע, "מגדל המים הראשון בראשון לציון <אתרים נשכחים>", **סלעית <למבוגרים>** , א' [6], 1972, עמ' 283.

739. בלקינד, איתן, **ראשון לציון המדינה בדרך למדינה: 90 שנה לראשון לציון, תרמ"ב-תשל"ב (1882-1972)**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, תשל"ב.

740. בלקינד, ישראל, **בנתיב הבילו"ים**, [תל אביב]: משרד הבטחון, תשמ"ג.

741. בן-גוריון, דוד, "ראשונים", **אכרי ישראל**, ספר שישי, תשכ"ב, כ"ג.

742. בריל, יחיאל, **יסוד המעלה**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשל"ח.

743. גלעדי, דן, "בין אזרחים ו"תושבים" בראשון לציון (1900-1914)", **קשת**, ט"ז, ג', 1974, עמ' 148-163.

744. גרא, גרשון, **כל ההתחלות**, תל אביב: ספרית מעריב, 1984.

745. חביב-לובמן, דב וחביב, זרובבל, **קורות ראשון לציון: מיום ייסודה עד פרוץ מלחמת ששת הימים**, ראשון לציון: [חמו"ל], תשל"א.

746. חיסין, חיים, **מיומן אחד הבילויים**, פתח תקווה: בית נטע, תשכ"ז.

747. חיסין, חיים, **מסע בארץ המובטחת**, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, תשמ"ב.

748. חיסין, חיים איסר, **מרשומות אחד הבילויים**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשנ"א.

749. יודילוביץ, דוד (עורך), **ראשון לציון התרמ"ב-התש"א**, ראשון לציון: כרמל מזרחי, תש"א.

750. יערי, אברהם (עורך), **זכרונות ארץ ישראל: מאה ועשרים פרקי-זכרונות מחיי הישוב בארץ מהמאה השבע-עשרה ועד ימינו**, כרך א', רמת גן: מסדה, 1974.

751. כנען, ישראל, "חידוש מגדל המים העתיק בראשון לציון", **טבע וארץ: כתב-עת ולטבע לידיעת הארץ**, ל' (4), 1988, עמ' 31-32.

752. לבונטין, זלמן דוד, **לארץ אבותינו**, כרך א', תל אביב: מסדה, תשכ"ג.

753. לסקוב, שולמית, **הבילויים**, ירושלים: הספריה הציונית, תשל"ט.

754. מאירוביץ, מנשה, **מ"בילו ועד "יעפילו": על ששים וחמש שנות האבקות, עליה, בניין ויצירה**, ראשון לציון: התחיה, תש"ז.

755. נחמני-שוסטרמן, רבקה, "מגדלי מים", **עת-מול**, י"ט (3), 1994, עמ' 6-3.

756. פריימן, אהרון מרדכי, **ספר היובל לקורות המושבה "ראשון לציון"**, ירושלים: [חמו"ל], תרס"ז-תרע"ג 1907-1913.

757. קוזלובסקי, אסתר ואלגור, אילת, "על מי גשמים לא משלמים", **מים והשקיה: ירחון ארגון עובדי המים**, 407, 2000, עמ' 35-40, 46. [המאמר פורסם גם בירחון מבנים 207, 1999, עמ' 31-40.]

758. שלמון, אברהם, **ראשון לציון בת שבעים**, תל אביב: טברסקי, תשי"ב.

759. שפירא, יונה (עורכת), **מצאנו מים: באר המושבה ומגדל המים**, ראשון לציון: מוזיאון ראשון לציון, תשס"ג.

760. Aberbach ,S. H, **Richon-Le-Zion Sand Dunes groundwater hydrology,** Tel-Aviv: [s.n.], 1962.

761. Bear ,Jacob, **Electric analogue investigations of artificial recharge in the Rishon-le-Zion sand dunes. Stage one of tests**,Tel-Aviv: Tahal, Water Planning for Israel, 1963.

762. Berend, J.E & Yanay, D, **Rishon-Le-Zion sand Dunes soil investigations**, Tel-Aviv: Tahal, Water Planning for Israel, 1962.

נשים

763. בן-ארצי, יוסי, "בין האיכרים לפועלים: האשה בראשית ההתיישבות בארץ ישראל (1882-1914)", בתוך: יעל עצמון (עורכת), **אשנב לחייהן של נשים בחברות יהודיות**, ירושלים: מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל, תשנ"ה, עמ' 309-324.

764. ברלוביץ, יפה (אספה וערכה), רחבעם זאבי (ההדיר), **אעברה נא בארץ: מסעות בארץ ישראל של אנשי העלייה הראשונה**, תל אביב: משרד הבטחון, תשנ"ב.

765. ברלוביץ, יפה, "גם הן היו שם", **עת-מול**, כ"ז, (4), 2002, עמ' 4-7.

766. ברלוביץ, יפה, "האישה בספרות הנשים של העלייה הראשונה", **קתדרה**, 54, תש"ן, עמ' 107-124.

767. ברלוביץ, יפה, **להמציא ארץ, להמציא עם: תשתיות ספרות ותרבות ביצירה של העלייה הראשונה**, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 1996.

768. ברלוביץ, יפה, **ספורי נשים בנות העליה הראשונה**, תל אביב: משרד הבטחון, 1984.

769. ברלוביץ, יפה, **ספרות העליה הראשונה כספרות מתיישבים ראשונים**, עבודה לקבלת תואר שלישי, רמת גן: אוניברסיטת בר-אילן, תש"ם.

770. ברלוביץ, יפה, "קול המלנכוליה כקול המחאה: עיון ביצירתה של נחמה פוחצ'בסקי מהמספרות הראשונות בארץ ישראל", בתוך: יעל עצמון (עורכת), **אשנב לחייהן של נשים בחברות יהודיות**, ירושלים: מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל, תשנ"ה, עמ' 325-336.

771. ברלוביץ, יפה, **שאני אדמה ואדם: סיפורי נשים עד קום המדינה**, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, תשס"ג.

772. גוברין, נורית, **דבש מסלע: מחקרים בספרות ארץ ישראל**, תל אביב: משרד הבטחון, תשמ"ט.

773. גוברין, נורית, "האם לנגן את וגנר? (ויכוח שנערך לפני שבעים שנה בארץ)", **עת-מול**, ז' גל' 6 (44), 1982, עמ' 14-15.

774. גוברין, נורית, "הסופרת הארצישראלית הראשונה <נחמה פוחצ'בסקי>", **עת-מול**, ו', (2), 1980, עמ' 3-5.

775. הררי, יהודית, **אשה ואם בישראל**, תל אביב: מסדה, תשי"ט.

776. לובין, אורלי, "האליבי של המקרי", בתוך: מרגלית שילה, רות קרק וגלית חזן-רוקם (עורכות), **העבריות החדשות: נשים ביישוב ובציונות בראי המגדר**, ירושלים: יד יצחק בן-צבי, תשס"ב, 2001. עמ' 346-333.

777. נבו, מיכל, **האשה ב"עליה הראשונה": תמורות בחייה ובמעמדה, ותרומתה לחברה המתחדשת בארץ ישראל**, עבודת גמר לתואר "מוסמך", אוניברסיטת חיפה, 1994.

778. סמילנסקי, משה, "נפ"ש", בתוך: **משפחת האדמה**, ספר ראשון, תל אביב: עם עובד, תש"ג, עמ' 242-244.

779. פקלמן, הניה, **חיי פועלת בארץ**, הוצאת: דביר, הקשרים, אוניברסיטת בן גוריון, 2007.

780. רז, אילה, "כבושות במחוכיהן", **עת-מול**, כ"ז, (4), 2002, עמ' 24-26.

781. שפירא, יונה, **בזכות הנשים: נשים בראשון לציון**, ראשון לציון: מוזיאון ראשון לציון, 2008.

782. **אלוני דוד, לזכרו: במלאת שנה למותו**, הוצאת מרכז "הפועל" ומועצת פועלי ראשון לציון, תש"א.

783. דגן, טובה (עורכת), **ניצולי השואה תושבי ראשון–לציון**, ראשון-לציון: העיריה, [2001].

784. חביב, זרובבל, (עורך), **אמנון חביב: תולדותיו, קטעים ממכתביו ורשימות הערכה**, ראשון לציון: (דפוס ז' ינקלביץ), תש"ט.

785. חורשי, אריה, **האחד עשר מראשון לציון**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, המחלקה לחינוך ולתרבות, תשכ"ט.

786. לובמן, יעקב (עורך), **חנה: שלוש שנים לפטירתה: קטעי זכרונות ומכתבים מלפני 50 שנה**, 1964.

787. **לזכרה של בלהה שוב לבית סגל: חוברת זכרון לזכרה של בלהה שוב לבית סגל**, צילום קרסרוקס, 1971.

788. רגוניס, איל, **לב שבור:על איל שלנו**, ראשון לציון, הוצאת המשפחה, 1996.

ספר יובל וזכרונות

789. אורן, יוסף (עורך), **בוסתן הראשונים: אנתולוגיה של סופרי ראשון לציון**, עיריית ראשון לציון, 1989.

790. **אני ראשוני: שי לילדי ראשון לציון במלאת לה 95 שנה בשנת הל' למדינת ישראל**, ראשון לציון: מחלקה לחינוך ותרבות, תשל"ג.

791. בלקינד, איתן, **כך זה היה... : סיפורו של איש ניל"י**, [תל אביב], משרד הבטחון – ההוצאה לאור, 1977.

792. בלקינד, איתן, **ראשון לציון המדינה בדרך למדינה: 90 שנה לראשון לציון, תרמ"ב- תשל"ב (1882-1972)**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, תשל"ב.

793. בלקינד, ישראל, **בנתיב הבילויים: זכרונות ישראל בלקינד**, תל-אביב: משרד הבטחון - ההוצאה לאור, 1983.

794. בראון, יחזקאל, **זכרונות**, 2004. [דפים לא כרוכים-ארכיון ראשון לציון. המקור בשלמותו מצוי בבית בראון.]

795. גדסי, נפתלי, **ספר נפתלי גדסי איש העליה השניה (תולדות חייו וזכרונותיו)**, ערך זהאיר: שלום מדינה. תל אביב: אופקים, תשמ"ג 1983.

796. גולדנברג, מוסה, **והקרן עודנה קיימת: פרקי זכרונות**, מרחביה: ספריית פועלים,כתבים הוצאת הקיבוץ הארצי והשומר הצעיר, 1965.

797. גולדשטיין, דב (עורך), **75 שנה לביה"ס חביב: ביה"ס העברי הראשון בארץ - חוברת היובל**, ראשון לציון: ב. כ. שור, תשכ"ב.

798. גורדון, אבשלום, **מסע אל הילדות: דמויות בראשון לציון**, תל אביב: רשפים, 1990.

799. גרינדלינגר, נורית, "עיר מודרנית עם נשמה של מושבה", **דבר**, מוסף ליום העצמאות, עמ' 35, 21.4.1988.

800. הורביץ (בן זאב), גרטלה, **זכרונותי מראשון לציון**, [ח"מ: חמו"ל], [1973].

801. הורביץ (בן-זאב), גרטלה, "חמשת הילדים של ג'מל פחה; בת ראשון-לציון מספרת על שנות הילדות במושבה", **עת-מול**, ז' (1): 23-21, 1981.

802. וולחונסקי, דב, **...ראשון לציון: מזכרת ראשון לציון ליובל החמישים: ט"ו אב תרמ"ב – ט"ו אב תרצ"ב: ראשון לציון - ועד יובל החמישים לראשון לציון**, תל אביב: דפוס אמנות ארץ ישראל, תרצ"ב.

803. וייס, צילה, **בשבילי הזכרונות**, תל אביב:הוצאת ירון גולן, 2004.

804. חביב, זרובבל, **זכרונותי מן המושבה**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, תשמ"ו.

805. חביב, זרובבל, **המעיין: ליובל ה-90**, עיריית ראשון לציון, תשמ"ה.

806. חביב, זרובבל, **עינות הדמע: מאגדות התחיה**, [ראשון לציון]; (תל אביב): ועדת יובל השבעים לראשון לציון שעל יד עירית ראשון לציון: (דפוס ספר), תשי"ב.

807. חביב, זרובבל, **ציונה:לקט רשימות, מאמרים ואגרות**, הוצאת עיריית ראשון לציון, תשמ"ט.

808. חביב-לובמן, דב, **בני דורי: זכרונות, מאמרים, נאומים, אישים**, ראשון לציון: הוצאת ידידים, תש"ו.

809. חביב-לובמן, יעקב (עורך), **מרדכי לובמן ז"ל האיש ופועלו ליקוטים מזכרונותיו, מכתביו ומאמריו**, תל אביב: הוצאת העורך, תשכ"ח.

810. חבס, ברכה (עורכת), **ספר העליה השניה**, תל אביב: עם עובד, תש"ז.

811. טביב, מרדכי, **כעשב השדה**, תל אביב: עם עובד, 1974.

812. **יובל השבעים וחמש של ראשון לציון**, ראשון לציון, תשי"ז.

813. יערי, אברהם (עורך), **זכרונות ארץ ישראל: מאה ועשרים פרקי-זכרונות מחיי הישוב בארץ מהמאה השבע-עשרה ועד ימינו**, כרך א', רמת גן: מסדה, 1974.

814. **מאז ועד הלום: פרקי זכרונות ודברי חברים, סקירות, עובדות וסיכומים <עם חנוכת בית ההסתדרות בראשון לציון>**, ראשון לציון: ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ ישראל - הסתדרות הפועלים החקלאים - מועצת פועלי ראשון לציון, תשי"ד.

815. מאירוביץ, מנשה, **דפים של יומן מזמן מלחמת העולם הראשונה: ינואר 1915-נובמבר 1917**, (ראשון לציון :דפוס מרכז), ת"ש.

816. מאירוביץ מנשה, **לפני שלושים שנה: מסע בא"י בשנת תרס"ג**, (ירושלים: [חמו"ל], תשל"ו).

817. מאירוביץ, מנשה, **מנחת ערב: זכרונות מכתבים ותעודות לתולדות חיבת ציון והציונות**, ראשון לציון: ידידם וחברים, תש"א.

818. מדליה, משה, **פרקי זכרונות**, תל ביב, בת גלים, חיפה: הוצאה פרטית, תשכ"ז-תשכ"ט.

819. נאור, מרדכי, **הראשונים: ספורים מן העליה הראשונה לארץ-ישראל**, תל-אביב: עם עובד, 1983.

820. סגל-ז'מסון, ליפשה ונאור, אפרת, **ילדות בראשון לציון (1910-1920)**, תל אביב: רשפים, תשמ"ד.

821. סגל-ז'מסון, ליפשה, **קמטי דאגה: פרקי יומן (1920-1982)**, תל אביב: הוצאת רשפים, 1987.

822. סייקוף, חנה, **זיכרונות ילדותי בראשון לציון, נכתב בין השנים 1966-1964**. [דפים לא כרוכים. החומר מצוי בארכיון ראשון לציון.]

823. סמילנסקי, דוד, **עם בני דורי: פרקי זכרונות ודמויות אישיים**, תל אביב: הוצאת ידידים, תש"ב.

824. עין-יה, פלדמן וגנדלמן, מנחם (עורכים), **ספר היובל: פרקים בחיי הגימנסיה, 1939-1989 - גמנסיה ריאלית 50 שנות חינוך**, עיריית ראשון לציון 1989.

825. עראקי, אהרון, **זכרונות אהרון: ילדות, נעורים ובגרות בראשון לציון**, ראשון-לציון: א' עראקי, תשס"א.

826. פורת, אורי, **רישון: המזרח הפרוע**, תל אביב: ידיעות אחרונות: ספרי חמד, 2002.

827. פלג, אברהם (עורך), **ראשונים: פרקים בתולדות ציבור פועלי ראשון לציון**, תל אביב: אמיר, 1972.

828. פריימן, אהרון מרדכי, **ספר היובל לקורות המושבה "ראשון לציון"**, ירושלים: [חמו"ל], תרס"ז-תרע"ג.

829. צלליכין-יכין, שרה, "הם לא ישברו אותנו": סיפורים של יצחק ושרה צלליכין-יכין, יצחק יכין, 2004.

830. צמח, שלמה, **שנה ראשונה**, תל אביב: עם עובד, תשכ"ה.

831. קדם, גאולה, **זכרונות מן העבר: הראשונים**, תל אביב: שמואל זימזון, 1994.

832. קדם, גאולה, **חבצלות בחולות**, תל-אביב: יזרעאל, תשל"ב, 1972.

833. קולודני-בקי, רות, **אם תלכי עמי: סיפורה של אולגה חנקין**, ירושלים תל אביב: יד יצחק בן-צבי, עם עובד, 1997.

834. ראב, יהודה, **התלם הראשון- זכרונות 1862-1930**, ירושלים הספריה הציונית, תשמ"ח.

835. **ראשון לציון בת ששים: תרמ"ב-תש"ב**, תל אביב: מעון, תש"ב.

836. **ראשון ראשון חביב: 100 לחביב: 1986-1988**, ראשון לציון: אגודת ידידי חביב, תשמ"ו.

837. רוזן, מתניה, **זכרונות מראשון לציון: שנות ה-20 וה-30 במאה ה-20**, [כפר החורש]: מ. רוזן, תש"ס. [דפים לא כרוכים. החומר מצוי בארכיון ראשון לציון.]

838. רונן, רינה (עורכת), **ספור חייו- בן דוד (דודזון) עשהאל, 'עשהאל: כעץ נטוע בארץ וכציפור המגביהה עוף**, דפוס אילן אשדוד, תשס"ו.

839. רוקח, יצחק, **ותיקים מספרים**, רמת גן: מסדה, 1972.

840. שורק, אמוץ, **סיפורי ראשונים: "היינו ילדים וזה היה מזמן..."**, עיריית ראשון לציון, 2003.

841. שטמר, דיתה ושטמר, נאוה (עורכות), **אורות בדרך: סיפורם של יפה ודב מילטין**, ראשון לציון, המשפחה, 2001.

842. שייד, אליהו, **זכרונות: על המושבות היהודיות והמסעות בארץ ישראל ובסוריה 1883-1899**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ג.

843. שלו-גורדון, חביבה, **בת ראשונים בחבלי שרשיה**, (תל-אביב): חלונות, (תשנ"ח).

844. שלו, חביבה, "ראשון לציון - זכרונות מימי ילדותי", **ידע עם: במה לפולקלור יהודי**, כ"ה (57-58), 1991, עמ' 217-222.

845. שליט, משה אהרן, **בנתיבות חיי: זכרונות רופא שחי בארץ ישראל בשלהי המאה ה-19 ותחילת המאה ה-20**, תל-אביב: גולן, 2000.

846. שלמון, אברהם, **ראשון לציון בת שבעים**, תל אביב: טברסקי, תשי"ב.

847. Boxer, Solomon, **The Boxer Story**, France, 1981.

848. Schalit, Moses A. **Travelled Roads: memoirs of a doctor who lived in the land of Israel**, Abelard-Schuman, New York, 1954.

849. Segal-Jameson ,Lifsha, **My childhood in Rishon-le'Zion**, Tel Aviv: Reshafim Pub. House, 1987. [תרגום של: **ילדות בראשון לציון**]

קליטת עלייה

850. אורן, ברוך, **עלילות ראשונים**, תל אביב: עם עובד, 1965.

851. ויסלר, שמוליק, "מצב מקומי: מדגם מקרי של מספר רשויות המדווחות על השינויים, שחלו ברשות בעקבות גל העליה האחרון ועל פתרונות

שמיושמים ברשות והצעות לייעול ולפיתוח", **מבנים**, 112, 1992, עמ' 91-94.

852. **חבלי עליה**, ראשון לציון: המרכז הפדגוגי לחינוך מיוחד, תשנ"א.

853. פרי, אילן, **קליטת עליה ברשות המקומית: המודל של ראשון לציון**, ישראל: משרד הפנים, המרכז לפיתוח ארגוני, תש"ן.

854. **קליטת העליה בראשון לציון**, ראשון-לציון: צוות המרכז למידע ולמחקר עירוני, 1991.

855. **קליטת העליה בראשון לציון, 1989-1992**, ראשון-לציון: עיריית ראשון לציון, המרכז למחקר ולמידע, תשנ"ג.

עולי ארצות המזרח וספרד

856. ברלוביץ, יפה, "המפגש הבין עדתי – מזרח בעיני אשכנז", בתוך: ברלוביץ, יפה (עורכת), **להמציא ארץ להמציא עם-ספרות העלייה הראשונה**, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 1996, עמ' 80-113.

857. גרידי, שמעון וישעיהו, ישראל (עורכים), **מתימן לציון**, תל אביב: מסדה, תרצ"ח.

858. דמארי, רמי, **בשולי המציאות**, תל אביב: קווים, 2006.

859. דרויאן, ניצה, **באין מרבד קסמים-עולי תימן בארץ ישראל (תרמ"ב-תרע"ד)**, ירושלים: יד בן צבי, תשמ"ב.

860. דרויאן, ניצה, **חלוצי העלייה מתימן: פרקים בהתיישבות תרמ"ב-תרע"ד (1881-1914)**, ירושלים: מרכז זלמן שזר, תשמ"ב.

861. טביב, אברהם, **גולת תימן**, תל-אביב: אמנות, תרצ"א.

862. טביב, אברהם, "לתולדות יישוב אחד", בתוך: ישעיהו, ישראל וצדוק אהרן (עורכים), **שבות תימן- מתימן לציון**, תל אביב, תש"ה.

863. טביב, אברהם, "עליית יהודי תימן: מזכרונות אברהם טביב, תרס"ט-תרע"ב (1909-1912)", בתוך: א' יערי (עורך), **זכרונות ארץ ישראל**, ב', מסדה, רמת גן, 1974, עמ' 860-882.

864. טביב, אברהם, **שבי תימן**, תל-אביב: אמנות, תרצ"ב.

865. טביב, מרדכי, **כעשב השדה**, תל אביב: עם עובד, 1974.

866. טבעוני, שלמה, **בקומה זקופה: סיפורה של יונה קומש דמארי-מזרחי ובני תקופתה בראשית המאה**, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, תשמ"ז.

867. טובי, יוסף (עורך), **אעלה בתמר: מאה שנות עלייה והתיישבות**, ירושלים:יד בן צבי, תשמ"ב.

868. יבנאלי, שמואל, "שליח ארץ ישראל בתימן: מזכרונות שמואל יבנאלי: כסלו תרע"א-תרע"ב (1910-1912)", בתוך: א' יערי (עורך), **זכרונות ארץ ישראל**, ב', מסדה, רמת גן, 1974, עמ' 894-903.

869. ישעיהו, ישראל וגרידי, שמעון (עורכים), **מתימן לציון**, תל אביב מסדה תרצ"ח.

870. כהן (עראקי), שלום, **חבלי עליה: מתימן לארץ ישראל דרך עדן-מצרים, תרפ"ז- תרפ"ט, 1927-1929**, ירושלים, הוצאת המחבר 1980.

871. מאיר, יוסף, **התנועה הציונית ויהודי תימן (שליחותו של יבנאלי לתימן באור חדש)**, תל אביב: אפיקים, תשמ"ג.

872. ניני, יהודה, "עולי תימן בארץ ישראל בשנים תרמ"ב-תרע"ד (1882-1914)", **קתדרה**, 5, ירושלים: יד בן צבי, תשל"ז, עמ' 30-82.

873. סרי, שלום (עורך), **סעי יונה: יהודי תימן בישראל**, תל אביב: אגודת 'אעלה בתמר', 1983.

874. עראקי-קלורמן, בת ציון, "ביטויים משיחיים בעליית יבנאלי תרע"א-תרע"ד (1911-1914)", בתוך: **ארחות תימן**, ירושלים: מכון אבשלום לשבטי ישורון, תשמ"ד.

875. עראקי-קלורמן, בת-ציון (עורכת), **יהודי תימן: היסטוריה, חברה, תרבות: יוצאי תימן בארץ ישראל- אסופת מאמרים**, רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, 2006.

876. עראקי-קלורמן, בת-ציון, "הרב קוק ושחיטת יהודי תימן", **אפיקים: לתחיה רוחנית וחברתית להגנת זכויות ולמיזוג גלויות**, 117-118, 2000, עמ' 40-41, 63.

877. עראקי-קלורמן, בת-ציון, "התיישבות פועלים תימנים ואשכנזים: מראשון לציון לנחלת יהודה ובחזרה", **קתדרה**, 84, תשנ"ז, עמ' 85-106.

878. עראקי-קלורמן, בת-ציון, "התימנים בחברה ובכלכלה של המושבות", **ישראל**, 4, תשס"ד, עמ' 109-121.

879. פוחצ'בסקי, נחמה, **ביהודה החדשה: קובץ ציורים**, יפו: דפוס א' אתין, תרע"א.

880. פלדמן, בנימין, "שליחותו של שמואל יבנאלי לתימן: מזכרונות ר' בנימין: ראשית תרע"א-תרע"ב (1910-1912)", בתוך: א' יערי (עורך), **זכרונות ארץ ישראל**, ב', מסדה, רמת גן, 1974, עמ' 883-893.

881. שוחט, אליעזר ושורר, חיים (עורכים), **פרקי הפועל הצעיר**, כרכים א'-ו', תל אביב: טברסקי, תרצ"ה.

882. שילה, מרגלית, **נסיונות בהתיישבות: המשרד הארצישראלי 1914-1908**, ירושלים: יד בן צבי, 1990.

883. שילוני, אשר, **שביבי אור וצל: מבחר רשימות ומאמרים**, תל אביב, 1994.

884. שילוני, צבי, **הקרן הקיימת לישראל וההתיישבות הציונית 1914-1903**, ירושלים: יד בן צבי, 1990.

885. שפרינצק, יוסף, **אגרות יוסף שפרינצק: תר"ע-תרפ"ט (1910-1929)**, כרך א', תל-אביב: עינות, תשכ"ה.

886. שפרינצק, יוסף, **בכתב ובעל פה**, מפלגת פועלי ארץ ישראל, 1952.

887. שפרינצק, יוסף, **משימות: על בעיות ההסתדרות**, תל אביב: תרבות וחנוך, 1968.

רפואה

888. ויצברד, א' "מסכת הרופאים הראשונים בראשון לציון", **קורות**, ו', תשל"ה, עמ' 738-756.

889. יודילוביץ, דוד (עורך), **ראשון לציון התרמ"ב-התש"א**, ראשון לציון: כרמל מזרחי, תש"א.

890. לוי, נסים, "בית-חולים בארץ ישראל מלפני 110 שנים: בית-החולים של הברון רוטשילד בראשון לציון (1891-1901)", **הרפואה**, 139, ט'-י', תשס"א, עמ' 400-405.

891. לוי, ניסים, **פרקים בתולדות הרפואה בארץ ישראל 1799-1948**, [תל-אביב]: הקיבוץ המאוחד, 1998.

892. לנג, יוסי, "רופא הרפתקן ובלשן", **עת-מול**, י"ח (2), 1992, עמ' 18-17.

893. מיכלין, אמנון, **מעשה רוקח**, קיראון: המחבר, תשנ"ב.

894. מיכלין, אמנון, **מעשי רוקחים: פרקים בתולדות הרוקחות בארץ ישראל**, [תל-אביב]: משרד הבטחון - ההוצאה לאור, תש"ס.

895. **קול אומר קרא!: מדת הצדק והיושר מחיבת אותנו להביע בזה רגשי תודתנו ... אל ... מר מנחם ד"ר שטין רופא ביה"ח שער ציון ביפו ...**, [ארץ ישראל: חמו"ל, תר"ס].

שכונות

896. אריאל, נצה, **תוכנית שקום חברתית פיזית: שכון סלע ראשון לציון 1979/80**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון - היחידה להסברה ויחסי ציבור, 1979.

897. הירש, אילה, **שיכון סלע חדש, ראשון לציון: התמורות בשנות הפרוייקט, 1979-1992**, [ירושלים]: משרד הבינוי והשיכון, אגף שיקום שכונות חברתי, תשנ"ה.

נווה-אליהו (רמת-אליהו)

898. אליהו, מרדכי, ויס, ברוך, חגין, אלכס ואחרים (עורכים), **50 לרמת אליהו: ראשון לציון עירי רמת אליהו**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, 1986.

899. הירש, אילה, שפור מלאי הדיור בשכונת רמת-אליהו, ראשל"צ: פן אחד בשיקום השכונה", **תכנון סביבתי**, 35, 1986, עמ' 22-45.

900. חביב-לובמן, דב וחביב, זרובבל, **קורות ראשון לציון: מיום ייסודה עד פרוץ מלחמת ששת הימים**, ראשון לציון: [חמו"ל], תשל"א.

901. מאי, אלישבע (עורכת), **תוכנית שיקום שכונת רמת-אליהו- ראשון לציון**, ירושלים: החברה למרכזי תרבות וספורט לנוער ולמבוגרים, תשל"ט.

902. פלג, אברהם (עורך), **ראשונים: פרקים בתולדות ציבור פועלי ראשון לציון**, תל אביב: אמיר, 1972.

נחלת יהודה

903. אביצור, מירה, **בדרך מהמושבה למושב: מושבות הפועלים בתקופת העליה השניה 1904-1914**, עבודה גמר לתואר "מוסמך", רמת גן: אוניברסיטת בר-אילן, תשנ"ו.

904. אוני, דוד (המרכז למידע ולמחקר - ראשון לציון), נחלת-יהודה - נתונים פיסיים: סקר 1988, עיריית ראשון-לציון: [חמו"ל], 1989.

905. **איחוד נחלת יהודה עם ראשון לציון**, עיריית ראשון לציון המרכז למידע ומחקר, י"ד ניסן תשמ"ח.

906. גלעדי, דן, "פועלים יהודים ועבודה עברית בראשון לציון (עד 1914)", **מאסף**, 6, 1974, עמ' 66-81.

907. חביב-לובמן, דב, **ראשון לציון**, תל אביב: אמנות, תרצ"ב.

908. חובב, מאיר (עורך), **ספר נחלת יהודה**, נחלת יהודה: המועצה המקומית, [תשכ"ז].

909. כץ, יוסף, **גאולה תתנו לארץ: חברת גאולה לרכישת קרקעות 1902-1904**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ז.

910. **ספר נחלת יהודה**, נחלת יהודה: הוצאת המועצה המקומית, 1965.

911. סרי, שלום (עורך), **סעי יונה: יהודי תימן בישראל**, [תל אביב]: אגודת "אעלה בתמר", 1983.

912. עראקי-קלורמן, בת-ציון, "התיישבות פועלים תימנים ואשכנזים: מראשון לציון לנחלת יהודה ובחזרה", **קתדרה**, 84, תשנ"ז, עמ' 85-106.

913. פלג, אברהם (עורך), **ראשונים: פרקים בתולדות ציבור פועלי ראשון לציון**, תל אביב: אמיר, 1972.

914. שוחט, אליעזר ושורר, חיים (עורכים), **פרקי הפועל הצעיר**, כרך א', תל אביב: טברסקי, תרצ"ה.

915. שפר, אורי, "מושב עובדים בנחלת יהודה (תרע"ג-1913)", **קתדרה**, 53, תש"ן, עמ' 85-106.

שיבת ציון - נווה ציון

916. חביב-לובמן, דב וחביב, זרובבל, **קורות ראשון לציון: מיום ייסודה עד פרוץ מלחמת ששת הימים**, ראשון לציון: [חמו"ל], תשל"א.

917. חביב-לובמן, דב, **ראשון לציון**, תל אביב: אמנות, תרצ"ב.

918. טבעוני, שלמה, **בקומה זקופה: ספורה של יונה קומש דמארי – מזרחי ובני תקופתה בראשית המאה**, [תל אביב]: הקיבוץ המאוחד, תשמ"ז.

919. שוחט, אליעזר ושורר, חיים (עורכים), **פרקי הפועל הצעיר**, כרך ד', תל אביב: טברסקי, תרצ"ה.

שיכוני המזרח

920. אבוטבול, שלמה (עורך), **ראשון לציון עירנו**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, תשמ"ז.

921. פלג, אברהם (עורך), ראשונים: פרקים בתולדות ציבור פועלי ראשון לציון, תל אביב: אמיר, 1972.

תחבורה

922. ד.א.ל. – תחבורה ותגובה (כתיבה), גזית, מאיר (עורך), **כביש מס' 431 : כביש פרברי מהיר, ראשון לציון - מודיעין: תיאור הפרוייקט ונתוני התכנון**, ירושלים: משרד התחבורה - מחלקת עבודות ציבוריות - לשכת הדובר, 2003.

923. **מבצע הסעים משותפים נסיוני בהרצליה וראשון לציון 1975**, תל אביב: המכון הישראלי לתכנון ומחקר תחבורה, 1976.

924. ראשון לציון, **מדריך לרחובות ראשון לציון: בשנת השמונים לייסוד העיר <תרמ"ב-תשכ"ב>**, ראשון לציון: עיריה, תשכ"ב.

925. ראשון לציון, **מדריך רחובות ראשון-לציון**, ראשון לציון: עירית ראשון לציון, 1998.

926. ראשון לציון, **מדריך רחובות ראשון לציון, מס' 3**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, המרכז לתכנון אסטרטגי ומידע (מתא"מ), תשס"ב.

927. ראשון לציון, **מדריך רחובות ראשון-לציון, מס' 4**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, אגף מורשת וארכיאולוגיה, תשס"ט.

928. שפירא, יונה , "על גלגלים", **עת-מול**, 27 (4), 2002, עמ' 20-23.

תיירות ואתרים

929. אהרני, רלי, **התפתחות שני מוקדי מסחר בעיר: מרכז העסקים הראשי מול מרכז קניות חדש בהדגמה על ראשון לציון**, עבודת גמר לתואר "מוסמך", רמת גן: אוניברסיטת בר-אילן, תשנ"ז.

930. אהרנסון, רן, **לכו ונלכה: סיורים במושבות העלייה הראשונה**, יד יצחק בן-צבי, ירושלים, 2004.

931. אורן, ברוך, **עלילות ראשונים**, תל אביב: עם עובד, 1965.

932. בן -ישראל, אוריה וגיסין, רחל, **ראשון לציון: הצעת סיור**, [ירושלים]: משרד החינוך והתרבות, אגף הנוער, היחידה לידיעת הארץ ולימודי שדה, תשמ"ב. [מתוך הסידרה: **מאה שנות התישבות**]

933. בר, זיו, "אנחנו מבני ראשון לציון, נרשמנו להיות ב... חוגי הסיור", **סלעית: ירחון לבני הנעורים**, ט"ו (4), 1987, עמ' 11.

934. דיין, דודו, "בית התווים", **טבע הדברים**, 132, 2006, עמ' 18.

935. דיין, דודו, "השקמה, המחצבה ו... הקרן הקיימת (פינה חמה)", **טבע הדברים**, 77, 2002, עמ' 24.

936. וגשל, אפי, "במבה קופת הגיבון", **טבע הדברים**, 142, 2007, עמ' 10-9.

937. וגשל, אפי, "דלילה הלביאה", **טבע הדברים**, 145, 2007, עמ' 11-12.

938. וגשל, אפי, "חדשות ממשפחת הוולבי אדומי הצוואר בחי כיף", **טבע הדברים**, 152, 2008, עמ' 13-14.

939. וגשל, אפי, "מותה הטראגי של הטיגריסית "מתנה"", **טבע הדברים**, 137, 2007, עמ' 10-11.

940. וגשל, אפי, "מסע הגירפות", **טבע הדברים**, 139, 2007, עמ' 12-13.

941. וגשל, אפי, "פלמינגו בחי כיף", **טבע הדברים**, 158, 2008, עמ' 10-11.

942. זמר, צילה (עורכת), **ראשון לציון - פיתוח תירות**, ראשון לציון: עמותת התיירות, 1998.

943. חביב, זרבבל, "מעיינות ראשון-לציון", **עת-מול**, ג' (15), 1977, עמ' 11.

944. "מוזיאון ראשון-לציון משמר את עברה של העיר", **אתרים**, 36, 2007, עמ' 7.

945. מורג, יעקב, **אתרים ראשוניים: בתים שנבנו ב"ראשון" על ידי ראשוניה**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, תשנ"ג.

946. **שביל ראשונים: סובב בין אתרי המושבה הישנה ראשון לציון ...**, ראשון לציון: מוזיאון ראשון לציון, תשס"ג.

947. "שוחזר אולם תיירות יוצא דופן בחצר היקב בראשון לציון (כדאי לבקר!)", **הד המח"ר**, 2, 1991, עמ' 5.

תרבות

948. אברהמי, אורה, **שירת האדמה**, רמת גן: המוזיאון לאמנות ישראלית, 2004.

949. "או-טו-טו אביב", **סטטוס: הירחון לחשיבה ניהולית**, 165, 2005, עמ' 80.

950. אור-נר, דב, **הרקדן**, [קטלוג: טקסטים: אפי גן; עיצוב גרפי: פרסום דאלי]. ראשון-לציון: בית קנר - גלריה עירונית לאמנות, [תשס"ח].

951. אליאך, יפה, "שחזור עולם שנעלם: בניית שטעטל פועמת ונושמת בישראל", **הדאר**, 82 (3), 2003, עמ' 34-38.

952. ברלוביץ, יפה, "חגים חדשים", **עת-מול**, י"ד (3): עמ' 3-5, 1989.

953. גלוטמן, שוקה, **רגע... מצלמים!: המדריך לשפה הצילומית בבית-הספר**, תל-אביב: מפעלים אוניברסיטאיים להוצאה לאור, 1996.

954. גן, אפי (אוצרת), **בית ראשון**, ראשון-לציון: בית קנר - גלריה עירונית לאמנות, 2007. [התערוכה נערכה בין התאריכים 10 במרץ עד 15 במאי 2007.]

955. גן, אפי (אוצרת), **מילים בגובה העיניים**, ראשון לציון: בית קנר, גלריה עירונית לאמנות, 2008. [התערוכה נלווית לכנס "לשון ראשון", כנס ראשון-לציון לשפה העברית.]

956. דיין, דודו, "לילה לבן בראשון (עתמול שלשום: אנשים, אירועים מקומות)", **עת-מול**, 27 (4): <בגב החוברת>, 2002.

957. הלוי, יוסף בן יחיא, **עם הזרם ובאפיקיו: "דור בארץ" ו"דור המדינה" ביצירתו של מרדכי טביב**, ירושלים: "משגב ירושלים" המכון לחקר מורשת יהדות ספרד והמזרח בשיתוף עיריית ראשון לציון, תשמ"ח.

958. הלוי, יוסף בן יחיא, **תמורות פואטיות ביצירתו של מרדכי טביב**, עבודה לתואר שלישי, אוניברסיטת בר אילן, תשמ"ו.

959. טלמור, מירי, "אנו אוהבים אותך מולדת", **הד הגן**, 73 (1), 2008, עמ' 50-51.

960. למדן, אריה, "אמנות בראשון-לציון", בתוך: אהרוני, שרה ומאיר (עורכים), **אישים ומעשים בראשון-לציון, רחובות, נס-ציונה והסביבה: יבנה, גדרה, קריית-עקרון, מזכרת בתיה, גן רווה**, כפר-סבא: מקסם, 1995, עמ' 73-75.

961. **מושבות העלייה הראשונה: תרמ"ב-תרס"ד 1882-1904**, [אוצר ראשי – יצחק ברנר אוצרת התערוכה - יונה שפירא], ראשון לציון: מוזיאון ראשון לציון, תשס"ב.

962. **מנאמי ערבי הקריאה: אשר נאמו בבית העם במושבת ראשון לציון**, ירושלים: דפוס א"מ לונץ, אתת"ל לגלותנו, [תרנ"ט].

963. עולמי, גיא, "העמותה לאמנות הצילום ראשון לציון", **קונטקט**, 61, 2003, עמ' 56-57.

964. "פולחן האביב", **סטטוס: הירחון לחשיבה ניהולית**, 153, 2004, עמ' 80.

965. "פותחים-סוגרים", **בספריות: עלון מרכז ההדרכה לספריות בישראל**, 17, 1998, עמ' 15-17.

966. צור, רלי, "שבוע הספר בראשל"צ", **יד לקורא: כתב-עת לספרנות, לביבליוגרפיה ולארכיונאות**, כ"א, 1984, עמ' 151.

967. **ראשון - תמונה בזמן: ממושבה לעיר, תרמ"ב-תשס"ג, 1882-2003**, [תערוכה: אוצרים - יונה שפירא ויצחק ברנר; קטלוג: טקסטים ועריכה – יונה שפירא], ראשון לציון: מוזיאון ראשון לציון, 2004.

968. רז, אילה, **חליפות העיתים: מאה שנות אופנה בארץ ישראל**, תל אביב: ידיעות אחרונות 1996.

969. שטיניץ, עמי, **גלריה ואוצרות בבית הספר**, ירושלים: מחלקת הפרסומים, משרד החינוך, התרבות והספורט, [?]200.

970. שידורסקי , דב, "הספריות הציבוריות בימי העלייה הראשונה", בתוך: מרדכי אליאב (עורך), **ספר העלייה הראשונה**, ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשמ"ב, 1981, עמ' 465-482.

971. שידורסקי, דב, **ספרייה וספר בארץ ישראל בשלהי התקופה העותמנית**, ירושלים: הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, תש"ן.

972. שילר, אלי ולוין, מנחם (עורכים), **צילומי ארץ ישראל הראשונים: מסע בעקבות צלמים ראשונים במלאת 150 לראשית הצילום בארץ (1839-1989)**, ירושלים, אריאל, 1989.

973. "60 + - מחווה לדור המייסדים", **עולם הצלום**, 152, 2008, עמ' 43- 42.

974. שפירא, יונה, **כתיבה יפה (קליגרפיה) וכלי העבודה: מדריך לתערוכה**, [ראשון לציון]: מוזיאון ראשון לציון, 1993.

גלריות ומוזיאונים

975. אוקון אלכסנדר (סשה) ... [ואחרים], אוצרת - מרים גמבורד, **קו השני: תערוכת רישום**, ראשון לציון: הסדנא החדשה לאמנות רמת-אליהו, 1995.

976. **אם תרצו אין זו אגדה: תערוכה [הפקת התערוכה והקטלוג: מוזיאון ראשון לציון - יצחק ברנר ... ואחרים]**. ראשון לציון: מוזיאון ראשון לציון, 2000.

977. ארדן, טניה, "המוזיאון לתולדות ראשון לציון", **עלון למורי ההיסטוריה**, 2, 1990, עמ' 94-96.

978. אשר, שרה ובריניצקי, מירי (עורכות), **תמונות מספרות: מאז תרמ"ב, 1882, ועד היום**, ראשון לציון: מוזיאון ראשון לציון, תשנ"ז 1997.

979. **בית העם הראשון לציון**, ראשון לציון: מוזיאון ראשון לציון, תשנ"ח.

980. ברנר, יצחק (אוצר), **ראשון לציון בדרך התעשיה, 1882-1995: מתעשיה חקלאית לתעשיה עילית - מדריך לתערוכה**, מוזיאון ראשון לציון, 1995. [ראשון לציון: חמו"ל, 1997].

981. גיסין, רחל, "המוזיאון לתולדות ראשון-לציון", **הרשות המקומית**, 3, 1982, עמ' 96-99.

982. **זמן: הסדנא החדשה לאמנות רמת-אליהו**, ראשון-לציון: עיריית ראשון-לציון, [199?].

983. ידין, רומן, "ראשון לציון: המוזיאון לתולדות ראשון לציון", **מורשת דרך**, 32, 1990, עמ' 36.

984. **"יהי רקיע בתוך המים": תערוכה בין לאומית ליצירות ילדים בנושא מקורות המים בעולם: הסדנא החדשה לאמנות ראשון לציון**, ראשון-לציון: עיריית ראשון-לציון, תשנ"ד.

985. "ילדות עברית", **כאן: מציאות ישראלית באמנות**, 3, 2008, עמ' 42-40.

986. **יענים ראשונים: ראשון לציון 1907-1914: שמואל צבי הולצמן חלוץ מגדלי היענים בארץ ישראל**, ראשון לציון: מוזיאון ראשון לציון, [תשס"ב].

987. "כור מחצבתם", **עיצוב**, 48, 2001, עמ' 64-66.

988. כץ, דוד, ""יובל": 50 שנות עצמאות למדינת ישראל: תערוכת ציירים ביקב", עיריית ראשון לציון, 1998.

989. לוצקי, נילי, "הבית שנבנה מכספי ה"סולחה": המוזיאון לתולדות ראשון לציון, רחוב אחד העם 2-4, ראשון לציון", **הד החינוך**, ספטמבר 1986, עמ' 7.

990. **מדריך הארכיון ההיסטורי - מוזיאון ראשון לציון** [רעיון, כתיבה ותמונות: מירי ברניצקי, עדי רובין; עריכה: יצחק ברנר; עריכה וניסוח: תרצה חביב-גרין; אנגלית: יוספה פוחצ'בסקי], ראשון-לציון: מוזיאון ראשון-לציון, תשס"ז.

991. "מוזיאון ראשון לציון – חוויה ראשונית", **ארץ וטבע**, 121, 2009, עמ' 22.

992. "המוזיאון של ראשון", **עיצוב**, 40, 1999, עמ' 84-88.

993. ענבר, יהודית, "המוזיאון לתולדות ראשון לציון", **אריאל**, י"ב (72-74), 1990, עמ' 215.

994. רון, זיוה, "גדול מקומי או קטן עולמי <על התערוכות: "מלאכים" של תמרה ריקמן, "הדפסים" 1992-93 של משה גרשוני, "משפחה אדומה" של קובי הראל, תערוכת צילום של שוש קורמוש, "הציורים המוקדמים" של רפי לביא ותערוכת "יין וצבע" של אמנים שונים>", **עתון 77: לספרות ולתרבות**, 165, 1993, עמ' 28-29.

995. רז, אילה (אוצרת), **נעליים בריבוע**, ראשון לציון: מוזיאון ראשון לציון, 2006.

996. **"שביל ראשונים" במושבת הראשונים ראשון לציון**, ראשון לציון: המוזיאון לתולדות ראשון לציון, [תשנ"ב] 1992.

997. **שביל ראשונים: סובב בין אתרי המושבה הישנה ראשון לציון ...**, ראשון לציון: מוזיאון ראשון לציון, תשס"ג.

998. **שבעים שנה לעליית יהודי גרמניה לראשון-לציון: 1933-2003: [תערוכה]**, [אוצר - יצחק ברנר ; ארכיון ואוצרות - ברניצקי מירי, רובין עדי ; עיצוב תמונות תערוכה וקטלוג - עדי ירחי ...], [ישראל (מדינת) - ערים ונקודות יישוב]

999. שיר, סיון, "חופשה עירונית", **נעמת: הירחון לאשה ולמשפחה**, יולי-אוגוסט 1989, עמ' 52-54.

תזמורת

1000. בינור, אורה, "התזמורת הסימפונית הישראלית ראשון-לציון", **אופרה**, 18, 1996, עמ' 36-38.

1001. זקצר, עדי, "במרכז הבמה", **אופרה**, 42, 2002, עמ' 34.

1002. **100 שנות מוסיקה במושבות ארץ ישראל: פרוגרם לכבוד כנס האיגוד הישראלי למוסיקולוגיה**, ראשון לציון, תמוז תשנ"ה, יולי 1995, יו-פי עיתונות והסברה - יוסף פרנקל, תשנ"ה.

1003. **מן האורקסטרה ועד לתזמורת הסימפונית**, [תקליטור+חוברת], התזמורת הסימפונית הישראלית ראשון לציון; ראשון לציון: מוזיאון ראשון לציון, 2007.

1004. נגיד, חיים, "התיאטרון האמיתי <"הכלה המכורה", בבימוי מייקל מק-פרי ובניצוחם של דוד שלון ואשר פיש על התזמורת הסימפונית ראשון לציון באופרה הישראלית>", **במחנה**, 49, עמ' 40.

1005. פרנקל, יוסף (עורך), **100 שנות מוסיקה במושבות ארץ ישראל: פרוגרם לכבוד כנס האיגוד הישראלי למוסיקולוגיה**, ראשון לציון, תמוז תשנ"ה, יולי 1995, [יו-פי עיתונות והסברה - יוסף פרנקל], תשנ"ה.

1006. "הקול וכל השאר", **אופרה**, 24, 1998, עמ' 22.

1007. שריף, נעם, "המודל הוא וינה", **אופרה**, 1, 1992, עמ' 19.

1008. "תזמורת במלוא העוצמה", **אופרה**, 45, 2004, עמ' 32.

כללי ושונות

1009. אוני, דוד, **מערך המידע העירוני**, [ראשון לציון: חמו"ל], 1991.

1010. אוני, דוד, לצמן, טניה ולשם, רחל (עורכים), **ראשון לציון: ביבליוגרפיה ממוינת**, ראשון לציון: עיריית ראשון-לציון, היחידה לתרבות ולספריות. תשנ"ב 1992.

1011. אפרת, אלישע, "ראשון לציון", **האנציקלופדיה העברית**, כרך כ"ט, 1988, עמ' 432-433.

1012. **הבחירות לכנסת, למועצת העיר ולראשות העיר בראשון-לציון: נתונים וסיכומים**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, המרכז למידע ולמחקר, תשמ"ט.

1013. בן ברוך, ברוריה (עורכת), "ראשון לציון", **אנציקלופדיה מפה**, כרכים 5-8, 2001.

1014. **דוח ביקורת הצפות ברחבי העיר: בתאריכים 15-16.11.1994 בצרוף הערות ראש העירייה**, ראשון לציון, מבקר העיריה, 1995.

1015. **דו"ח על הביקורת בערים**, חברה לפיתוח עירוני בע"מ, ירושלים: משרד מבקר המדינה, תשל"ט.

1016. **דו"ח שנתי**, ראשון לציון: מבקר העיריה. **[כתב עת + כתב עת אלקטרוני]**, http://www.auditors.org.il/dohot/main.asp

1017. **דוחות על הביקורת בשלטון המקומי**, ירושלים: [משרד מבקר המדינה], תשס"ו.

1018. **דין וחשבון ... של מועצת פועלי ראשל"צ ...**, ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל, מועצת פועלי ראשון לציון, 1937 - שוטף.

1019. **ההיסטוריה של ארץ ישראל**, כרכים ח'-ט', ירושלים יד בן צבי, 1983.

1020. וגנשטין, עלמה (עורכת), **ראשון לציון: אוגדן מקורות מידע**, עיריית ראשון לציון, מרכז פדגוגי- מרכז מורים, 2002.

1021. וילנאי, זאב, **אריאל: אנציקלופדיה לידיעת ארץ ישראל**, כרך ר-ת, תל אביב: עם עובד, 1980 , עמ' 7205-7221.

1022. וילנאי, זאב, **היישובים בישראל**, תל אביב, הוצאת דבר תשי"א.

1023. חביב-גרין, תרצה (עורכת), **עלון עמותת ידידי המוזיאון ראשון לציון**, 1994 – שוטף. [משנת 2004 בשם: **עלון עמותת הידידים ומוזיאון ראשון לציון]**

1024. מועצת פועלי ראשון-לציון, **ההסתדרות בראשון-לציון שנות 1941-1937**, ראשון לציון: דפוס "הפועל הצעיר", תל-אביב, תש"ב.

1025. נובנשטרן, נחמה וחבר, יעל (עורכות), **מדריך לאתרי התיישבות: אתרים, מבנים, מוזיאונים**, ירושלים: שירות הפרסומים במרכז ההסברה, תשמ"ט.

1026. ניר, דב (עורך), "ראשון לציון, אדם ועולמו", **אנציקלופדיה גיאוגרפית**, כרך 15, מסדה, 1981, עמ' 2295-2296.

1027. **קובץ "השומר": תעודות, זכרונות ודברי הערכה כתובים בידי אנשי השומר**, מהדורה ג', תל אביב: הוצאת ארכיון העבודה, תש"ז.

1028. **ראשונים בתקשורת**, עיריית ראשון לציון, [אין שנת הוצאה].

1029. **שנתון העיר 1987** - , ראשון לציון: עיריית ראשון לציון המרכז למידע ולמחקר, 1988. [החל משנת 1995 הכותר הוא: **שנתון סטטיסטי - ראשון לציון**]

1030. תדהר, דוד (עורך), **אנציקלופדיה לחלוצי היישוב ובוניו: דמויות ותמונות**, תל אביב: ספרית ראשונים 1947-1971.

1031. **תוצאות הבחירות למועצת העיר ה-13 ולראשות העירייה: ב' בחשון, תשס"ד - 28 באוקטובר 2003**, ראשון לציון: עיריית ראשון לציון, מתא"מ-המרכז לתכנון אסטרטגי ומידע, תשס"ד.

1032. התיכוניסט - ראשון לציון, [רמת גן]: התיכוניסט, [2007] – שוטף.

1033. **התקופות הגדולות בהיסטוריה של ארץ ישראל**, כרכים א'-ח', תל אביב: רביבים, 1981.

1034. "Rishon le-Zion", **Encyclopedia of the Modern Middle East**, Vol. 4, Macmillan Reference USA, 1996.

1035. http://www.hironit. kco.il/ (החברה העירונית ראשון לציון (לתרבות, ספורט ונופש בע"מ

1036. http://kotar-rishon-lezion.org.il/ ("כותר ראשון" רשת כותרים וספריות – ראשון לציון)

1037. http://www.rishonlezion.muni.il/ (עיריית ראשון לציון)

1038. http://www.rishonlezion-museum.org.il/ (מוזיאון לתולדות ראשון לציון)

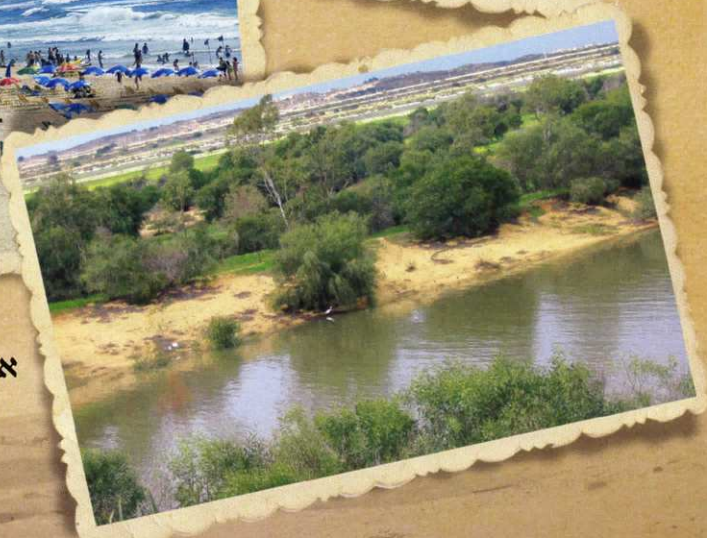
1039. אתר אלבום המשפחות-מוזיאון ראשון לציון
אלבום המשפחות /http://www.gen-mus.co.il

נופים

חוף הים

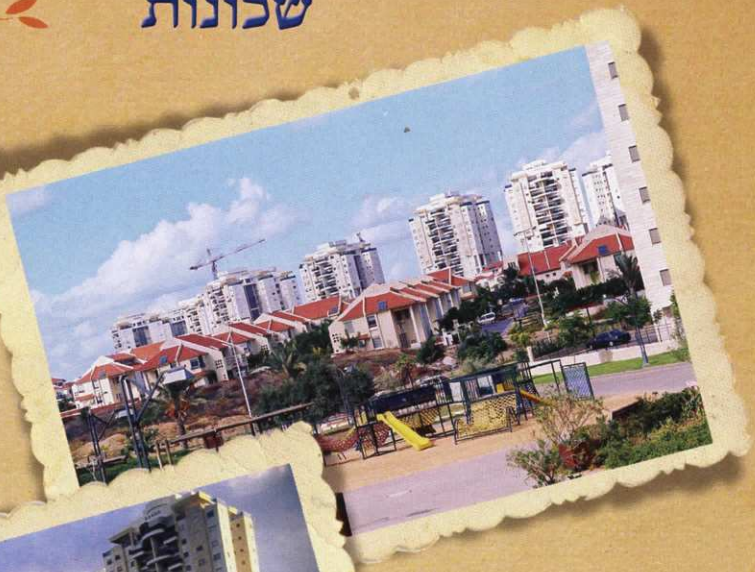

אגם הנקיק

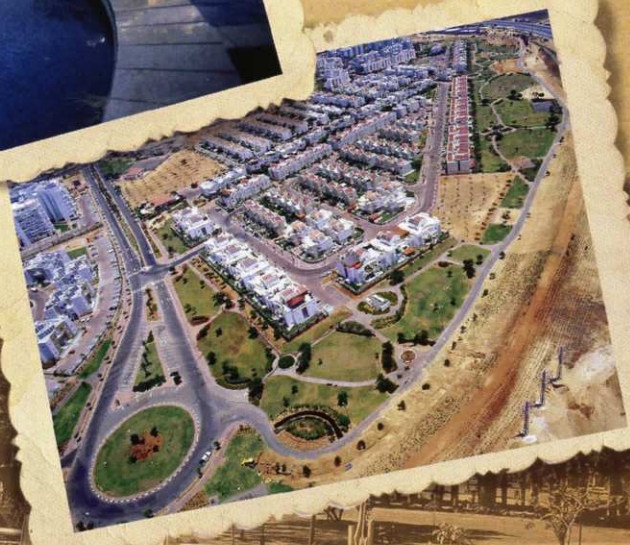
החולות בימים עברו

שכונות

שכונות במערב העיר

מפתח

המספור מתייחס למספר הפריט

אדריכלות	1–58
אומנות	211, 325, 326, 643, 649, 685 950, 959, 969 975, 976, 995
אורוות הברון	257–259, 982, 984, 987, 994
איכות הסביבה (קיימות)	118–148, 160, 594, 922
האימפריה העות'מאנית (1516–1918)	89, 94, 95, 98, 99, 100, 101, 104, 108, 110, 115, 119, 120, 126, 139, 150, 151, 153, 156, 157, 176, 177, 180, 182, 183, 188, 197, 198, 200, 202, 208, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 218, 224, 225, 227, 230, 231, 235, 236, 238, 239, 244, 245, 246, 247, 248, 251, 270, 271, 272, 278, 282, 297, 302, 305, 307, 313, 314, 316, 319, 320, 330, 331, 333, 339, 341, 343, 346, 347, 352, 354, 356, 357, 358, 364, 367, 370, 371, 372, 376, 377, 378, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 387, 389, 391, 394, 398, 399, 400, 403, 404, 405, 407, 408, 409, 411, 413, 431, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 447, 450, 451, 454, 455, 456, 457, 459, 460, 463, 464, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 477, 479, 480, 486, 487, 491, 493, 494, 495, 496, 498, 500, 501, 503, 505, 508, 511, 517, 519, 521, 524, 529, 530, 531, 533, 537, 544, 545, 546, 548, 549, 550, 552, 553, 555, 556, 557, 567, 601, 624, 631, 642, 655, 656, 658, 684, 687, 697, 703, 704, 708, 709, 710, 713, 720, 727, 732, 735, 741, 743, 744, 746, 747, 748, 752, 753, 763, 764, 778, 790, 795, 801, 810, 819, 820, 839, 842, 859, 860, 866, 867, 872, 877, 882, 906, 909, 912, 918, 971, 985, 989
אישים ודמויות בארץ ישראל	168, 272
אצ"ל	239
ארגוני הגנה ומחתרת בארץ ישראל	333, 403, 479, 480, 727
ארכיאולוגיה	63–74, 189, 699
אתרים	738, 751, 755, 803
אתרים היסטוריים:	252–256
אורוות הברון	257–259
בית הייסמן	260
בית הספרים	261–267
בית העם	268–281
בית הפקידות	282–285
בית פריימן	286–288
גן העיר	289–296

יקב	297-346
בטחון	75-109, 785, 1027
ביל"ו	82, 89, 94, 95, 96, 97, 99, 100, 108, 153, 177, 182, 183, 188, 204, 213, 214, 224, 228, 230, 233, 236, 284, 305, 316, 320, 333, 347, 348, 351, 352, 354, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 364, 366, 369, 371, 372, 377, 387, 391, 398, 400, 403, 405, 407, 412, 418, 443, 447, 456, 457, 502, 503, 505, 508, 514, 529, 530, 531, 549, 754, 792, 793, 813, 817, 819, 833, 839
בית הכנסת הגדול (ראה גם: דת)	178, 196
בלקינד, ישראל	365, 472
בן-יהודה, אליעזר	97, 108, 177, 204, 228, 305, 439, 443, 494, 502, 641, 642, 658, 708, 750, 813
בנייה	59-62
בריאות	167, 580, 594, 598, 653
גדנ"ע	107
גיאוגרפיה	98, 110-117, 165, 166, 180, 185, 191, 227, 282, 307, 330, 332, 341, 376, 411, 440, 453, 467, 495, 513, 532, 537, 545, 618, 764, 909, 929, 1026
איכות הסביבה (קיימות)	118-148, 160, 594, 922
רשמי מסע	149-157
שפד"ן	158-161
גלריות ומוזיאונים	978-1002
גנים	14, 47, 121, 147
גרוש ספרד	403
דגל המדינה	415-423, 424
דיור	899
דמוגרפיה	162-174, 532, 541, 607
דת	175-198, 247, 268, 282, 283, 290, 315, 577
הגנה (ארגון צבאי)	78, 88, 102, 104, 106, 107, 217, 239, 402, 403, 431, 460, 478, 543, 601
ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל	431, 460, 886, 887
הוראה	619, 633, 643, 679, 685, 969
היסטוריה	81, 84, 90, 92, 170, 185, 186, 187, 191, 199-251, 586, 602, 656, 660, 672, 748, 784, 803, 895, 962, 967, 1011
אתרים היסטוריים:	252-256
אורוות הברון	257-259
בית הייסמן	260
בית הספרים	261-267
בית העם	268-281
בית הפקידות	282-285

בית פריימן	288-286
גן העיר	296-289
יקב	346-297
הבילויים בראשון לציון	366-347
הברון רוטשילד ומשטר הפקידות	414-367
הדגל	423-415
ההמנון	439-424
התיישבות	490-440
ועד חלוצי יסוד המעלה	509-491
מושבות	559-510
מייסדים	569-560
הישוב החדש	120, 214, 247, 297, 316, 339, 457, 479, 698, 713, 839
הישוב הישן	89, 95, 97, 100, 108, 115, 153, 177, 182, 183, 187, 204, 213, 216, 230, 247, 248, 278, 297, 305, 320, 339, 347, 352, 358, 364, 372, 387, 389, 400, 443, 459, 471, 479, 480, 494, 505, 508, 531, 550, 567, 601, 642, 698, 708, 747
המנון	97, 228, 415, 424-440, 750, 814, 934
הסתדרות המורים בישראל	616, 636, 678, 679
העפלה	886
הצהרת בלפור	102, 217, 385, 388, 402, 412, 431, 460, 478, 479, 543
הרצל , בנימין זאב	251, 373, 386, 423, 444, 479
התיישבות	75, 76, 79, 80, 87, 89, 94, 97, 99, 100, 101, 104, 105, 109, 112, 116, 119, 120, 124, 126, 150, 170, 176, 182, 183, 197, 206, 210, 212, 213, 216, 219, 228, 230, 231, 239, 240, 244, 246, 260, 261, 264, 272, 282, 289, 294, 297, 302, 312, 333, 341, 342, 343, 349, 350, 352, 353, 354, 357, 358, 364, 367, 369, 371, 373, 377, 380, 383, 385, 387, 389, 393, 396, 398, 399, 400, 403, 406, 408, 409, 410, 411, 413, 440-490, 496, 498, 500, 502, 503, 505, 509, 510, 513, 515, 517, 526, 528, 529, 530, 539, 541, 543, 545, 550, 551, 553, 554, 555, 564, 565, 566, 567, 601, 624, 629, 631, 698, 704, 707, 719, 720, 727, 732, 734, 736, 741, 746, 750, 813, 842, 860, 866, 867, 875, 877, 879, 881, 882, 884, 886, 887, 907, 903, 909, 912, 913, 914, 915, 919, 920
ויתקין, יוסף	472, 473, 659
זכרונות	81, 92, 97, 179, 184, 187, 197, 205, 221, 228, 258, 268, 283, 295, 310, 315, 320, 343, 348, 355, 356, 361, 362, 375, 413, 418, 433, 452, 461, 475, 502, 514, 523, 536, 550, 567, 650, 739, 750, 786, 789-849, 858, 863, 865, 868, 870, 880, 908, 910, 1027

חברה	90, 98, 167, 176, 177, 179, 186, 187, 188, 194, 195, 199, 214, 220, 227, 244, 246, 248, 263, 274, 275, 276, 277, 278, 286, 290, 291, 293, 309, 316, 317, 318, 319, 320, 337, 390, 407, 408, 420, 457, 462, 463, 482, 484, 486, 519, 520, 521, 535, 536
החברה לביטחון ולסדר ציבורי	603
חברה ורווחה	570-614, 702, 709, 713, 716, 171, 745, 756, 791, 802, 810, 811, 820, 822, 825, 826, 827, 873, 911, 917, 957, 958, 1024, 1027, 1028
חגיגות היין	322, 323, 324, 326
חולות ראשון לציון	70, 71, 72, 122
חומה ומגדל	102, 402, 453, 478, 543
חי כיף	936-941
חיבת ציון	82, 89, 99, 100, 151, 152, 182, 183, 202, 213, 225, 230, 243, 295, 333, 348, 351, 352, 357, 358, 370, 387, 391, 394, 398, 400, 403, 405, 456, 457, 464, 468, 471, 472, 475, 498, 501, 503, 505, 507, 508, 525, 533, 539, 549, 565, 713, 720, 727, 735, 740, 748, 752, 753, 793, 817
חינוך	92, 184, 192, 210, 236, 244, 247, 262, 265, 268, 283, 297, 309, 315, 339, 350, 365, 371,399, 451, 453, 470, 477, 497, 517, 563, 581, 591, 592, 614, 615-697, 698, 707, 718, 758, 791, 801, 809, 819, 820, 823, 824, 837, 852, 953, 965, 969, 970, 971
חלוצים	108, 177, 212, 229, 239, 272, 305, 347, 443, 447, 455, 459, 741, 1030
חקלאות	124, 150, 170, 297, 298, 300, 305, 306, 307, 308, 313, 316, 319, 332, 333, 335, 337, 341, 698-735, 737, 764, 817, 922, 986
חשמל	234
טיולים	133, 346
טכנולוגיה	298, 617, 648, 700, 922
טמפלרים	98, 125, 180, 227, 282, 307, 376, 495
טרומפלדור, יוסף	472, 479
יחסי יהודים וערבים	83, 92, 98, 104, 108, 177, 204, 210, 227, 305, 347, 372, 380, 399, 440, 443, 451, 470, 494, 517, 551, 631, 642, 684, 708, 767, 822, 839
יק"א (חברה להתיישבות)	329, 385, 393, 397, 410, 441, 453, 453, 467, 539, 706, 909
יקב	149, 232, 297-346, 397, 730, 947, 988, 994
כלכלה	98, 213, 244, 316, 457, 493, 504, 698, 713, 877, 922

כללי ושונות	1038-1009
לבונטין, זלמן דוד	489, 504, 750, 884
לובמן, מרדכי	809 ,92
לח"י	239
מאורעות תרפ"ט	479 ,107
מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט (1939-1936)	102, 107, 402, 453, 478, 479, 543
מבנים	2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 20, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 47, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 179, 186, 197, 260, 261, 284, 288, 315, 316, 944
מגילת העצמאות	415, 423, 424
מוזיאון	558, 561, 759, 944, 961, 967, 974, 976, 977, 978, 980, 981, 983, 985, 986, 989, 991, 992, 994, 995, 996, 997, 1023, 1038
מוסדות תרבות וחינוך	616, 619, 634, 636, 653, 662, 664, 674, 680, 695, 689
מושבות	75, 76, 84, 85, 89, 94, 95, 97, 100, 101, 108, 109, 110, 112, 115, 120, 124, 125, 126, 152, 153, 154, 156, 170, 176, 177, 180, 182, 188, 190, 197, 200, 201, 206, 209, 213, 214, 219, 224, 225, 226, 228, 230, 235, 243, 245, 246, 247, 248, 258, 261, 264, 269, 270, 277, 282, 285, 289, 291, 294, 302, 307, 308, 309, 316, 320, 321, 330, 333, 337, 338, 339, 343, 352, 354, 357, 358, 364, 367, 368, 376, 377, 379, 380, 381, 382, 386, 387, 390, 393, 394, 395, 400, 403, 405, 408, 413, 418, 440, 441, 442, 445, 447, 451, 456, 457, 462, 463, 464, 468, 471, 472, 473, 475, 480, 487, 488, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 505, 507, 509, 510-559, 560, 564, 567, 568, 590, 601, 605, 631, 638, 642, 652, 702, 703, 720, 721, 724, 726, 727, 728, 736, 737, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 752, 753, 765, 779, 786, 790, 791, 792, 795, 796, 798, 804, 811, 813, 817, 820, 822, 823, 825, 826, 829, 830, 834, 842, 859, 865, 868, 870, 875, 878, 879, 881, 882, 883, 889, 891, 892, 903, 907, 914, 916, 919, 920, 930, 961, 1027
מזיא, אהרון (רופא)	890
מידע לתושב	29, 174, 595
מידע עירוני	169, 924, 925, 926, 1009
מים	129, 158, 612, 736-762, 943, 984

מייסדים	186, 194, 220, 264, 277, 285, 286, 287, 292, 293, 492, 493, 497, 499, 503, 518, 536, 560-569, 745, 756, 917, 973, 1030
מיסים	598, 600, 612
מלחמת העצמאות	93, 102, 103, 107, 223, 402, 478, 543, 785
מסעות	115, 150, 151, 153, 155, 156, 157, 197, 258, 343, 413, 764, 842
רשמי מסע	149-157
מפלגת פועלי ארץ-ישראל	377, 885, 886
מקווה ישראל	719
מרכז פדגוגי	664
נווה אליהו (רמת אליהו)	592, 663, 898-902
נחלת יהודה	570, 735, 877, 903-915
ניל"י	81, 179, 268, 306, 333, 364, 375, 479, 480, 601, 727, 791
נשים	319, 463, 763-781, 810, 821, 856
סיורים	930, 932
ספריות	108, 177, 204, 261, 262, 264, 265, 266, 267, 305, 347, 372, 443, 494, 642, 674, 686, 687, 708, 965, 970, 971, 1036
עדות	187, 263, 264, 276, 292, 767
עיור	111, 112, 116, 124
עיתונות	248, 432, 451, 517, 591, 631, 651
עלייה ראשונה	82, 89, 94, 95, 97, 100, 104, 108, 109, 120, 126, 150, 151, 153, 177, 182, 183, 188, 190, 197, 202, 204, 207, 209, 210, 212, 213, 214, 217, 224, 225, 226, 228, 230, 236, 238, 239, 241, 246, 247, 264, 266, 269, 272, 277, 278, 294, 297, 305, 316, 320, 321, 330, 335, 339, 343, 347, 348, 351, 352, 354, 356, 357, 358, 360, 366, 369, 370, 371, 372, 373. 380, 383, 387, 391, 394, 395, 399, 400, 405, 406, 408, 413, 418, 431, 443, 444, 445, 447, 449, 451, 452, 455, 456, 457, 460, 464, 470, 471, 472, 473, 474, 477, 479, 482, 487, 488, 494, 498, 500, 501, 505, 508, 514, 515, 517, 523, 530, 531, 533, 534, 535, 537, 549, 550, 552, 555, 558, 567, 624, 631, 642, 652, 686, 707, 708, 713, 718, 739, 740, 742, 744, 746, 747, 748, 749, 750, 753, 754, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 772, 777, 778, 780, 792, 793, 813, 819, 827, 832, 842, 856, 860, 866, 873, 881, 889, 902, 911, 913, 914, 918, 919, 921, 930, 931, 973, 1030
עלייה שנייה	109, 209, 217, 238, 239, 241, 246, 247, 310, 319, 335, 339, 356, 371, 373, 377, 408, 431, 444, 447, 453, 460, 463, 472, 473, 479, 482, 483, 487, 488, 490, 515, 555, 624, 707, 735, 741, 772, 778, 795, 810, 823, 827, 830, 860, 871, 881, 882, 885, 886, 902, 913, 914, 919, 921

עלייה שלישית	109, 217, 239, 246, 408, 431, 453, 460, 488, 779, 881, 914, 916
עלייה רביעית	109, 217, 239, 431, 453, 460, 488, 520, 881, 814, 919
עלייה חמישית	109, 217, 431, 460, 488, 881, 914, 919
פארק תעשייתי	8, 33, 42
פוליטיקה	440, 460, 470, 488, 885
פולקלור	911, 1003
הפועל הצעיר (מפלגה)	109, 319, 463, 472, 488, 810, 881, 885, 886, 914, 919,
פועלים	313, 377, 454, 484, 521, 709, 741, 763, 877, 903, 906, 912
פרדסים	710, 711, 728, 729
ציונות	82, 85, 89, 98, 99, 100, 108, 109, 151, 154, 176, 177, 182, 183, 202, 210, 213, 216, 219, 225, 227, 230, 233, 240, 243, 249, 295, 302, 305, 319, 333, 347, 348, 352, 357, 358, 370, 372, 373, 374, 377, 380, 387, 389, 394, 398, 399, 400, 403, 405, 416, 417, 421, 423, 424, 429, 431, 439, 441, 442, 443, 444, 445, 447, 451, 456, 457, 459, 460, 463, 464, 467, 468, 470, 471, 473, 475, 483, 488, 494, 498, 501, 503, 505, 507, 508, 513, 517, 529, 532, 542, 549, 557, 565, 623, 629, 631, 642, 660, 704, 708, 713, 720, 727, 736, 740, 741, 752, 753, 793, 810, 817, 839, 862, 871, 881, 885, 886, 909, 914, 919
הקונגרס הציוני	52, 422, 660, 882, 886
קליטת עלייה	162, 167, 172, 319, 850-855
עולי ארצות המזרח וספרד	856-887
ספרי הנצחה	782-788
ספרי יובל וזכרונות	789-849
קרן קיימת לישראל	219, 441, 452, 625
קרקעות	126, 158, 180, 333, 341, 441, 465, 467, 469, 699, 701, 727, 760, 761, 762, 884, 909
רווחה (ראה: חברה ורווחה)	167, 570-614, 625
רוטשילד	76, 108, 176, 177, 197, 204, 225, 244, 258, 261, 264, 270, 271, 283, 284, 289, 290, 292, 293, 302, 305, 312, 314, 315, 331, 341, 343, 347, 367-441, 442, 443, 464, 494, 501, 502, 512, 525, 533, 539, 554, 642, 658, 702, 704, 708, 719, 736, 820, 839, 842, 890
רפואה	598, 845, 888-895
רפורמה בחינוך	616, 620, 627, 634, 635, 636, 688
שימור אתרים	252, 254, 255, 259

שכונות	614, 757, 896–921
נווה אליהו (רמת אליהו)	592, 663, 898–902
נחלת יהודה	570, 735, 877, 903–915
שיבת ציון – נווה ציון	916–919
שיכוני המזרח	920–921
שפד"ן (שפכי גוש דן)	158–161
שפה עברית	228, 319, 463, 486, 487, 502, 508, 555, 623, 628, 630, 640, 655, 656, 684, 750, 810, 813
שרותים מוניציפאליים	853
תולדות הישוב –– 1948–1882	235, 239, 364, 399, 450, 470, 480, 496, 544, 601, 850, 931
תזמורת	1000–1008
תחבורה	922–928
תיירות ואתרים	929–957, 1025
תימנים	109, 463, 481, 488, 489, 521, 522, 767, 795, 810, 811, 825, 911, 912, 914, 916, 917, 918, 919, 921
עולי ארצות המזרח וספרד	856–887
תכנון סביבתי	172
תכנון ערים	10, 12, 15, 34, 45, 48, 52, 757
תכנית החלוקה	399
תנועת העבודה	377, 447, 454, 709, 741, 886, 887
תעשייה	127, 144, 232, 298, 302, 305, 307, 308, 309, 313, 315, 316, 319, 321, 332, 333, 335, 337, 341, 342, 345, 700, 725, 922, 980
תקופת המנדט (1918–1948)	107, 198, 203, 212, 215, 239, 269, 270, 272, 298, 304, 364, 377, 378, 399, 418, 440, 441, 450, 453, 455, 470, 473, 476, 479, 480, 496, 514, 545, 552, 601, 684, 700, 710, 732, 739, 744, 779, 792, 833, 839, 867, 877, 878, 885, 912, 985
תרבות	91, 176, 184, 186, 187, 192, 209, 248, 263, 265, 268, 274, 275, 276, 277, 283, 290, 291, 293, 315, 317, 318, 320, 324, 325, 326, 486, 535, 573, 577, 591, 605, 614, 632, 654, 658, 661, 669, 672, 677, 681, 683, 685, 686, 689, 718, 766, 802, 822, 837, 917, 948–974

דף עדכון

קורא יקר,

אם נתקלת בחומר שאינו מופיע בביבליוגרפיה או נושא שלא הופיע ולדעתך יש לו מקום, אנא מלא את
הפרטים הבאים ושלח בדוא"ל לרשת הספריות והכותרים ולמוזיאון ראשון לציון.

נושא_____
_____

1. שם המחבר_____ שם הספר_____
הוצאה_____ שנה_____
עמ'_____

2. שם המחבר_____ שם הספר_____
הוצאה_____ שנה_____
עמ'_____

3. שם המחבר_____ שם הספר_____
הוצאה_____ שנה_____
עמ'_____

4. שם המחבר_____ שם הספר_____
הוצאה_____ שנה_____
עמ'_____

5. שם המחבר_____ שם הספר_____
הוצאה_____ שנה_____
עמ'_____

שלח לדוא"ל: רשת הספריות והכותרים - limori@rishon-lezion.org.il
מוזיאון ראשון לציון - Ronitm@Hironit.co.il

עיר לכל המשפחה

ראשון-לציון

תרמ"ב נוסדה 1882